

Iskolakép 2000 1/1

(Vissza a tartalomjegyzékhez: [\..\Tartalomjegyzék.doc - Iskolakép Tanárnaplók](#))

Tisztelt Olvasó!

A szerkesztő nem ajánl, nem ígér, nem tervez és nem fogadkozik. Nem is célkitűz. A pedagógiát társas vállalkozásnak tudja, s így szeretné művelni. Ezúttal egy pedagógiai lap formájában.

A pedagógia, ha kielemezzük, nem létezik, feloldódik a pszichológiában, a szociológiában, az antropológiában, a filozófiában és a művészetben. A pedagógia nem alapformája, alapeleme az emberi lét szellemi működésének, viszont nélkülözhetetlen vegyülete: egy szellemi gén az emberi kultúra átörökítésére. Ha egy pedagógia unalmas, szürke, ostoba, annak az a magyarázata, hogy elfeledkeztek eredetéről és természetéről, kiszáritották, és nagytű alá tették. S üres, elhalt struktúrákat fedeztek fel, azonosítottak pedagógiaként. Holott a pedagógia egy eleven, szerves összetétel. Akkor is az, ha nem tud róla. Könnyen megeshet manapság, hogy egy tanár ösztönösen műveli az igényes pedagógiát, miközben szégyelli pedagógiai tudatlanságát és közömbösségét. A pedagógia mély és kalandos, mint a pszichológia, okos, mint a szociológia, rejtélyes, mint az antropológia, komoly és emelkedett, mint a filozófia, érdekes és személyes, mint a művészet. Mi másra törekedhetne tehát ez a lap, mint hogy mindez valahogy kijöjjön, a pedagógia önmaga legyen.

Alább következik az a felhívás, amely révén kialakult az első szám anyaga. A felhívás rövidebb, tárgyyszerűbb változatát közölte az Élet és Irodalom, a Köznevelés a Ratio és a Manco.

Egy új pedagógiai lap az alternatív magyar pedagógiáról: Írják azok, akiktől azt reméljük, hogy olvasni fogják.

Kedves Kolléga!

Egy pedagógiai lap, az Iskolakép indításának ügyében kérem a figyelmét. A Pedagógus-továbbképzési Módszertani és Információs Központ (Pilisborosjenő) valamint az Alternatív Közgazdasági Gimnázium Alapítványa támogatásának köszönhetően lehetőséget kaptam egy új pedagógiai lap első két számának elkészítésére.

A leendő pedagógiai lap, illetve füzet (lappá akkor válik majd, ha megérdemli, ha megéri a harmadik számot) első számának azt a szerepet szántam, hogy összerakjunk egy képes iskolai albumot. (Állítólag százvalahányadik lesz, mint pedagógiai periodika, de nem számít hányadik, ha százszor kell nekifogni, százszéleképp, hogy a pedagógia magához térjen, akkor százszor kell, van ennyi restanciánk, s van ennyi baj.) Egy kis ezredvégi alternatív iskolai albumot. Nem ünnepi jelenetekre gondolok, nem mosolyalbumra, hanem inkább egy felfedező képsorozatra belső tájainkról, egy kirándulásra a pedagógiai széleken.

És mindenki szélsőséges helyzetben van ma a pedagógiában, ha látja magát. Ha nem, akkor helyzete sincs, csak körülményei. Mindenki rabsic ma a pedagógiában, a professzor is meg az asszisztens is, a tudomány, a személyiség, a rend és a szabadság elkötelezettje is, ha komolyan veszi magát. (Persze van, aki ezt tudja, és van, aki ezt tagadja.) De nem a büntudatos vagy az önámító pedagógiát szeretném bemutatni, hanem azt, amelyik kockázatot, keres, nyugtalan, barátságtalan, összeférhetetlen, szeretetét, vad, lány, kétségbeesett és gyermekien bizakodó mégis. Mert dolga van.

Nekem úgy tűnik, a magyar közoktatás, mint rendszer, mint nyelv, mint gondolkodási keret, mint kultúra egy kicsit összeomlott (ellaposodott, széthullott, gallyra ment, felvizeződött, lerobbant, megbénult, tönkrement), azonban állnak még bizonyos falak, a tanárok és a diákok nap mint nap összejönnek, mintha mi sem történt volna. S ha komolyan veszik egymást, akkor az jó, mindezek ellenére, ha meg nem, akkor viszont ott alkalmilag mindennek vége.

Az a mai közoktatás, amit ma a tanárok a saját számlájukra művelnek százezernyi helyen és változatban. Saját szerződésük szerint.

Az, amit közoktatásnak neveznek, a kisebb nagyobb intézmények szellemi-szervezeti hálóját - a miniszteri tanévnyitótól a tanárképzésig, a kutatástól a Köznevelésig, az elnéptelenedett mamutiskolától a túlnépesedett kisiskoláig - létezik, de csak úgy magának. Ezzel tehát nem foglalkoznék. (Egyszer valakinek csak feltűnik majd a csőd, s csak eszébe jut valami.)

Azzal sem foglalkoznék, ami nap mint nap megtörténik az iskolában azért, mert jegyet kell adni, mert szorít az idő, mert el kell tölteni az időt, mert kemény az igazgató, mert le kell győzni a gyereket, mert úgy kell tenni, mintha, mert a malom jár, mert az alapító, az alapítvány, az önkormányzat figyel, mert vizsga lesz, mert meg kell mutatni, mert észrevehetetlennek kell maradni. Nem foglalkoznék az iskolai rutinnal. (Ami amúgy széttöredezőben, fáj majd még emiatt a fejünk, de most már mindegy.)

Képeket gyűjtök az első számba, fotókat, fekete-fehéreket, vagy fekete-fehérben is használható fényképeket. Olyanokat, amelyek a pedagógia jelenéről adnak hírt. A pedagógia szükségességéről, sikereiről, vereségeiről, játékaikról, bölcsesletéről, ethoszáról. Az élő, a személyes pedagógiáról. Az alternatív pedagógiáról, amelyik mindig más és mindig önmaga, akár kitalálták, akár csak művelik egy intézményi zugban. Arról a pedagógiáról, amelyik a léttel való kapcsolatteremtésben működik közre, bármilyen közvetett vagy közvetlen módon, tehát nem oktatástan, nem iskolatan és nem érvényesüléstan.

A képekhez szöveget kérek. Utalásokat a kép értelmezéséhez. A képi dráma prózai változatát, előzményét, folytatását. Beavató szöveget. Elbeszélést. Pedagógiai elbeszélést. Szöveget, amit a fényképezőgép nem hallott meg, nem tudott rögzíteni. Szöveget, melyben benne van az elemi tájékoztatás is, hogy hol, mikor, kiről, miért, de benne van az is, aki a képet kiválasztotta, aki a képpel valamit keres, kérdez, tisztáz, vagy bizonyít.

A kép lehet egy arc és története, egy iskola drámai sziluetdje, egy jelenet körzövel, kontyval vagy tejberizzsel. Diákok a folyón vagy a pinceablakban. Tanár cementes zsákkal. Szóval akármi, ami érdekes lehet néhány hónap múltán, egy évezreddel és egy szakmával odébb is.

Lehet küldeni egy képet több oldalra elnyúló szöveggel, de akár két-három képet is rövid kísérő szöveggel. Bármelyik lehet izgalmas is meg unalmas is. Én az izgalmasakat próbálok majd kiválasztani.

A kép lehet friss, lehet nyári, lehet tavalyi (és lehet régi is, ha jó ok van rá).

A második számot, a másik füzetet pedig egy akcióra szánám. Egy napot a magyar pedagógia ezer évének vége felé kiemelnék a fénybe. Naplóiírókat keresek, akiknek van kedvük és bátorságuk egy tetszés szerinti, de nem maguk által kiválasztott ugyanazon iskolai napjuk őszinte elbeszélésére. Szándékok, esetek, jelenetek, tévedések, ütközetek, vonzódások kitárgyalására. Diákarcok lefestésére, tanárlelkek felboncolására. Önelemzésre, szembesülésre, kibeszélésre, vallomásra, panaszra. Pletykára, értelmezésre, iróniára, tragédiára, tréfára és emelkedettségre. Dokumentarista tárgyilagossággal, esetelemző reflexivitással vagy lírai közvetlenséggel, személyességgel.

A kivitelezést úgy képzelem, hogy minden részt venni szándékozó egy rövid, már megjelent vagy akár nem is megjelenés számára készült írást vagy írásrészletet küldene, a tervezendő közös egyidejű (pedagógiai-pedagógus) naplóval valamelyest rokon műfajban. (A levél a naplóhoz közelebb áll, mint egy pedagógiai tanulmány!) A vállalkozó szerzők közül csak akkor szelektálnék, ha túl sok jelentkező volna, de valószínűleg akkor sem, legfeljebb a szerkesztés során volnék részrehajló a kiválónak vélt naplók javára, de mindenki szót kapna, aki dolgozott.

Azok, akik fotót és írást küldenek, s jelzik a naplóírásban való részvételi szándékukat, a képhez mellékelt írásuk révén már eleget tettek a jelentkezésük elfogadása feltételének.

A napot, amelyről írni kell, valamikor még az ősszel, vagy a tél elején, alkalmilag fogom kiválasztani, s a kiválasztott nap előestéjén telefonon, vagy elektronikus postán (E-mailen) vagy távirati úton vagy telexen (ki hogy érhető el biztonsággal, ezt mindenkinek magának kell jeleznie a jelentkezéskor) értesíteném az érintetteket.

Az első szám az első két tervezett szám összevonása révén keletkezett. A fotókra vonatkozó felhívásra ugyanis elvélve érkezett csak pedagógiailag és esztétikailag egyaránt értékes fotó, de még ennél is ritkább volt, hogy a fotóhoz érdekes, hozzá illő szöveg is készült volna. Voltak tehát képek, amik magukban nem indokoltak egy lapszámot, és volt egy második pályázat, ami elegendő anyagot hozott, viszont nem volt hozzá kép. A naplókat tehát a képpályázatunkra beküldött anyag illusztrálja. Annál is indokoltabban, hiszen néhány szerző fotót is küldött és naplót is írt, az ő esetükben tehát a naplójuk mellé saját fotóik kerültek.

A saját képek az íráson belülről kerültek, az egyéb képek az írások közé.

Annyi napló született, amennyi a lapszámban olvasható, és mindegyiket teljes terjedelmében közöljük. Épp csak az elírásokat javítottuk ki a szövegekben, abból a megfontolásból, hogy egy naplót rendszerint nem javítható csak csonkítható. Hagyományos tisztázó, szépítő, normalizáló szerkesztői munkát tehát nem végeztünk. Az egyetlen beavatkozás az volt, hogy a betűkkel jelölt nevek esetében kértem a szerzőket a betűk valódi vagy álnevekkel való kicserélésére. De mint láthatják, ebben sem voltam következetes. Ugyanakkor a naplókhoz egyes esetekben mellékeltem a szerző előzetesen beküldött vagy a fotóhoz készített írását, akkor, ha ezek az írások gazdagították a naplóból tükröződő pedagógus portrét, s jellegükben fogva illettek a naplóhoz. Ha a naplónak volt címe, akkor ezt a címet megtartottuk. Ha a naplóíró nem írta a le az iskolája nevét, nem pótoltuk.

A naplók a Nap útjának megfelelő sorrendben közöljük, minden más változat értékelést igényelt volna. De az olvasók helyett nem akartam semmiféle értékelést. (Viszont örömmel fogadnánk olvasóink értékeléseit az egyes naplókról, a naplókbeli pedagógiai helyzetképről, vagy a pedagógiai naplóról, mint műfajról egyáltalán.)

A naplók harmada, fele a személyes ismerősök vagy a kezdeményezés mögött álló AKG-t ismerők közül került ki. A felhívás tehát önmagában, nélkülük, sikertelen lett volna. Miközben több száz szellemileg aktív iskola, valamilyen szellemi vállalkozásba belefogott iskola van Magyarországon. Vállalkozásaikról jelentések, beszámolók, tanulmányok sokasága készül el, és kerül az irattárakba. Mégsem sikerült megszólítanunk, elérnünk ezeket az iskolákat. Talán kiderül, miben tévedtünk. Vagy kiderül, nem tévedtünk, csak épp az iskolai élet közvetlen elbeszélésére ma nincs kedv, mert hiányzik az érdekeltség, vagy nincs már, nem jut még erő.

Második és harmadik számunk is naplósám lesz. Felhívásuk a lap végén olvasható. Fogadják a lapot olyan szigorúan, mint amikor minden mentség előre elfogyott, amikor már nincs több kifogás, senki nem akart okosabb lenni nálunk, minden tévedés saját tévedésünk, a szellemtelenség saját szellemtelenségünk, amikor meg kell valahogy kapaszkodnia, és nincs már idő udvariaskodásra.

Takács Géza
szerkesztő

Ez volt az a nap

Ez volt az a nap, amikor 1999/2000 telén először ropogott a hó, a hosszú csendes, kellemes ősz után azok lába alatt, akik elég korán felkeltek. A későn kelőknek már csak a latyak jutott. Napközben volt napsütés is, hózápor is. Ezt a havas novemberi csütörtököt követte aztán másnap egy rendes, a hétvégi - bajnoki forduló, utazásokat, randevúkat is meghíúsító - nagy, szeles havazás. A szél északi, északnyugati irányból fúj. A hideg a sarkvidékről áramlott egész Európa fölé, a Földközi tenger felől viszont enyhe paradís légtömegek is tartják magukat még más légrétegekben, ezek csütörtökön épp a Kárpát-medence térségében keverednek.

(Marutit vennék, esetleg hibásat)

Ezen a napon a BUX index több mint száz ponttal nőtt, éves csúcsot döntve. A legdörzsöltebb alkuszokat, brókereket, a legöregebb, már harmincon felüli tőzsderókákat, a legszemfülesebb tőzsdecápákat is meglepve. Csütörtökön 7587.16 ponton zárt a tőzsde. New Yorkban a lélektani 11 000 pont fölött. Megdobogtatva minden részvényes szívét, hogy aztán másnap egy szolid eséstől ismét kiegyensúlyozódják a világ.

A jezsuita rend munkaügyi, bérszámfejtési, adózási területen jártas, számítógépes ismerettel rendelkező munkatársat keres.

A békéscsabai ötszáz fradisták könnyeznek a szegénytől a csapat szárnalmas vergődése miatt. "A megyében megépítjük a Fradi-síratófalat, ahol minden igaz fradista elsirathatja kedvenc klubját." - mondja telefonon Botyánszky György, a békéscsabai Fradi Baráti Kör elnöke, volt kispálya képviselő. "Tumoros daganat a Ferencváros a magyar futball testén." - válaszolja Bartha István Budapestről.

(Bischoff Hawwannais kiskutyák eladó, fekete-fehér rajzos és beige színben)

Nyolcvannyal taxisofoőr dudakonzertje és több száz gyászoló kísérté csütörtökön utolsó útjára a brutálisan meggyilkolt makói taxisofoőrt, Kurai Lászlót. A 63 éves férfit, akit ifjabb kollégái "Papának" szólítottak, és kedves embernek tartottak, két férfi november negyedikén átszalta Romániába, agyonverte és kirabolta, holttestét a múlt héten fedezték föl.

(Matematikából általános iskolások korrepetálását vállalja főiskolás lány)

Jenő, Ottó és Roman napja volt. A Nap 6.54-kor kelt, 16.04-kor nyugodott le. A Hold 14.22-kor kelt és 0.22-kor nyugodott le. Azonban egy-két kisebb térség rövid időszakát nem számolva sem egyik sem másik nem volt

látható. A városok légszennyezettsége átlagos, a falvak elhagyatottsága is. Az ózonpajzs deficitje az elmúlt évek átlagához képest 3%-os.

(Magyarország legnagyobb intézményi befektetője keres kapcsolattartó munkatársat meglévő ügyfeleihez.
Kereset: 1,5-2 millió Forint nettó / év.)

Irtózatosságot választotta az öngyilkosságnak egy hetven éves férfi Siklóson, amikor - a rendőrség feltételezése szerint - az üzem egyik nagy teljesítményű körfűrésze alá hajtotta a fejét. Félig levágott koponyájával, vérbe fagyva a dolgozói találták meg a csütörtök reggeli műszakkezdéskor.

Ricsi elment. Mindössze két évet élt. Valaki, valószínűleg a nevelőapja verte meg olyan súlyosan, hogy a sérülésekbe belehalt. Halála után az édesanyja - aki tagadja, hogy megverte volna az élettársa a kicsit - hozzájárult, hogy szerveit ferlhasználhassák.

Kondicionálóterem szoláriummal, felszereléssel Káposztásmegyeren eladó, vendégköre, bérleti joga átadó

Az APEH végrehajtást kezdeményezett a Nemzetközi Gyermekek- és Ifjúsági Közalapítványnál, a fennálló köztartozások rendezése érdekében. A fenntartó ifjúsági tárcánál nem tudják, mire költötte az eddig átutalt pénzt a közalapítvány. Az összeget ugyanis a köztartozások törlesztésére kellett volna fordítani.

Budapesthez közeli, közművesített, vidékies jellegű, felújítandó épület, hangulatos tornáccal, madárfütytel...

Női kosárlabda Euroliga, 8. forduló: Mizo Pécsi VSK - Famila Schio (olasz) 80-74, féldő: 38-43. "Megint feltámadunk halotti porainkból. Az utolsó tíz perc maga volt a csoda." - mondja az edző. (JÖTT MÉG NÉHÁNY PERC EKSZTÁZIS, MAJD A VÉGÉN A KATARZIS.) "Le a kalappal a játékosaim és a szurkolók előtt. Aki nem látta, sajnálhatja." Anitics 18, Ujvári 16, Tuvics 14 pont.

Varrógépet, zongorát vásárolok

RTL KLUB: 20.00 Szupermozi: Az ördög jobb és balkeze, olasz, Fsz.: Bud Spencer, Terence Hill

TV 2: 20.00 "Friderikusz Oszálytalálkozó" Friderikusz Sándor showja

MTV 1: 20.00 Szomszédok Teleregény 20.30 Bohózatalbum 21.00 Omega koncert

MTV 2: 20. 30 Vatikán - A pápák hatalma

Duna TV: 19.45 Élve vagy halva amerikai film Fsz: Kris Kristofferson

TV 3: 20.00 Csillagkapu amerikai sci-fi sorozat 20.50 Poltergeist Amerikai horror

HBO: 20.00 Kisvárosi intrikák amerikai romantikus vígjáték

Z+: 20.00 Sztárlet 20.30 Mixer

Kossuth Rádió: 20.04 A magyar népdal az operaszínpadon

Petőfi Rádió: 20.00 A Black Sabbath együttes

Bartók Rádió: 19.35 Magyarországon először

Szilveszter Székelyudvarhelyen, Advent Bécsben, Mikulás Puchbergben, Velencei Karnevál, Trieszt

Felgyújtották a bentlakók csütörtök délután a szombathelyi közösségi szállás épületének imaszobáját; a tovaterjedő tüzet hamarosan eloltották a tűzoltók. A második emeleten - ahol nyolcvanöt külföldit, köztük afgán, kínai, kameruni és jordán üllampolgárokat helyeztek el - a lángoknak több szoba berendezése is martalékaul esett. Személyi sérülés nem történt, a kár sem jelentős.

Felhívás

Az Iskolakép, az élő, a változó, a személyes pedagógia lapja második számát diáknaplónak szentelné. (Ezt ezredköszöntőnek is szánnánk, ahogy az első számunk tanári naplói ezredbúcsúztatónak készültek.) Felkérjük mindazokat a kollégákat, akik kíváncsiak diákjaik nézőpontjára, kritikájára, iskolai, iskolán túli létélményre, létfelfogására, hogy írassanak naplót velük. Egy-két óráról. Egy tanítási napról. Egy napjukról, az ébredéstől az álmokig. Egy esemény, próba, dolgozat, előadás, kiállítás, stb. történetéről. Esetleg a következő címek valamelyikével:

Egy rossz (vagy jó) óra (tanóra, foglalkozás) percről percre

Egy iskolai napom részletes története

Mit művelnek a gyermekkel (az emberrel), ha diák?

Milyen egy tipikus tesi (kémia, magyar, szabad délutáni, barátokkal töltött stb.) óra?

Tanáraim

Az én iskolám felejthető és felejthetetlen percei

A diák és az iskola

Iskola, tanárok nélkül

A diák a világban

A világ, mint iskola (Az iskola, mint világ)

A címek csak ajánlatok. Vagy még azok sem. A lényeg: nem kedves, játékos, jóindulatú feladatmegoldás-szerű fogalmazásokat kérünk, hanem csipős, szemtelen, őszinte szövegeket, (vagy épp a szeretet és az azonosulás szövegeit), leírási kísérleteket, töredékeket, szerkesztetlenül és javíthatlanul. Hadd lássuk, kikkel állunk szemben, kikkel van dolgunk, kikben reménykedhetünk? Kik vagyunk amonnan nézve, a miénknél gyakran hitelesebb és fontosabb nézőpontból.

Aki vállalkozik diáknapló(k) készíttetésére, kérjük, jelentkezésképp küldjön általa értékesnek, érdekesnek vélt diákszövege(ke)t azoktól a diákoktól, akikkel naplót szeretne készíttetni. Bármilyen műfajút és bármely terjedelműt. Akár próbanaplót is. Az írásokat e-mailen várjuk, de jöhetnek lemezen, faxon és természetesen levélben is.

Györkiné Csapó Gabriella, Újfehértó

Reggel felébredtem, úgy éreztem, hogy most minden erőmet össze kell szednem. A mai napom igen zsúfolt és zaklatott volt. Holnap az ovi gála főszervezője én vagyok, de úgy érzem, hogy ez a feladat teljesen rám és egy kolléganőmre hárult. Ugyanis ez a munkaközösség vezetőik feladata volt, de nem csak ketten vagyunk munkaközösség vezetők, hanem rajtunk kívül még négyen. Ők szépen passzívak maradtak, minden motiválás ellenére. (Erre azért tértem ki, hogy valójában tisztán rajzolódjon ki, hogy miért is érzem "felháborodva" magam.)

Beértem dolgozni 7.30-ra. Beléptem a csoportba a gyerekek közé, és próbáltam elfelejteni problémáimat, igyekeztem koncentrálni a gyerekek kérdéseire. Talán egy kicsit befolyásolt az, hogy nekem ma le kell írnom ezt a napot, és próbáltam minden részletre odafigyelni, így egy teljesen ismeretlen óvó néni volt a csoportban a gyerekek között. Eszterke meg is fogalmazta: "Óvó néni bánt valami?". Elmosolyogtam magam, és mondtam, hogy nem, csak most annyira akartam figyelni mindenre egyszerre. Olyan elgondolkodtató azért, hogy egy csöppnyi gyermek, aki hatéves, felfigyel ilyen apró dolgokra, amire egyébként egy felnőtt ember nem reagálna. Ezért elhessegettem magamtól azt a gondolatot, hogy most én mindenkinek meg akarok felelni, és önmagamot adtam. Így, utólag elemezve a napomat, utólag visszagondoltam arra, hogy mit akartam én ezzel bizonyítani, hogy tökéletes vagyok? Pedig tisztában vagyok azzal, hogy tökéletes ember nincs. A gyerekek között feloldódtam, és teljesen elfelejtettem, hogy még ma este milyen feladat vár rám.

Egy csoportnak a "babakonyhában" ének-zenét kezdeményeztem, ami sikeresnek volt mondható, mert nagyon sok gyermeket oda tudtam csalogatni az énekléssel. Volt olyan gyerek, aki csak az asztal mellől kísérelte figyelemmel a tevékenységünket, de mikor indultunk a mosdóba, csatlakozott az éneklő gyerekekhez, vagyis szemlélőként kezdte, de a dalnak a szövegére koncentrált.

A "mosdózás" után tízóraitunk.

A foglalkozás keretében képzeletbeli színházban voltunk, ahol az ovi gálán szereplő gyerekek önállóan, most már segítség nélkül, megmutatták műsorukat a nem szereplő gyerekeknek. Berendeztük úgy a csoportszobát, hogy az asztalokat elhúztuk a helyükről, a székeket pedig elrendeztük, mint a színházban. Kapott minden gyerek egy jellel ellátott kártyát a "pénztárostól", és meg kellett keresni azt a széket, amelyikre leülhetett. Például tulipán széksor 6. szék, a számokat pontok jelölték. Ezzel a játékkal a tő és sorszámlálást gyakoroltuk, valamint a társadalmi életre való felkészülést. (Anyagi okok miatt nagyon kevés gyerek van, aki eljuthat színházba, de tapasztalataim azt mutatják, hogy ha elvisszük a gyerekeket színházba, nem képesek tájékozódni.) Ezt a próbát is úgy élték meg a gyerekek, mint egy játékot. Kollégáimtól hallom, hogy ha csak annyit mondanak a gyerekek, hogy próbálunk, már borsózik a hátuk. Én ezt az én gyerekeimnél nem tapasztalom. Én a próbákat foglalkozás ideje alatt csempésem be, és a gyermek észre sem veszi. Így nem fosztom meg a játéktól és az udvari levegőtől. A napirendünket nem borítom fel azért, mert mi november 19-én fel fogunk lépni.

Szerencsés helyzetben vagyok, mert a kolléganőm (váltótársam) is hasonló nevelési felfogással bír, bár nem mindenben egyezik véleményünk, de ez egészséges dolog addig, míg a gyermekek rovására nem megy.

A "színházlátogatás" után visszarendeztük a csoportszobát, majd mentünk az udvarra.

A udvaron a kolléganőim a minőségi bértkiegészítésről beszélgettek, ugyanis a vezetői értekezleten ez lesz ma a téma. Találgatták, hogy ki és miért fog kapni. Nekem is volt két javaslatom az óvodában dolgozó kollégák közül, és én ezt nem is titkoltam, megmondtam mindenkinek, és meg is indokoltam. De ez nem megy ám ilyen egyszerűen!!

Ebéd után indultam a buszhoz, mert kettőtől a központi óvodában vezetői értekezlet volt.

Szeptember óta működik nálunk a kibővített vezetői értekezlet, ez azt jelenti, hogy a munkaközösség-vezetők is részt vesznek ezeken az értekezleteken és a döntéshozatalban (aminek az én tagóvoda-vezetőm nem igazán örül). Én indokaimat leírtam (mivel az óvodavezető ezt kérte a legutóbbi vezetői értekezleten) a füzetembe, hogy kinek adnám és miért. Rajtam kívül egy tagóvoda-vezető írta le, a többi csak rögtönzött. Elgondolkodtam azon, hogy vagy én veszem nagyon komolyan ezeket a dolgokat, és amit az óvodavezető mond, "szentírásnak" veszem, és teljesítem kéréseit, vagy ők azok, akik nem képesek együttműködni.

Mindenki elmondta javaslatát, egymás érveit ismételve, esetleg kiegészítve. Az én tagóvoda-vezetőmre került a sor, elmondta, hogy kit javasol. Elsőnek engem javasolt, utána azt a két kolléganőmet, akit én nyíltan támogattam. Javaslatát után én mondtam el véleményemet, és bőven kifejtettem, hogy miért is gondoltam rájuk. Ezután jött az a dolog, amely teljesen kiborított. Az óvodavezetőnek nem tetszett a javaslatom, mert a tagóvoda-

vezetőt nem terjesztettem fel. Miért törvényszerű az, hogy minden tagóvoda-vezetőnek kell kapni jutalmat, főleg ha nem is dolgozik meg érte. Meddig fog ez tartani? Elmondta az érveit a tagóvoda-vezető mellett. Olyan dolgokat, amikről csak én tudom, hogy nem igazak, és ő, mivel jól van informálva.

Pl. szerény, precíz pályázatot ír (mert kiadta a feladatokat, hogy készítsük el, és saját nevében leadta(?), pályázatot úgy írt, hogy a tavalyit, amit a kartársnőm és én írtunk, lemásolta, és saját nevében elküldte(?), mert egyszerű szervezési dolgot nem képes megoldani, és sorolhatnám tovább). Ez volt az indok.

A tagóvoda-vezetőm óvodán belül elismeri, hogy szakmailag nem képes tartani a tempót, de semmi hajlandóságot nem mutat arra, hogy szeretné képezni magát. Olyan sokszor magamba fordulok. Nem vagyok egy kicsit „egoista”, önző?

De munkatársaim mindig megerősítenek abban, hogy amit mondok és teszek, „jó irányba halad”, csak legyen energiám végigcsinálni.

Hogy ejtethet ki a vezető olyat a száján, hogy „engem nem érdekel”, akkor kit érdekelje. A vezetőnek kell összefognia a csapatot és modellt kell nyújtania a dolgozóinak. Ha úgy érzi, hogy nem képes erre, akkor emelt fővel adja át a helyét másnak. Tudom, hogy most ez úgy hangzik, mintha én pályáznék a helyére. Őszintén írom, el is vállalnám, de csak azért, mert így is mindent én csinállok az óvodában, de míg én 1350 forintért, a tagóvoda-vezető 17000 forintért a „semmit”.

Visszatérek az értekezlethez.

Az óvodavezető rám kérdezett, hogy javasolom-e a tagóvoda-vezetőt. „NEM” volt a válaszom, és nyíltan, mindenki előtt felvállaltam. Indokaimat nem kérdezték, de nem is akartam igazán mindenki előtt az előbb említett dolgokat kitergetni. Ez nem az én stílusom. De nagy volt a meglepődés a tagóvoda-vezetők között.

Mit értem én el ezzel, hogy őszintén kimondtam azt, amit gondoltam? – lesz miről beszélni!

Végül is nekem megszavaztak 12500 forintot, a tagóvoda-vezetőnek pedig 8000 forintot. A másik két kolléganőmnek pedig 6000 forintot. A két kolléganőmnek őszintén örültem, de a sajátomnak és a tagóvoda-vezető jutalmának egyáltalán nem. 23 dolgozó részesült jutalomban. Ebből egyedül én kaptam csak 12500 forintot, a többi dolgozó kevesebbet.

Miért én kaptam a legtöbbet, mert valójában elismerik a minőségi munkámat és a pozitív visszajelzésű tevékenységemet? Vagy: “fogjuk be a száját”, kapjon ő a legtöbbet? Mert ha így van, akkor egyáltalán nem örülök neki.

De már ezt a két kérdést egyszerűen nem akartam feltenni, mert attól tartottam, hogy olyan feszültséget okozok, ami a holnapi ovi gálán robbanna. Az értekezlet után az egyik óvoda tagvezetője odajött hozzám, és őszintén gratulált, hogy ilyen bátran vállaltam véleményemet ebben a “kényes, anyagias” ügyben.

(Tényleg őszintén várom reagálását a naplómra. Ha bennem van a hiba, én próbálok változtatni rajta.)

Achs Károly, Mezőtúr

(EGY NYUGODT NAP)

Ma hároméves Katalin lányom! Ma jár le feleségem gyese, mától FŐHIVATÁSÚ ANYA (változatlanul havi tizenégyezerért). És ma három éve lopták el a három gyerek szállítására átalakított biciklimet a gyermekorvosi rendelő udvarából.

Reggel hét előtt kelek, megiszom a kávémat. Elég jól haladunk: bár Márta kicsit hisztizik, hogy minek kell neki tizenegy könyvet cipelnie, fél nyolckor indulhatunk is. Ma sok órám van, nem tudom hazahozni a gyerekeket, ilyenkor Juliskának is bicikliznie kell. Délben anya elviszi Katát magával, övé lesz az első ülés, a középsős Anna ül majd a csomagtartón, a nagycsoportos Juliska és a másodikos Márta saját biciklin jön haza. Az óvoda és az iskola kicsit messze van, úgy másfél kilométerre, át kell mennünk egy elég forgalmas hídon is - bizony nem könnyű és nem veszélytelen feladat ez egy hatévesnek! Mogorvább (irigyebb) állapotomban számolgatni szoktam, hány volt bukott tanítványom kerülgeti hatalmas autójával (törvényszerű, hogy akit megbuktatok, pár éven belül nagy-nagy kocsival jár - e fölfedezésem óta meggondolom, hogy jutalmazzam-e bukással a legtréhányabb kölyköket...). De ma nyugodt, sőt meglepően derűs vagyok, nem foglalkozom ilyesmivel. Az óvodában kicsomagolom a gyerekeket, “leadom” őket az óvó néniknek, és nyolc előtt öt perccel már a gimnáziumban vagyok.

Az első órától el kell kéretőznöm: néhány napja - eléggé el nem ítéhető módon - magam láttam hozzá a háztető javításához, így nem halasztható tovább a sebészet fölkeresése. A jobb hüvelykujjamra kapok egy nagy kötést, föl lehetek készítelve arra, hogy egész nap ezen fognak poénkodni a gyerekek. Az órát sajnálom: Erika és Sándor ma javíthattak volna két tag összegének közből, két tag négyzetének különbségéből és más hasonlóan hasznos tudnivalókból. (Sajnos ők is tudják, hogy e nélkül is lehetnek igen értékes tagjai társadalmunknak...)

Szerencsére az orvosnál nincsenek sokan, így már az első szünetben kb. hússzor válaszolhatok kollégáim aggódó kérdéseire, hogy mi történt a kezemmel.

Második órát már kezdem is. Az osztályomba lépve meglepődöm: a huszonhét gyerekből tizenhat van jelen. A többiek egyetemi, főiskolai nyílt napon (már az egyetemeknek is árulniuk kell magukat?!), betegszabadságon, ki tudja hol... Egyikükről feltételezem, hogy talán a régóta ígért igazolásait intézi... A többieknek sincs sok kedvük dolgozni. Sokáig elveken azon, hogy az adott csonka kúpban hogyan lehetne hasonló háromszögeket kreálni. Kicsit elkezdek keménykedni, kiabálni, de Epresi Ági megjegyzése: "Hogy vigyorg a szemem!" hatástalanná tesz minden erőlködést. Máskor lehet, hogy igazán mérges lennék, de ma semmi sem tud felidegesíteni. Kicsit talán fáradt is vagyok már a küzdelemhez: sok a heti huszonöt óra a pluszmunkákkal szeptember óta. (Csak a napokban kaptam meg Heinrich tanár bácsi íméljét, hogy milyen jó volt a kététes őszi szünetben a török tengerparton élvezni még egy kicsit a jó időt - mi meg szombaton is tanítunk, hogy meglegyen a karácsonyi két hét...)

Újabb szünet: Vass Jancsi kollégám tájékoztat a négyfordulós megyei matekverseny részleteiről. Nem leszek különösebben lelkes. Egyrészt unom a sok-sok versenyt, főleg azóta, mióta a versenyek egy részének a célja nem elsősorban a gyerekek épülése, hanem egészen más: pénzszerzés, dicsőségépítés stb. Vajon hány jól versenyző gyerek mehetett tönkre azért, mert az iskola nem úgy kezelte sikerét, hogy az a gyerek hasznára vált volna? Másrészt egyre jobban irritálnak azok a munkák, amelyeket *eleve* ingyen várnak el tőlünk (így aztán permanens irritációban van részem). Most is eszembe jut Gázsó Ferenc egyik 1997-es megállapítása, amelyet egy pécsi konferencián hallottam: "Az egész magyar oktatásügy egyedül a pedagógusok áldozathozatalára épül". Eszembe jut: nálunk természetesnek veszik, hogy a munkánk 20-30-40%-át ingyen végezzük. Természetes, hogy ingyen dolgozunk ki teljesen új tantárgyakat, ingyen készítünk műsorokat, ingyen szervezünk tanulmányi versenyeket, ingyen táboroztatunk gyerekeket, ingyen zsűrizünk, ingyen írjuk a helyi újságot (ingyen lógunk be az említett konferenciára...) stb. Több más mellett ezért is tartottam iszonyú álságosnak, sőt, szemétségnek a minőségi pótlék rendszerét: az odalőkötött bruttó ötezrekkel legálissá, szalonképessé, mennyiségben korlátlaná lehetett tenni az ingyenmunkát! És a meg hasonlottságunkat is csak növeli az ilyesmi, mert nem vagyunk olyan helyzetben, hogy az alamizsnákat vissza tudjuk utasítani. Na, elragadtattam magam, inkább igyak egy kávét, mindjárt becsöngetnek.

Harmadik óra. Megint a saját osztályomba megyek. Mára ígértem az első négy tétel kikérdezését. Csak nem ezért van ennyi hiányzó? Mindegy, kisorsoljuk a három felelőt, a többiektől azt kérem, hogy fogalmazzanak meg tételcímeiket a Vörösmarty témakörhöz. Egész jókat mondanak, megbeszéljük, hogy a javasolt feladatokban mi a könnyű, mi a nehéz. Látom persze, hogy Anita és Zsuzsa levelezik eközben. Még sosem olvastam el egyetlen ilyen levelet sem, de mióta jogszabály tiltja, bennem van a kisördög, hogy egyszer csak azért is elolvasok egyet. Bosszant, hogy megint megfosztottak egy nevelési lehetőségtől. Nem lenne baj ugyanis, ha a gyerekek megtanulhatnák azt, hogy valaki a belső értékrendje miatt is lehet normális, nem pedig csak a külső kényszerek miatt. Különböző néhány diákjogi passzust én is meg tudnék fogalmazni: A diáknak joga van ahhoz, hogy kipihent, jól táplált, jól öltözött, ép fogú tanárok tanítsák. A diáknak joga van ahhoz, hogy a tanári pálya vonzó legyen. A diáknak joga van ahhoz, hogy az oktatásirányítók ne tekintsek őt zavaró tényezőnek (olvastam az egyik fejves nyilatkozatát, hogy szerencsés a demográfiai hullámvölgy, mert kisebb létszámmal könnyebb átalakítani az iskolarendszert - gratulálok!). Az ehhez hasonló - szerintem legfontosabb - jogok nélkül az egész diákjogi hókuszpókusz a magyar oktatásügy mai állapotában teljesen hamis, félrevezető, azt sulykolja: nem az a fő baj, hogy szakadékba löktük az iskolákat, hogy nem vagyunk fontosak a társadalomnak, hanem az a ti legnagyobb bajotok, hogy tanáraitok olvasgatják a leveleiteket, szexuálisan zaklatnak benneteket, nem figyelnek a csengőre stb.

Már megint méltatlankodom, kár érte. Közben a felelők felkészülhettek, kezdjük is a kisérettségét. Vékony Erzs bizony nem tanulta meg Zrínyit, Gyányi Éva egy-két logikátlan ugrástól eltekintve egész jó Csokonai-feleletet ad, Kovács Antal Balassiból eleget tud, kár, hogy kicsit iskolásan fogalmaz. Persze az értékelés nyelvtanórára marad.

A következő óra még mindig a saját osztályomban van. (Tavaly olyan nap is akadt, hogy a két drámaórával együtt öt órám volt a saját osztályomban - ránk fért utána egy "egymásmentes" nap.) Elvileg nyelvtörténettel kellene foglalkoznunk, de az irodalomfeleleteket értékelnünk kell. Megbeszéljük, az érettségig hogyan lehetne jobban megoldani ezeket a feleleteket. Jól belemerülünk abba, hogy milyen is lesz az érettségi, természetesen az anyaggal semmit sem haladunk. A gyerekek boldogok, hogy el tudtak terelni az anyagtól, nem tudják, hogy az ilyen elterelt órákon lehet legjobban alakítani őket.

Ötödik órám megint matek. Az idén vettem át az osztályt, az elődöm rendhez szoktathatta őket, mert így köszönnek: "Dolgozat?!" Erre csak annyit tudok válaszolni, hogy "Jó napot kívánok!", mert természetesen mára sem javítottam ki őket. Belenyugszanak, elkezdjük az irracionális egyenletek témakörét. Óra után kicsit beszélgetek Szilviával, ő egy hónapot hiányzott, jó lenne, ha utolérné a többieket.

Mire leérek, megint nincs kávé. Nem baj, ma ez sem zavar.

Hatodik órám dráma az elsőkkel. Az ajtóban egy teljesen ismeretlen kislány vár, hogy bejöhet-e órára. Ennek örülök! A drámaóráimról tudom ugyanis legkevésbé eldönteni, hogy milyenek. Sokszor érzem azt, hogy sokkal

kevesebb történt, mint amennyi történhetett volna. Ezeknek az óráknak a közvetlen haszna mérhető legkevésbé. De ha egy kislány behívja a másik osztályban tanuló barátját, akkor csak történik valami! Most az osztály felével bizalomjátékokat játszunk, a másik fele addig egy kis improvizációra készül egy idétlen újsághírből kiindulva. A bizalomjáték jó, a jelenetek kicsit tévéköz helyesekre sikerülnek, de a nap végén vagyunk, jól szórakozunk rajtuk.

Gyorsan átszaladok az utca túloldalára leadni egy filmet. (A Comenius programhoz sokat kell fotóznunk.) Visszafelé látom, amint egy teherautó belecsúszik kolléganőm Skodájába. Szerencsére nincs nagy baj. A tanárban végre van hely a számítógép mellett, megnézem az íméleket. Görögországban megjavították a számítógépet, így kommunikálhatok a Comenius-partnerünkkel. Ez azért fontos, mert két hét múlva már náluk leszek egy találkozón. Sok munkám van ezzel a programmal is, de még másfél éve se hittem volna, hogy én valaha is holland meg görög középiskolákba fogok utazgatni.

Az idő romlik, hazatelefonálok, hogy mit kell vinni. Veszek tejet, kenyeret, margarint. Feladom a lottót is. Ha nyerünk, veszünk néhány széket az étkezőasztal köré: fontos lenne, hogy egy család le tudjon ülni egyszerre is. Fél ötkor már otthon is vagyok. Gyors ebéd, kicsi séta a gyerekekkel. Mártának nyílt napja lesz az iskolában hétfőn. Szerencsére nem lesz első két órára, el tudok majd menni. A nyílt napokat amúgy általában nem kedvelem, de egy alsó tagozatos óra meg tud győzni arról, hogy nem feltétlenül a mi munkánk a legnehezebb: iszonyatos energiák kellenek huszonnyolc, tévéen nőtt hétéves összefogásához. A hétfő azért is fontos lesz, mert Katalin először megy óvodába.

Elovasom az újságokat. A Mezőtúr és Vidéke mai száma iskolánkkal is foglalkozik. A cikk címe: *Pályázat az életük*. Arról is szó esik benne, hogy az idén közel 11 és fél milliót nyertünk pályázatokon. Ez persze megint elgondolkodtató. Természetes-e az, hogy például nyelvtanár kollégámnak éjszakánként, egy fillérrel sem honorált munkával pályázatokat kelljen írnia csak azért, hogy a munkájához feltétlenül szükséges eszközöket (például magnót) megszerezze? Újabb passzust fogalmazhatok meg: "A diáknak joga van ahhoz, hogy tanára rendelkezzen a legalapvetőbb taneszközökkel".

Közben elkészül a torta, felköszöntjük Katalint. A gyerekek nagyon aranyosak. Milyen lesz vajon a gimnázium, mire odaérnek? Fogja-e már az ő generációjukat tisztelni ez az ország annyira, hogy megbecsüli leendő tanáraikat?

Még egy-két telefon, máris fél nyolc. A híradót meg szoktam nézni.

Már érzem, hogy megint nem javítok dolgozatot. Arra gondolkodom, meg kellene nézni kedvenc filmemet, a *Búcsú Matyorától* címűt, mert ebből tartok filmesztétika foglalkozást Martfűn (ahol egy kétórás előadásért jóval többet kapok, mint a havi minőségi pótlékom volt...), de ott ragadok egy hülye film előtt. A felénél azért csak elzárom. Anna még ébren van. Közeledik a hétvége, majd akkor többet leszek a gyerekekkel. Bár akkor dolgozatot javítok, cikket írok. Valahogy beugrik a *Megáll az időből* két mondat: "Fő, hogy élünk." – "És hogy egészség legyen!" Persze Őze Lajos hanghordozásában.

Eltelt egy nap. Ma nyugalom voltam. Semmi sem tudott felidegesíteni. Elég lesz egy fél altató.

Nem tud valaki egy normális állást?

Megjegyzések az igazság kedvéért:

November 18-án, csütörtökön Budapesten voltam pályaaalkalmassági vizsgán, mert már ötször megbuktam autóvezetésből.

Katalin születésnapja november 18-án van.

A sebészet, az iskolai nap, a margarinvásárlás, gyereksétáltatás stb. dátuma november 19.

A dolgozatot azóta kijavítottam, kiosztottam.

A lottószámokat azóta kihúzták, ezen a héten még nem vesszük meg a székeket.

Katalinnak jól telt az első napja az óvodában.

Szávai István, Szolnok

Aki a naplót írja: 47 éves, rendezett családi életű, biológia - rajz szakon végzett férfi, három egyetemista gyerekekkel, szakképző iskolában szöveg szakismereteket tanító feleséggel. Húszegynéhány éven át általános iskolai rajztanár, négy éve mellékfoglalkozásban egy magánfenntartású művészeti iskola igazgatója, szeptember óta ugyanitt főállású igazgató. Mivel a fenntartó elvégez szinte minden igazgatói teendőket, egyelőre inkább pedagógiai szaktanácsadó¹. A későbbiek megértéséhez tudni kell, hogy heti két nap délutánján még tartok

¹ Ennek megértéséhez tudni kell, hogy az iskolatulajdonos egy kis falusi iskola igazgatója, a tantestület kulcsembereivel pedig tízegynéhány éve vagyunk baráti és persze munkakapcsolatban, ez a felállás teszi lehetővé, hogy egyelőre szinte minden energiámat a programfejlesztésre, az iskola elvi megalapozására

művészeti iskolai órákat volt iskolámban, nem szakadtam ki teljesen az ügyekből. Az igazgatóval, kollégákkal baráti kapcsolatban vagyok, így pl. teljesen természetes volt, hogy továbbra is részt veszek az őszi akadályversenyen, vagy más iskolai rendezvényeken. Elnöke, egyszemélyes ügyintézője vagyok egy évi 3-400 000 Ft-os pénzforgalmú linómetsző egyesületnek, ahová általános- és középiskolások járnak. Képviselője, és hasonló módon egyszemélyi mindenese egy vizuálpedagógiai programnak, amely mögött több intézmény is áll. (Megyei Ped. Intézet, Szakképző Iskola, Metszőkör Egyesület, Széchenyi körúti Általános Iskola Alapítványa) A Szolnoki Művésztelepért Alapítvány Kuratóriumi tagja, ami mostanában komoly munkát jelentett. Megyei vizuálpedagógiai szaktanácsadó, és időnként mindenféle belső és külső kényszereknek engedve: pedagógiai publicista.

Ha ezt a naplót tavaly kellett volna írnom - amikor teljes óraszámomban tanítottam rajzot az általánosban, másik teljes óraszámomban a művészetben, mellette meg - igaz, erős takaréklángon - folyt mindaz ami ma a teljes munkaidőmet teszi ki, egészen másképp, másról szólt volna az írás. Rettenetesen sűrű napokat éltem meg akkor (lásd pl. Sári esetét), amiket csak annak tudatában mertem vállalni, hogy ez az utolsó évem, jövőre jön az idill, a művészeti iskola vezetése, az elmélyült elméleti munka.

A holnapi nap teljesen átlagos "fizikai" munkanapnak ígérkezik. Vannak "szellemi" munkanapjaim, amikor egész nap a számítógép előtt ülök, és jó esetben valóban szellemi munkát végzek, azaz dolgozok a Vizuálpedagógiai Kapcsoskönyv című programon, rossz esetben irodista segédmunka, képek szkennelgetése, oldalképek szerkesztése, vagy ami a legrosszabb: egy új operációs rendszer problémáinak a kivédése. (Most épp a Win. 95-98 átállással küszködöm.) A fizikai nap eszközkészítést, anyaggyűjtést, kipostázást vagy - ami épp holnapra várható - szervezkedést jelent. Ha nem pont a csütörtököt jelölte volna ki a sors, kissé lazább napom is kerekedhetett volna, keddenként például hatkor letelik a munkaidőm, és filmklubba megyünk a feleségemmel. No, de hát: csütörtök.

Reggel hatkor kelek.

Irodám egyelőre a dolgozószobám. Ennek persze története van. Áprilisban a város döntött az egyik lakótelepi iskola bezárásáról. A döntésnek ugyan senki nem örült, végre kialakulhatnának a normális 16-18 fővel működő osztályok, megszűnhetne a tanítás a szertárakban, ebédlőkben, ehelyett maradnak a harminc fő fölötti csoportok, meg a nulladik órák. Főleg akkor nem örül az ember, ha látja, mi mindenre megy el az iskolabezárással megtakarított pénz. No, de hát nem vagyunk "kompetensek" az ügyben, ha megürül egy iskolaépület, béreljünk benne két termet a művészeti iskolának, meg nekem egy irodát. Ami persze egyúttal archívum, könyvtár, és a Vizuálpedagógiai Kapcsoskönyv projekt kutatóhelye is lenne.² Józanésszel ugye arra gondolnánk, hogy a bezárással egy időben az épület további sorsáról is döntenek a képviselők, kapunk is egy ígéretet: szeptember végén költözhetünk. Összedobozoltam tehát a szertáram, szaktermem átköltöztetendő részét, kellett a hely az utódoknak, aztán persze lelassult a dolog, új és új elképzelések merültek fel, új és új határidőkkel, folyt az aktatologatás, most úgy néz ki, jövő március végén költözhetünk, de az eddigi ügymenetet elnézve még ez sem a végleges határidő. Ha egy kertészfaluban megüresedne egy fűthető palántanevelő, és sorban állna tíz igénylő, nem létezik, hogy egy hét múlva ne lenne új gazdája.

Reggeli után E-mail postabontás, majd a napi teendők számbavétele. Csak a napló kedvéért írom ide az íróasztalon heverő összes munkát, minden részletezés nélkül:

Elkönyvelendő számlák a Metszőkör egyesületnek. Fényképek, amikhez szövegeket kell még írni. Művészeti iskolai fotókat, rajzokat, Béla textilyomatos monotípiáit, meg Hidden Woods munkáit, Lovasi meg a "Mi a haza?" szövegeket is szkennelni kellene, meg persze Recognitával szöveggé alakítani. A szabolcsi túra képei is katalogizálásra, visszaküldésre várnak, Koncz Kata tollrajza eszembe juttatja az egér ceruzát, venni kellene egyet, rézkarcalapító hengernek utána telefonálni, egy Word guru neve, telefonszáma, hátha tud valamit mondani a csatolási gondokra (A Win 98-ra áttérve újra kell szerkeszteni a tanári kézikönyvet. Ami ma a számítástechnikában történik, az sajnos még az őskor, resztlí resztlí hátán. Semmi nem kompatibilis, minden recseg-ropog.), Microsoftéknak is küldeni kellene két CD-t, az sem teljesen elképzelhetetlen, hogy ők is tudnak mondani valamit. Ki kell venni az új fotókat, egy üveges címe, jó lenne lejárni a Borovi-üveges-bútorgyár-szakiskola körutat a rendőrségi képkirakás ügyében. (Két szép új épületet kapott a megyei és a városi rendőrkapitányság, csupa üres fal, nekünk meg itt áll a sok ezer linó. A faipari vállalat adna képkeretlécet, az üvegesek üveget, a szakképző iskola tanulóinak kereteznének.) Kikészítve a bélyegző, számlatömb, el kell vinni a Csatornaműnek a nyomatokat. Az élő népzenei koncertsorozatra invitáló prospektust kidobom, reménytelen a dolog. Erről eszembe jut a Művésztelep ügy, referálni kellene a humán főosztálynak, beszélni a Damjanich Múzeum igazgatójával. Ferenczy Tünde levelére is válaszolni kéne, véglegesíteni a művészeti iskolai névsorokat, prospektusok, amikből címetek kellene betenni a Kapcsoskönyvbe. Két riport, egy anyagiilkos lány,

fordíthatom.

² A Kapcsoskönyv szerkesztésekor képek ezreivel dolgozom, ehhez bizony tárolók kellene.

meg egy rablógyilkos felnőtt szövege, még megemésztetlen. Begépelésre várnak a megyei továbbképzés résztvevőinek címei, na meg a kunszentmártoni tantervek. És ezek csak az íróasztalon lévő maradékok. Nézzük az aktuális fájl egyéb intéznivalóit! Először megőrülök, mert üres az aktuális könyvtár, aztán rájövök, hogy HTML formátumra van állítva a kereső, ahogy visszaállítom Word dokumentumra, rögtön előugrik az "intezni.doc".

Ami az előbbi felsorolásból kimaradt:

Könyvtári tartozás rendezése. Iskolai leltár. Művészeti iskolai beszerzési terv. Könyv, linókészlet, cd megrendelések. Levél Somogyi Győzőnek. (Ez utóbbi már vagy hat éves bejegyzés. Hat éve készülök küldeni neki egy csomagot, de valami mindig hiányzott hozzá.) Tanulmányt kért a Képzőművészeti Filmszemle szervezője, gyermek és képzőművészet témában, ki kell dolgozni a Kapcsoskönyv ide vágó bevezetését. Cikket kellene írni a művészeti iskolák helyzetéről, meg egy nyílt levelet a leendő kollégákhoz.

Két hét munka lenne, ha nem kellene folyton ingáznom az iskola és a dolgozószoba között.

Először bekönyvelem a számlákat, aztán belenézek a Nemzeti Szakképzési Intézet módszertani gyűjteményébe. (Írták: V és R Bernet) Negyedórányi felületes átlapozás után a rettenetesen zavaró helyesírási hibáktól eltekintve - jobb helyeken ezért fejek hullanak, ha egyáltalán megtörténhet ilyesmi jobb helyeken - korrekt kis munkának tűnik. A hipermarket prospektusok pedagógiai megfelelője, alkalmas bevezetés a pedagógiai elmélettől még érintetlen gyakorló kollégák számára a megfelelő alapmotiváltsággal rendelkező tanulók tanítására. Csak hát amíg ezt az alapmotiváltságot eléri! Jó néhány kolléga fogja indulatosan lecsapni a kis gyűjteményt. Cédulák, táblázatok, papírok! Neki nincs papírja, hogy cédulákat csináljon, ha bemegy az irodába kérni, kinevetik, örüljön, hogy van kréta, közben meg látja, hogy szerelik ám be az újabb több százezret érő számítógépet. Persze neki sincs igaza, de ezt most hagyjuk, elkészítem a napi tervet. Reggelente általában írok egy kis cetlit, mit-milyen sorrendben lehetne legcélszerűbben intézni.

Telefón a bútorgyárba, mikor mehetek? Ehhez igazítom majd a többi munkát. Foglalt, míg próbálkozom pár percet Tamás Gáspár Miklós vesz el, a rasszizmusról beszél a tévében. A bútorgyár örömmel vár, régi focista cimbora a vezető. Na, akkor indulás. Beugrom az iskolába a nyomatokért, a nyolcadikosoknak lenne órája a rajz teremben, de csak kilencen vannak, a többi nyílt napra ment a Tiszaparti Gimnáziumba. Kikérem őket. Hárman a barkácműhelybe mennek vésőnyeleket gyártani. Egyik esztergályozza a seprűnyél darabokat, másik csiszolókoronggal simítja a végeket, harmadik előfúr a pengéknek az állványos fúróval. Négyen beülnek a kocsiába. (A maradék három megy hógolyózni.) Csak úgy közbevetőleg: nem a hógolyózó helyért tolongnak. Az esztergálás kívánatosabb történések. (Sajnos nem lehet a maradék hármat is beengedni, sok éves tapasztalat, hogy akinek nincs munkája, az elkezd hülyéskedni, egymást hátráltatják, balesetveszély, elrontott nyelvek.) Megint felrémlik egy régi álmom. Olyan technika terem, amiben elvégezhető mindaz a barkácmunka, ami egy jól felszerelt garázsban elképzelhető. Képeket keretezhetnek, könyvet köthetnek, kisgépeket szerelhetnek a technika fakultációra jelentkező gyerekek. Egy ilyen műhellyel a háta mögött persze a technika tanár is megtalálhatná a maga vállalkozási lehetőségeit.

Elmegyünk a Csatornamű Vállalathoz, a gyerekeket leültetem a titkárságon, szétrakják a prospektusokba a nyomtatokat³, én meg felmelegyek kiállítani a számlát. Negyvenezer forintot kapunk a vállalat két épületét ábrázoló kétezer linómetszetért. Ezzel a két gyermek metszettel a prospektus kiugrik kicsit a hasonló kiadványok sorából, aki kinyitja meglepődik, és ez a meglepetés már piaci előny lehet. Apróság, de néha ez hat. Több vállalatvezető elmondta már, hogyan szórja olvasatlanul a papírkosárba a prospektusokat, de ha előkerül belőle valami különlegesség, akkor már átfutja, megjegyzi. Fél tíz után, épp szünetben érünk vissza az iskolába, gyerekek vissza az órára.

Apróságok, de gondoljuk csak végig, mi történt itt, hogyan lehetne ezt formalizálni, az iskolai nevelési terv részévé tenni? Annál is inkább végig kellene gondolni, mert amikor annak idején az iskola kidolgozta a minőségi bérek elosztásának szempontrendszerét, én a 25 pontból talán hatot ha kaphattam volna. Pedig hát ebben az időben szinte az iskolában aludtam. Azon túl, hogy elméleti munkát végeztem, alig volt olyan pontja az iskolának, amihez ne lett volna valami közöm, év tanára cím, a gyerekek a rajz tantárgyat a 4-5. legfontosabb tantárgyként nevezték meg, csak hát ha az iskola a két-három valóban élő műveltségterület jellemzőit szerette volna az értékrendjébe beépíteni, az igencsak felborította volna a belső erőviszonyokat. Egyszerűbb volt legyinteni egyet, és beismerni: "Hát igen, ez a szempontrendszer a minőséget nem tudja érzékelni."

Indulás a bútorgyárba.

Szép finom kis festett lemezeket szedünk ki a hulladékból, ezer forintot fizetek, tízszeresét éri. A gyárral szemben a kórház, beugrok Z-hez. Harminc éves, de csak most diplomázott kolléga, két hónap munka után került a pszichiátriára. Félállásban az általános, másik félállásban a művészeti iskolában kezdett tanítani, érzékeny, hagyományos plein-air festészetet művelő szelíd, derűs fiú. Hirtelen csöppent be egy nehéz élethelyzetbe. Megpróbálta átadni a gyerekeknek rajz és festésszeretetét, kedvesen, szelíden próbálta vezetni az

³ Nagyon fontos a későbbi üzletmenet szempontjából, hogy vállalt szolgáltatásainkat teljesen olajozottan működtessük. Egy profi vállalatot nagyon tudja bosszantani az amatőrködés. A kétezer nyomatot egyébként két délutáni műszakkal nyomtuk meg az óránként hatszáz nyomatot készítő Liberty tégelysajtónkkal.

óráit, aztán jött egy ügyetlenkedő stílusváltás, ami némely osztályban bejött. Másutt kevésbé. Összességében az osztályok néhány ponton kifogásolták ugyan az óravezetési stílusát, más dolgokban viszont elismerték, hogy többet nyújt, mint én. Az egyik osztály pedig, amely tavaly igen nehezen viselte az órák fegyelmét, kifejezetten örült a váltásnak. Délután a művészeti iskolában már sikeresebb volt, a gyerekek először ugyan itt is próbáltak visszaáramlani hozzám, de néhány hét alatt megszerették az általa vezetett hagyományosabb rajzoló-festő órákat. Nehéz egyelőre tisztán látni, mennyiben járultak hozzá a munkahelyi problémák ahhoz, hogy egy fájdalmas magánéleti eseménytől kikészült. Mivel édesanyja ápolónő, gondolom kézenfekvő volt, hogy orvosi segítséget kérjenek. Most nyugtatókkal fekszik, orvosa szerint egyelőre még nincs itt az ideje a történetek feldolgozásának. Régen tervezem, hogy írok egy nyílt levelet a főiskolai módszertan tanároknak, szakvezetőknek, leendő kollégáknak, mit kellene tudniuk későbbi pályájukról. Most már nem halogathatom tovább. Ha Z nem tud váltani, ő lesz a harmadik kolléga, aki így vagy úgy "kibukik" mellőlem, és ezt az sem menti, hogy másik hárommal viszont egészen jól tudtam együttműködni. Attilának könnyebb volt, ő itt volt gyakorló hónapos, tudta, mire készüljön. Egy olyan szakterem, ahol minden eszköz rendelkezésre áll szinte bármilyen tanterv tanításához, igen nagy szakmai kihívást jelent egy pályakezdőnek. Itt nem lehet a tárgyi körülmények hiányára fogni a kudarcokat.

A kórházból a Borovi Fenyőhöz megyek. Faipari vállalat, a főnök lányát tanítottam. Az üzem családi vállalkozás, a feleség a főkönyvelő. Nagyon kedves, derűs, lendületes emberek, mindketten közgazdasági egyetemet végeztek, lányuk már ötödikes korában természetesnek tartotta, hogy maga is beáll majd a vállalkozásba. Mivel János is régi focista, otthagytam Kukorelly foci novellájának másolatát. Összeszedek egy csomó képkeretnek való léceket, sok olyan van, amit csak méretre kell vágni, hátul bemarni az üveg helyét, meg oldalt lelakozni. Kapok javító festéket is, az apróbb hibák átfestésére. Bolti áron számítva már legalább százezer forint hever a kis Ford Fiesta lehajtott hátsó ülésén. Visszafelé beszaladok a MOL fotósához, Danka Istvánhoz, visszaviszem tércsalás makettjét, megbeszélem a csak dián lévő szemléltető képek szkennelését. Beugrom az üvegesekhez, néhány négyzetméter hulladéküveg van, még nem hozom el, de jobb észben tartatni velük, nehogy kidobják.

Jövök át a városközponton, Tanexpo, ide csak be kell ugrani. Deák Péterrel futok össze, a Gyermekotthon kézműves műhelyét vezeti, írni kell majd róla egy jellemzést, felterjesztik valami kitüntetésre. A legjobb helyre kerül. Az egyik standon Mag Melinda falmászó klubot hirdet. Kedves régi tanítvány, kis beszélgetés, mi van veled, mi van velem. Inkább csak örülünk egy kicsit egymásnak. Nem elevenítünk fel régi emlékeket, noha lenne mit. Vele is megesett néhány rossz vita, lázadott, kerülő utakat keresett, megsértődtem, megbeszéltük, zajlott a kis külön történetünk az osztályélet mögött, ahogy mindig zajlanak a párhuzamos történetek, némelyik gyereknél ez a történet csak néhány mondat, egy-egy tekintetváltás, másokkal órákon át tartó beszélgetés, nyomtatás közben.

Rossz viták? Rossz történetek? Rosszak, mert rossz terepen estek. Az órák időnként melléláttak, mert nem csak a konkrét osztály szükségleteinek kielégítését, a konkrét helyzet megoldását célozták. Messzebbre tekintettek, szerettek volna általánosabb érvényre szert tenni. Mondjuk akkor is alternatív feladatokat kínáltam, amikor valamivel jobb lett volna egy kijárt ösvényen elindulni. Nagyobb baj volt, hogy gyakran acélsarkantyút próbáltam szerelni az elnyűtt kis tornacipőkre, azaz a gyerekek technikai tudását messze az érzelmi tudásuk fölé fejlesztettem. Elsajátítottak egy nyelvet, amin nem igen volt mondanivalójuk - amit mondani szerettek volna, ahhoz más nyelvre lett volna szükségük. Szaknyelvre fordítva: komplex, drámapedagógiai alapú, GYIK műhely szemléletű munka helyett egy képzőművészeti szakműhely tanoncaivá tettem őket. Megvoltak az indokaim persze, heti egy-két órában nagyon nehéz átírni az osztályok értékrendjét, viselkedésmódját, nagyon veszélyes megnyitni az érzékeny gyerekeket, csak módjával szabad araszolni. A játszmákban, huzavonákban persze azért végül csak elmélyültek a kapcsolatok, így utólag meg már meg is szépülnek. Beállok az iskola elé, néhány napközissel felpakolunk a kézműves szertárba. Fenn az új rajztanár kolléga, Danka Attila épp befejezte a munkát a kéziléhez. Emléklapokat nyom, most metszett épp egy kis ablakot a vágóléniákkal. Nagyon szép, precíz munka, grafikában jóval erősebb lehet nálam. Nyolcadikos lányok áramlanak be, udvarolnak neki teljes gőzzel. Kedves, derűs életkép. Viháncoló, jókedvű serdülő lányok között pakolászik egy kissé zavart, de érett, komoly madarász - festő - grafikus fiatalember, akinek már csak némi módszertani kultúrát kell magára szednie, hogy ne kelljen emelt hangerővel vezetni az óráit.

Fél kettő körül indulok haza, ahogy tolatok ki a kocsival, kis alsósok sorakoznak az autó mellé. Afféle bátorságpróba, ki mer közelebb állni. Nem zavarja őket a kocsi sáros oldala, lökdösik egymást, csoda, hogy egy lábom sem gurul át a kerék. Aztán meg hátrafutnak, és ijesztgetve ugrándoznak elém. Elképesztő, mennyire nem működik az önvédelmi reflexük. Amikor egy óra múlva jövök vissza, néhány nagyobb gyerek megy át az úton, az egyik jó messziről szembefordul az autóval, fenyegető testtartással megáll, aztán tovább megy. Erős a gyanúm, hogy jó néhány oktanul megvert gyerek története kezdődött ilyen idétlenséggel. Gyors kis száraz ebéd, ma nincs időm főzni. (Amíg itthon van az irodám, egyszerűbb, ha én főzök. Már ha főzésnek lehet nevezni azt a félórányi ténykedést, aminek rendre krumplipaprikás, palacsinta, lángos, stb. a vége. Pedig hát ugye, mint rajztanár – "Gyerekek, a rajztanár a világ legokosabb embere, mert mindenhez ért. Tud üveget vágni, asztaloskodni, hegeszteni, mentet vágni, zárat szerelni, szobát festeni, és mivel a makettezés is

szobrászati műfaj, a makett készítés pedig a világ újragyártása, hát ezért aztán mi valóban isten unokái vagyunk.” - egészen korrekt ételeket is tudnék főzni.⁴⁾

Ebéd után helyettesítem Z.-t. Jövő héttől veszi át a csoportot az új tanítónő. Felvetődött ugyan, hogy hónap végéig is helyettesíthetnék, de akkor a szülők esetleg azt éreznék, hogy négy hónapon belül három tanára is volt a kis másodikosoknak. Nem tartok “erős” foglalkozást, azon a határon lavírozok, ahol a gyerekeknek még élmény ugyan ami történik, de nem teszi túl magasra a mércét a visszatérő “rendes” tanárnak. “Kapj el” - majd “Gubanc” játék után takarásos helyzeteket feszegető élményrajz jön. Jó kis munka, de sokat kell alakítani a viselkedéseken. Előző héten még kissé vendégként viselkedtem, most már határozottabban vezetem a csoportot. Elejét veszem a fiú-lány elkülönülésnek, kezdem kialakítani az eszközhasználat, legfőképp pedig a művészeti iskolai együttléti elemi szokásait. A munkák nem rosszak. Elég szegényes a szertár eszközkészlete, jövő héten be kell szerezni annyi alapeszközt, amennyi az egyszerre tartott órák igényeit kielégíti. Most látom csak, milyen fontos lenne mindenütt kialakítani a délelőtti órákon is a belső felszerelések használatát. Amikor a művészeti iskolát beindítottuk, egyszerre tudtam a délelőtti tanár, a megyei szaktanácsadó és a művészeti iskolai vezető fejével gondolkodni. Sikertült egy olyan szerencsés kompromisszumot kötni önmagammal, amivel mindhárom énem jól járt. A művészeti iskola persze jobb szeretne kihúzódni az általános iskolákból, egy Szolnok méretű városban fenn lehetne tartani egy független intézményt, de még reménykedem, hogy az iskolai rajztermeket is feljavíthatjuk a művészeti iskolai tantervi követelményeknek megfelelő szaktermekké, a délelőtti órák pedig afféle előkészítőkké változtathatók. Hosszú távon szeretnénk elérni, hogy minden iskolában két rajztanár legyen, akik elosztják maguk között mind a délelőtti, mind a művészeti iskolai órákat. Különben kialakul a leharcolt délelőtti és a kiemelt helyzetű délutáni iskola élesen elkülönülő két világa.

Helyettesítés után rövid beszélgetés a Fiumei úti iskola rajztanárnőjével. Egy pályázaton nyert 800 000 Ft-ot az iskolának, ebből célprémiumként felvehetett bruttó nyolcvanezret. Ő is a lakótelepen lakik, velem jön haza. Kiszáll a boltból, vesz valamit a családnak az örömhír mellé, én megyek haza. Vacsora után megengedek magamnak egy kis játékot, behívom az autóverseny programot, de már túl fáradt vagyok, folyton nekisodródok a falnak, kilépek. Megint postabontás, telefon a művésztelep ügyében, majd igazítgatok egy leadandó cikken. Ehhez persze folyton új fájlokat kell megnyitni régi szövegeket keresve, s ha már ott vagyok, azokon is igazítok valamit. Fél kilenc körül úgy döntök: letelt a munkanap.

Általában havonta-kéthavonta kerül sor ilyen gyűjtő körútra.

Nem volt saját órám, tehát teljesen kimaradtak az aktuális szakmai és emberi történések, gyerekek, képek. És azt sem tudom, mennyire derült ki a nap lejegyzéséből, hogy a sorok írója azt az életet éli végre, amit mindig is szeretett volna, hogy - ha lett volna bátorsága, egy Ancsel Éva szöveggel kezdte volna a naplót: - Miért olyan szomorú? - Mert boldog vagyok.

(Szávai István: Sára)

Sára az első foglalkozáson. Lehetne az első rajz órán is, az arcán azonban látszik, hogy ide magától jött. Már harmadikos a művészetiben, tudja, mit kaphat, de ezzel a tanárral most találkozik először, vár tőle valamit, kínál neki valamit, előre jelzi, miből nem kér, és azt is, hogy amit kér, azt viszont nagyon.

Ezt nem lenne szabad elrontani.

Hamar kiderül, hogy Sára - az élet iránti vággyal teli Sára - nehézkesen rajzol. Sok az apró kis konfliktus. A három - egymással éles versenyben álló “barátnő” közül rajzban ő a leggyengébb.

Reggel héttől üzemek. Fárasztó, nehéz órák, helyzetek, szünetekben óra-előkészítés, csak a tíz perces ebéd jelent egy kis pihenőt. Fáradtan kezdem a műhely-előkészítő foglalkozást. Úgy a felénél járhatunk, amikor Sára jön egy linó tervvel, valami pályázaton szeretne indulni. Sok éves zsűrizési tapasztalataim alapján tudom - ezt így az első körben kiteszik. Túl nagy üres tereket hagyott, sablonosak a megoldásai. Korrigálgatnám, de folyton közbevág, makrancoskodik. Mindig akkor csinálja ezt, ha maga is érzi, nincs teljesen igaza egyikünknek sem. Megrántom a vállam.

- Akkor csinálj, amit akarsz!

Persze, ebbe meg nem akar beletörődni. Segítsek neki, de valahogy másképp. Beteg volt, két hétig nem jött, lemaradt a többi mögött. Egyre hidegebb, egyre undokabb a hangom.

- Sára, nézd meg ezeket a metszeteket. Mind jobb, mint a tiéd. Egyedül dolgoztál otthon. Nem tudtam segíteni. Ha most sem fogadod el a segítségemet, megint csak egy kis lapos metszetet hozol össze. Ha nem érzed úgy, hogy segíteni tudok, ne járj ide.

Sírni kezd.

⁴ E tárgyban lásd még Esterházy Péter: Petőfi a légtornász. Másrészt pedig: sokszor kaptam meg, hogy nekem könnyű, otthon nyilván nem én viszem a háztartást. Hát tagadhatatlan, hogy sok mindenben kivételes a helyzetem, két percre van a munkahelyem, itt van mögöttem Szolnok, mindenütt ismerősök, volt tanítványok, de a háztartás terheit szigorúan megosztva hordjuk.

- Na, hát ezért ne sírj! - próbálnám enyhíteni a dolgot, de Sára olyat mond, amitől majdnem én is elsirom magam:

- Már megint rossz voltam.

Átölelem.

- Én is az voltam. Undok. Fáradt vagyok. Ne haragudj.

Belül meg éget a szégyen, hogy egy ilyen gyerek, mint Sára, magát érzi rossznak miattam. Na persze, mentegethetném magam a fűradtsággal. De a baj mélyebb. Ez a műhelymunka nem Sárára van kitalálva. Neki inkább egy GYIK program kellene, amihez viszont se hely, se felkészültség, se energia. Sárát el fogom veszíteni.

Fodorné Gyalog Éva, Bag

Mégiscsak jó dolog ez a számítógép.

Elkezdni és befejezni a legnehezebb mindent. Írógépem bajos bármit a közepén indítani. Mennyi helyet hagyjak ki az elején, ha mindjárt a második bekezdéssel akarom kezdeni? Fél oldalt? Háromsornyit? Aki először alkalmazta az *in medias res*, lehet, hogy egyszerűen csak a szükségből kovácsolt erényt...

Mert: mivel kezdjem a tegnapi napot? Mikor kezdődött mindaz, ami tegnap történt? Meddig kellene visszamennem az időben, hogy találjak egy kiindulópontot?

Hétfőn reggel az osztályfőnöki órán Ági megkérdezte:

- És hozzánk mikor jön, tanár néni? Az én anyukám egész nap otthon van!

- Csütörtökön délután. Fél háromkor jó lesz? És utána elmennék Arankáékhoz és Erzsikékhez, ők közel laknak hozzátok. Kérdőn nézek a két cigány kislányra, egyikük félénken igent mond, a másik lesütött szemmel bólint.

Hétfőn reggel azért az ember már nagy vonalakban tudja a hetét – tudja a dolgát. Akármilyen nehéz felkelni.

Menni kell, dolgozni kell – mert élni kell – mondod ilyenkor magadnak. Ezekre a gondolatokra persze csak addig van szükség, míg be nem érsz az iskolába. Amikor belépsz, találkozol a gyerekekkel, a kollégáiddal, kézbe veszed a naplót, az asztalodon elrendezed az aznapra szükséges könyveket, jegyzeteket - innen kezdve már minden könnyűnek és egyszerűnek tűnik. Így volt ez tegnap is, csütörtökön reggel.

Egy pillantás az órára: fél nyolc.

Éva (15 éves) már Aszódon van az ő iskolájában – gimnázium, francia két tannyelvű tagozat –, Katus (6 éves) az óvodában, férjem és én itt vagyunk, a gyerekek a tanterekben – mindenki a helyén van. Egy pillantás a hirdetőtáblára: ma hárman hiányoznak, de nekem nem kell helyettesítenem. A pénteki első órára viszont kiírtak, történelem a nyolcadik osztályban. A kollégánóm asztalán ott a tankönyv, benne az óravázlat, ez így nem lesz nehéz. De maradjunk a mai napnál.

Kint még a tegnapi első hó maradványai, az aszfaltos udvar merő latyak, így nem lehet a gyerekeket a szünetekben leengedni. Első óra: nyelvtan a saját osztályomban (5.a). *Többjelentésű és azonos alakú szavak*. A gyerekek imádják: boldogan rajzolnak kétféle tollat (madár + írószer), kétféle zebrát (állat + gyalogátkelő-hely), kétféle körtét – és sorolják, hogy a *tűznek*, az *érnek*, a *fognak* is több jelentése van. Az utóbbiakat kellene most megkülönböztetni az előbbiektől. Sohasem értettem, miért kell ezt tudnia egy tízéves gyereknek. Hogy miért többjelentésű az egyik, és miért azonos alakú a másik. És még sohasem volt hozzá bátorságom, hogy ettől elegánsan eltekintsek. Ráadásul én magam sem értem, hogy lehet, hogy a *sír* (ige és főnév) és a *fog* (ige és főnév) azonos alakú szavak, mert nincs semmiféle(?) kapcsolat a jelentéseik között. A biztonság kedvéért otthon újra elővettem az Értelmező Kéziszótárt, hogy ellenőrizsem, jól emlékszem-e. Ezek bizony homonimák. *Szerintem nem* – de ezt nem hozom szóba. Ha szerencsém van, ők sem. Ráadásul vendégünk van: egy hivatásos tűzoltó, aki tanul, és előírás számára, hogy órákat kell látogatnia.

–Éva, hozzád bemehet csütörtökön reggel? – kérdezte kedden az igazgatóhelyettes.

–Persze, jöjjön csak. Hadd lássák a gyerekek: ez az élet. Tanulni kell.

Második és harmadik óra: irodalom a 7. a-ban és a 7. b-ben. Reformkor – Vörösmarty – Szózat. Mindjárt az első percekben kiderül, hogy rosszul tanulták meg a régies szóalakokat. Mai nyelven is keveset olvasnak, 19. századi nyelven még kevesebbet. Óravázlat ide vagy oda, változik a menetrend. Kigyűjtjük ezeket a szavakat: *majdan*, *küzdtenek*, *hordozák*, *elhulltanak* (nocsak, a számítógép is szorgalmasan “javít”!) *életet*, *onta* – és így tovább. Fordítás magyarról magyarra: a *felhozád* értelemszerűen múlt idő, de az *elbukál* már jelen vagy jövő. Azért marad idő, hogy az Ábránd című verset felolvassam. (Ezt akkor is megteszem, ha a tankönyvben, amiből tanítok, nincs benne.) A vers alatt olvasható évszámából együtt kikövetkeztetjük, hogy Vörösmarty 43 évesen írta a 17 éves Csajághy Laurához (akit nem sokkal ezután feleségül vett). Ebben nem a nagy korkülönbség érdekes számukra, hanem az, hogy “már akkor is volt ilyen”...

10.45-kor kicsöngetnek a harmadik óráról. Ebédig van egy órám. Lyukasóra – ha úgy tetszik. Ez az elnevezés nekem *nem tetszik*, de nem tudok helyette jobbat. Lehetne pl. pótló-, utoléró-, túlélő óra – vagy mindez együtt. Még be sem csöngettek a következő órára, mikor keres egy kislány az osztályomból:

–Tanár néni, tessék jönni, Tündét nem hagyják békén a fiúk!

–Kik nem hagyják békén?

Erre sorolja a három nevet. (*Tudom*, hogy a háromból kettőnek tetszik Tündi...) Lemegyek a tanterembe.

–Tünde, mi a baj?

–Állandóan jönnek utánam és fogdosnak! A fiúk védekeznek:

–Nem igaz, ő rúgott bokán!

–Igen, mert elvettétek a vonalzómat, és szaladgáltatok velem!

Ez az a pillanat, amikor sok mindent mondhat az ember, csak azt nem, amire gondol. Hogy nem csodálkozom: itt vannak az épületben reggel óta, mert az udvarra nem lehet kimenni, a folyosók pedig szűkek ahhoz, hogy ott töltsék a szüneteket. Továbbá: ráadásul Tünde valóban takaros kis portéka, széparcú, eleven kislány, és bizony szemmel láthatóan serdül nemcsak ő, hanem a fiúk is... "A hormonokat nem lehet lelakatozni" – ezt egy bugyuta ifjúsági tévésorozatban hallottam (Első csók? Kaliforniai álom?). Mindenből lehet tanulni...

Visszamegyek a tanáriba, teszek föl egy kávét. Ez a "lyukasórások" erkölcsi kötelessége... Aztán átnézem a jegyzetfüzetemet. "Akinek nincs esze, legyen egy notesze!" Ezt mi találtuk ki, mikor divatba jöttek ezek a parányi füzetkék. Beleírsz tíz szót – ez sokszor ad egy egész hétre való munkát. Megnézem. A negyedik óra után még be tudok menni hozzájuk, megbeszélni mindazt, amire nem akartam a tanítási órából időt szakítani. (Addig sem lesz a teremben szaladgálás, bokán rúgás és egyéb fent említett *helytelenkedés*...)

Meglocsolta-e a hetes a virágokat? Csütörtök van! Visszahozták-e a jelentkezési lapokat a tavaszi erdei iskolára? Hozták-e a 100 forintot a hétfői hangversenyre? Kér-e még valaki jegyet a keddi bábszínházi előadásra? Épp becsöngetnek, mire mindezt elrendezzük. Az ajtóból még visszaszólók a három kislánynak, akikhez családlátogatásra készülök: - Akkor ma délután!

Szent ég! Bettit (7.o) elfelejtettem az irodalomórán meghallgatni. Elkérem őt a következő óra első tíz percéről.

Lesietünk a könyvtárba, elmondja a mesét, amivel a jövő szerdai körzeti mesemondóversenyre készül.

Most pedig gyerünk ebédelni. Paradicsomleves, reszelt máj, krumpli, uborka. - Miért nem sült oldalas? - teszem föl magamban a kérdést, de nem mondom ki... Nem vagyok válogatós.

Fél egy elmúlt. Mostanra lett olyan az udvar, hogy lejöhethének a gyerekek. Elolvadt a hó, lefolyt a víz. Gyalog jó negyedóra az út hazáig. Épp elég arra, hogy mindaz eszembe jusson, amit *nem* intéztem el. Otthon a táskámban megtalálom a három megírt, felbélyegzett *és fel nem adott* Erzsébet napi képeslapot. Ott jöttem el a posta mellett!... És november tizennyolcadika van... telefon is van, persze, de az *csak* telefon. Holnap majd feladom a lapokat.

Még van egy órám negyed háromig. Akkor indulok Ágiékhoz. Arankával megbeszéltük, hogy odajön értem három óra körül. Nem jött. Elszánt vagyok, elindulok, majd csak útbaigazít valaki, ha szükségem lesz rá. Itt már sem járda, sem út, ez már a cigánytelep. Hó- homok- és sár buckákat kerülgetve figyelem a házakat. A falkába verődött kutyák engem figyelnek, de nem bántanak. Az ismerős gyerekek nagyot köszönnek, kérdezősködnöm sem kell, mert megelőznek:

–Hova megy, tanár néni?

–Arankáék házáat keresem.

Elmagyarázzák, merre találok a kis vályogházat. Az ablakát PVC-, fólia- és kartonpapír-darabok borítják. Egy kis darabon talán üveg is, hogy valamennyi fény beszűrődjön. Az ajtón lakat. Nincsenek itthon.

Arankát 63 éves írástudatlan nagymamája neveli. Édesanyja innen az ötödik faluban lakik, nem látogatja őt, őt gyermeket nevel egy másik apától. Már terhes volt Arankával, mikor mostani férjéhez hozzáment, de az új embernek nem kellett a más gyereke.

Nincsenek itthon. Lehet, hogy ez nem is az ő házuk. Hogy itt nem is lakik senki...

Elindulok Erzsikéékhez. Ők tizenegyen vannak testvérek. A legnagyobb 17, a legkisebb 2 éves. Az anyuka végig a konyhaszekrény mellett áll, engem leültetnek. Jó meleg van. Nem amolyan színtelen-szagtalan radiátormeleg. Kályhameleg. Jól esik. A gyerekek közül nyolcan itthon vannak, szorosan egymás mellett ülnek egy kanapén. Mind szépen felöltözve, megfésülve. A legkisebb ott alszik közöttük, a nagyobbak zavarukban mosolyognak, viháncolnak. Erzsike tőlük távolabb egy széken ül, néha oldalról rám néz, mosolyog ő is, de egy szót sem szól. Amikor elköszönök, felajánlja, hogy elkísér.

–Szeretnék még egyszer benézni Arankáékhoz. Hátha már megjöttek.

Messziről látjuk, hogy füstöl a kémény. Most nemrég érkezett meg a nagymama Aszódról, gyalog, a réten át a térdig érő sárban. A tüdőgondozóban volt, mert beidéztek "valami folt" miatt. Itt van Aranka is, és két másik hasonzorú leánya, akiket látásból ismerek, ide járnak a kisegítő tagozatra. Hallgatom a nagymamát, aki elmeséli Aranka élettörténetét. A kislány is hallgat. Van annyi hely az egyik bevetetlen ágyszélén, hogy le tudok ülni. Az utcára nyíló egyetlen kis szobácskát a negyvenes égő jól bevilágítja. Amit nem látok, arról nem kérdezősködöm. Az nincs. Indulok haza, a néni megköszöni a látogatást.

A gyerekeimmel egyszerre érkezünk a ház elé. Mielőtt elmentem, felírtam Évának, hogy menjen el Katikáért az óvodába, mert nem tudom, mikor érek haza. Az otthoni teendők közben őket hallgatom, nekem nincs kedvem beszélni.

Katus lefekvés előtt még elújságolja:

Anya, kántálni fogok a műsorban! (Az óvodában már készülnek a karácsonyra) S kezd is szép, tiszta hangon:

Rossz a jézus kiscsizmája,
Sír a ködmöne.
Ázik-fázik, megveszi az
Isten hidege.

Arca sugárzik, ahogy énekel - *az ő számára ez csupán költészet és játék...*

Kilenc óra felé jár, mikor kézbe veszem a másnapi órarendet. A pénteki napom a legnehezebb: reggel fél nyolctól délig ügyelek, tanítok, délután 3-ig könyvtározok. Az 5. a-ban két órám is lesz holnap, az egyik angol, a másik irodalom. Angolból a birtoklást kifejező have/has got a gyakorlásra szánt tananyag. Egy kétszintes ház alaprajza található ehhez a könyvünkben, az alaprajzhoz mellékeltek a szobabelsőről készült fényképeket is. Az OUR HOUSE cím alatt ez a szöveg áll angolul: *A mi házunkban hét helyiség van, három a földszinten, négy az emeleten. Az emeleten három hálószoba és egy fürdőszoba található. Van egy hálószobája apának és anyának, egy nekem és egy Tomnak.*

Ajánlott PROJECT a nyelvtani szerkezet gyakorlásához: *Milyen a ti házatok/lakásotok? Rajzold le a te szobádat! Fogalmazz meg egy hirdetést a lakásotokról!*

Most nem gondolok arra, hogy nekem sosem lesz kétszintes, három hálószobás lakásom. Aranka és Erzsi jut eszembe, *és tudom*, hogy ezt a feladatot nem fogom megcsináltatni. Annyi minden van a világon, ami *nem* "a mi házunk"! Majd kitalálok valami mást.

Soká lesz még az a holnapi angolóra.

Kövesi Györgyi, Ócsa

(Tizennyolcadika – (majdnem) tómondatokban)

Hajnali sorbanállás a labornál.

Közalkalmazott vagyok. Véremet és vizeletemet adom.

Elegendő ok a késésre. Első órám a második óra. Emberismeret a tizenhárom évesekkel.

Játszunk a nevekkel: indián nevek, fiktív névjegykártyák, anagrammák készítése. Vak Sas, Fehér Holló, Mary Kate, Vadászó Koala, nőgyógyász, játékkereskedő, állatpszichológus, hivatásos idegbeteg a választott "én"-ek között. A többség bevonódik a játékba - kivételesen.

Lyukasórai lelki traccsparti a tanáriban. Kávézás, netezés, hivatalos telefonok.

Két napja egy lelki beteg leány aktuális érzelmi állapota foglalkoztatja az iskolát. Látványos emóciókat, hangulatváltásokat mutat órán, büfénél, folyosón. Igyekszünk kíméletesen kezelni. Értesítjük a szülőket.

Delikát óra két latinistámmal. Közös filozof-búvárkodás Vergilius Aeneisének IV. énekében.

Dido látja Aeneast elhajózni... "*ferte citi flammas*". Miért lenne jobb vagy rosszabb a "*cito*"? Jó fordítás-e az "üszök" a "*flamma*"-ra?

Niki és Gábor vér-és agypezsdítő rekreáció számomra.

"Más vagyok, mert..." nyitott mondatot fejezik be emberismeret órán a tizenöt évesek.

"...mert szeretek tanulni" "...mert nem szeretek diszkóba járni" "...mert nekem még adnak "jóéjtpuszit"

"...mert nincs humorérzékem".

A novemberre beszerzett tankönyvet (Kamarás-Vörös: Embertan I.) bírálják. Nem elég egyértelmű, nem magyaráz, nincs benne, mit kell tudni, túl gyerekes...

Az előítéletek témakörnél járunk. A Magyarországon föllelhető diszkriminált csoportokat gyűjtjük össze. A zsidókról senki semmit nem tud.

Hetedik órám latin a "kicsikkel". Számon kérek. Szigorkodom. Szavakból feleltetek.

Régi tapasztalatom, a jegyek fontosabbak, mint a tudás. Ideális esetben lehet közük egymáshoz. Ha a tanár jó zsonglőr. Megpróbálom az új anyagot játékos, rávezető módszerrel "eladni". Néhányan "vevők" rá. A többiek kivárlják a tuti biflázdó fölírását.

Déli örömadagunk robbantott, rántott csirke. Menzán, fémtálcán. Csontok a nylonzacskóba cicakutyáinknak.

Takarék – Szövetkezet, ámde nem Pénz – Tár.

(Bolyai János Gimnázium és Kereskedelmi Szakközépiskola)

(Kövesi Györgyi: *A mi iskolánkban*)

- levendulasor szegélyezi a kerítést, és muskátlivirág virít az ablakokban
félézer ember tölti együtt hétköznapi délelőtti
minden új és tiszta, még a vécék is
nagyon rövidek az utolsó szünetek
nincs délutáni diákélet

pedig van diákönkormányzat
egy-egy tanár még(!) megszállottan okítja (olykor művelői is) tárgyát, diákjait
több a hagyományos bál, mint a diszkó
van emberismeret óra
a bukott diákok is jól érzik magukat
van éjszakai kosármeccs
az igazgató mániákus gyermek- és természetbarát
alig-alig akad értelmiségi családból származó gyerek
van egy-két fővel működő fakultáció is
sikerült békésen vegyíteni egymással a szakközépiskolásokat és a kis- és nagygyimnazistákat
van az aulában két pingpongasztal
néha lopnak
még tanítanak latin nyelvet
a gyerekek többsége nem szeret tanulni
a filmklub 4-5 diákot érdekel
100 Ft egy melegszendvics
a kollégák nem irigykednek és gyűlölködnek,
csak fáradtak, és lassan kiégnek
nem kötelező mindent hivatalos formában intézni, pecsétetekkel hitelesíteni
olykor elég néhány kézzel írt sor, vagy az emberi szó
nincs semmi különös

Takács István, Verőce

(Se eleje, se vége)

Engem az írásra kényszeríteni kell, még ha élvezem is néha. Esetlenek a soraim, mint a diákok köszönései az utcán. Tartalmilag, helyesírási és külalakilag is. Faluhelyen ez már így járja. Igazi közoktatás munkanap. Olyanabb már nem nagyon lehetne - ami az indulást illeti. A ház minden lakója iskolába megy reggel. A nagylány kezd. Most negyedikes. Pestre jár középiskolába vonattal. Negyed hatkor kel, hogy hat után pár perccel már vonatra ülhesen. Következő a feleség, aki negyed hétkor szólaltatja meg az órát. Óranémítő tétova igyekezetét általában jól érzékelem, bár van még háromnegyed óram. Innentől fogva föl-föl riadok, de ezt már a megszokás és kisebb részt a kinti szöszmötölés teszi. Az asszony fényesíti magát, készül az iskolába. Tanárnő a közeli kisvárosban könyvtel-statisztika szakon. Szorgalmas, lelkiismeretes – már ilyen volt, amikor találtam. Hétkor indul, ha a vonat viszi. Fél nyolckor, ha a kolléganő öreg Skodája. Én hét körül kezdem a készülődést. Ébresztem a kicsit, aki kisdiaák ott, ahol az apja matekot és számítástechnikát tanít. Róla annyit, hogy még elsőben a harmadik hét derekán rájött, hogy jól átvágtuk. Otthon jobb volt. Azóta így megy iskolába. Kötelességtudó. Szereti a szüleit. Háromnegyed nyolc előtt pár perccel szoktunk komótosan indulni, mert az iskola az utcánkban van. Így volt ez a nevezett napon is, majdnem így. De megszólalt a csengő, majd a fülemnél a telefonkagylóban az ig. h. bocsánatkérő hangja: Gyere légy szíves, mert nincs második órád, és helyettesíteni kell.

Matekos vagy fizikás kolléganő vagy gyereke beteg. Ilyenkor én vagyok az első számú helyettes. Favorit vagyok még a testnevelésnél (de nem túlzottan), mert nálunk is kevés a jól fejlett hím. Az elmúlt évtizedek egyik nagy közoktatási vesztesége. De ezt már kibeszélték a nálam okosabbak. Azóta rosszabb lett a helyzet. Persze, az igazgatói székekben még tartjuk magunkat. Gyakorta a második vagy a harmadik vonalból, és akkor görcsösen. Esetleg szerelemből, de akkor megadjuk a módját, ha lerongyolódunk is istenesen.

Szóval háromnegyed nyolckor indultam másodikos fiammal, hogy őt elvigyem az iskolába, és ott maradjak helyettesíteni. Kerékpárral járok, sógornőm kislánykori kemping kerékpárjával. Majd tíz éve használom. Én leheltem lelket halálra szánt rozsdás, öreg testébe, amikor rátaláltam a padláson. Röpke pillantással barátok lettünk. Azóta sem akarta elbarátkozni tőlem senki.

Az aulából két nagy ajtó nyílik, az épületegyüttes két szárnya felé. Az egyikben az alsó tagozat osztálytermei találhatóak, a másikban a felső tagozaté. Így én a fiam kedvéért többnyire az alsósokhoz vezető ajtón megyek először keresztül. Az ajtónál szokatlanul nagy csoportosulás. Szülők (anyukák) beszélgetnek. Sietve kikerüljük, őket és bemegyünk a belső folyosóra, ahonnan a termék is nyílnak. Cipőcsere, kabát stb. Általában segítünk, majd puzsi, apai fejpaskolás, biztató szavak (így van ez minden nap), és mennék az aulán keresztül a tanári felé, de... fennakadok az anyukák (többségüket jól ismerem) megértő, elnéző... egyszerűen csak szokatlan tekintetén. Önkéntelenül is visszapillantok az ajtóra. Valahogyan belém szuggerálták. Meglepetve látom, hogy araszos betűkkel nagy fehér lapon a következő szöveg olvasható:

KEDVES ANYUKÁM

Én már nagyon önálló vagyok. Kérlek, csak eddig kíséreljél.

Beszéltünk már róla többször a tanárban egymás között. Alsós kolléganőim hozták mindig szóba az ő nézőpontjukból közelítve a probléma felé. Én természetesen mindig igazat adtam nekik – ez volt az egyszerűbb. Igazat adtam abban, hogy az ajtón belül már nekünk kell a gyerekeket rendezni. Ha csináljuk, ha nem. Nem jó az, ha a szülők bejöhettek bármikor. Rendezkednek, beszélgetnek a folyosón, és az behallatszik még a csukott ajtón keresztül is, beavatkoznak a gyerekek egymás közötti ügyeibe, részrehajlóbban, mint a pedagógusok stb. Volt anyuka- mesélte Marika tanító néni - aki többször felajánlotta év elején: majd vigyáz ő a gyerekekre (elsőben természetesen), amíg a tanító néni nem jön! El is kezdte önként és mindjárt a felügyeletet. Nem volt könnyű kellő tapintattal leállítani. Most itt vagyok én, az apuka tanár bácsi. Szemben a kinn rekedt szófogadó szülők, akiktől megvontuk a csak még egy utolsó simítás, még egy-két jó szó, egy büszke pillantás lehetőségét, örömet. Aztán zavart együtt érző mosolygásra vettem a tekintetet, és elindultam a tanári felé. Én különben is apuka vagyok.

A tanárban aztán körbeszimatoltam: megbeszéltem a helyettesítést. Megkérdeztem, mikor került a kedves felhívás az alsós folyosó bejáratára. Megbízhatóságomat jól ismerő ötödikes osztályfőnök kolléganőm figyelmeztetett, hogy délután negyed háromkor megbeszélés lesz. Jól jött a figyelmeztetés, általában jó, ha jön. Öt órám van tanmenet szerint, a harmadiktól a hetedikig, mert az első kettő lyukas. Így a hetedik órám már elmarad. Nem örültem neki. Az óra csak 45 perc – a megbeszélés (?). Elindultam tehát, hogy még az óra kezdete előtt megoszthassam a hírt a hetedikesekkel. A szakkör, amit a hetedik órában tartok, önkéntes. Az veszt részt rajta, akit érdekel, aki év elején feliratkozik. Hiányozni, korábban elmenni bármikor lehet. Nem örültek a bejelentésemnek.

Maradt még 45 percem. Hazakerekeztem, reggeliztem, bepakoltam a táskába, és visszamentem az iskolába. Épp időben érkeztem. Egy perc volt becsengetésig.

Hatodikban kellett helyettesíteni matematikát. Nem szoktam készülni. Ha van előírt tananyag, akkor azt igyekszem feldolgozni. Nem szeretem a helyettesítést. Ha mód van rá, kitérek előle. Ilyenkor van egy kis szolid gyomroszás: tanuljunk - ne tanuljunk? Szerencsére én szoktam felülkerekedni. Ha részengedményeket teszek is gyakorta a diákok felé. Most is számon kértem a felkészülést, a házi feladatot, minden következmények nélkül. Megbeszéltük a következő témakört, megoldottunk néhány egyszerűbb feladatot, és közben eltelt a 45 perc. A szünetben előkapartam a fiókomból a helyettesítési naplót, a régebben megtartott órákat írtam alá. Az ig. h. szokott néha molesztálni bennünket, hogy a helyettesítéseket írjuk be a naplóba. Tegnap én voltam soron. Következnek a mai napra jutó rendes óráim:

3. óra matematika	5. évfolyam	2. Csoport	15 fő
4. óra matematika	8. évfolyam	2. Csoport	16 fő
5. óra számítástechnika	8./a osztály	fiúk	11 fő
6. óra számítástechnika	8./a osztály	fiúk	11 fő
7. óra számítástechnika szakkör	7. évfolyam (az érdeklődők)		10-15 fő

Matematika óra az ötödik évfolyamon. Itt egyben osztályfőnök is vagyok, de csak az osztályom felét tanítom. Kedvesek, mosolygósak, és a többség akkor tanul, ha kényszerítjük, vagy elvárásoljuk őket. Én inkább a kényszerítést alkalmazom. Talán néhányukat majd sikerül elvárásolni is. Minden csoportban akad egy-két elvárásolható tanuló. Közepesen értékelem szaktanári tevékenységemet, és egy kicsit jobbra a pedagógiai munkámat. Ötödikben elvállalni egy osztályt, és vinni nyolcadik végéig, mindig kihívás. Indulunk valahonnét, és

el kell jutnunk oda, hogy ha hármast, akkor hármast érjen a magyar közoktatás másik zugában is. Ha valakinek négyest vagy ötöst adok, akkor egy átlagos középiskolában különösebb nehézségei nem szabad, hogy legyenek. Ezt minimumként teljesíteni kell, ezt joggal várja el a szülő. Nem szabad becsapnunk egymást. Nagy vétek egy gyereket megfelelő felkészítés nélkül négyessel, ötössel középiskolába engedni. A diák az olcsó, de jó jegyet szereti. A szülő általában a jó jegyet kéri számon tanártól, diaktól. A tanár az, aki nem szabad, hogy engedjen a csábításnak.

Három perccel csöngetés után mentem órára. Általában egy-két percet kések, és kicsöngetéskor mondom el a házi feladatot, ami körülbelül egy perc hosszabbítást jelent. Nem így kéne csinálni. A teremben odamentem a tanári asztalhoz, lepakoltam az eszközeimet és állva vártam, hogy mindenki elcsendesedjen, és rendesen álljon. Nincs vigyáz állás, de nem is lehet háttal állni, beszélgetni, pakolgatni, mert szóvá teszem. Ha megfelel az összkép, a “Tessék leülni!” (esetleg: “Leülhettek!”) – váratlan fordulata következik. Elkezdődik az óra. Ellenőrizzük a házi feladatot...

A pesti naplók első fele

Gyulai Zsuzsanna, Kispest, Wekerletelep

Az objektív adatok:

A helyszín: A kispesti Deák Ferenc Gimnázium, a XIX. kerületben, kertvárosi környezetben található.

Az "író": A gimnázium magyar-történelem-mentálhigiénia szakos tanára Hudyné Gyulai Zsuzsanna, pályájának 11., ebben az iskolában az 5. tanévében.

A nap története:

Reggel 6 óra, csörög a vekker, készülődés, gyors reggeli, hírek,...és még van 15 percem, hogy ismét átnézzem az egyik órámról korábban készített jegyzeteimet. 25 perc a metróval, és még 10-15 perc a busszal. Ennyi idő pont elég a friss Metró újság átfutására, most már tudom, hogy mi történt – ez egy történelem tanárnak fontos – , a Magyar Hírlaphoz és a csütörtöki HVG-hez csak este jutok hozzá.

Ez a nap más, mint a többi. A hét első napján továbbképzésen voltam, a vezetőképzőnek most volt az első iskolai gyakorlata. Alig érkezem meg az iskolába, a gyerekek figyelik, hogy már itt vagyok, tényleg itt vagyok, és lesz óra. (Ugyan tudták előre, de hát a diák mindig reménykedik!)

Az asztalomon már vár két kupac javítani való dolgozat, amit távollétemben a kollégák kérésre megírtak az osztályaimmal. Vár még három üzenet és néhány elintézni való.

Szerencsém van, mert a helyettesítést nem keverte össze senki, valóban azok a kollégák mentek be az óráimra, akikkel megbeszéltem az anyagot. Sajnos több 12-es magyarórám is elmaradt, mert nem lehetett szakos tanárt beüldeni. Azért nem tragédia, jól néznek ki, ha néhány elmaradt óra miatt összedőlne a világ!

A csütörtök a legkönnyebb napom, csak három órám van, ma még egy helyettesítés is. Nem is baj, mert a szokványos heteken eddigre már 27 órán túl vagyok a másodállásommal együtt, pénteken meg vár még rám 8-9 óra!

Ma a 8. c-sek mindkét csoportjában van történelem órám. Ehhez a csoportbontáshoz kell egy kis magyarázat: a Deákban többféle emelt szintű csoportot is indítunk, mind a hat évfolyamos, mind a négy évfolyamos osztályokban. A saját osztályom (az említett 8.c) egyik fele angolos, a másik fele pedig ún. szinkron szemléletű humán programban vesz részt, akik negyedévenként vizsgáznak is.

A normál tanterv szerint haladó csoportban Augustus principátusáról beszéltünk, bár legalább 10 perc osztályfőnöki megbeszélésekkel telt el – ilyenkor mindig kiderül, hogy "nélkülözhetetlen vagyok". A humánosoknak az invesztitúra háborúkat kéne megtanítanom, alaposan és főleg gyorsan, mert jön a vizsga.

Nagyon sokat kérdeznak, ez jó, hiszen az érdeklődésüket jelzi, de már megint nem tudom elvégezni, amit terveztem, hiszen nem fogom leállítani a kíváncsi gyerekeket, 1-2 év, és maguktól is leállnak majd.

Közben egy helyettesítés a 8.d-ben. Rosszkor jött, mert sok elintéznivalóm lett volna a lyukasórámban. Sebaj, legalább kitöltetek egy kérdőívet velük. Sok osztállyal kell még megíratnom ezt, mert a vezetőképzőn irandó egyik dolgozatomhoz szükséges. Legalább ezzel a feladatommal is előre haladtam egy kicsit.

Az utolsó órám a végzős humánosokkal irodalom. Újra a szokásos gond – még mindig nem olvasta el mindenki a Mario és a varázslót. A szokásos dilemma: egyest adjak, és furdaljon a lelkiismeret, hogy lerontom a felvételire vitt pontjukat, vagy még mindig legyek türelmes, adjak haladékat, tudva, hogy a következő alkalommal megint "élnek" a jószívúséggemmel. Jól leszidom őket, fenyegetek az érettségivel, felvétellel – de megint türelmes vagyok, minden megy a szokott rendben. Én mérgeledöm, ők bocsánatot kérnek – de alapvetően nagyon szeretjük egymást. A tervezetthez képest gyorsan módszert váltok, frontális munka helyett csoportokban mikroelemzéseket végzünk a szövegből. Leteszik a nagyesküt, hogy holnapra elolvassák. (Elolvasták. A napló írásakor már tudom ezt.)

Délben ebéd, kávé, süti, cigaretta a barátnőmmel, akivel kollégák is vagyunk.

Gyors telefonok, a felgyülemlett ügyeket el kell intézni – és jön a nap újabb dilemmája: menjek, vagy maradjak? Sok gépelni való van, az Interneten is meg kell nézzek néhány dolgot. Mégis inkább hazamegyek, hiszen ritka világnapként a férjemnek lemondták a délutáni munkáját, és így egy hétköznapi délutánt együtt tölthetünk.

Otthon összeütök egy gyors ebédet, elmegyünk moziba, beszélgetünk. A Híradó után mindketten felkészülünk a másnapi óráinkra. Különösen sok időt szánok a 12.-es pszichológia (szabályosan mentálhigiéniai alapismeretek) fakultációra, hiszen új témával, a szorongással kezdünk foglalkozni.

Este még belenézek a Hírlapba, a HVG-t elteszem holnapra, és már fekszünk is le aludni.

Dolgozatjavítás? Majd a hétvégén, a tanítványaim már tudják, hogy mindig hétvége után viszem a kijavított műveket.

Ez egy ritka jó nap volt, minden gördülékenyen ment, mindenre volt idő – még magánéletre is....Hajrá, csak így tovább, megy ez nekünk!.....Jó éjszakát!

László Lili, Kispest-kertváros

(Egy nap)

1999. november 17. szerda este

Végeztem én kutatásokat a Szovjetunió valamelyik levéltárában? Nem!

Azt tanítom majd holnap az iskolában, amit az aktuális történelemkönyv ír Sztálinról? Igen!

Elhittem egyetemistaként Pándi Lajos előadását arról, hogy húszmillióra tehető a sztálinizmus áldozatainak száma. Hallgatták ezt az előadást az én tanárim? Igen. Szívták a fogukat? Igen. Igen erősen!

És én? Én egyszerűen elképedtem, mert akkor még néha eszembe jutott: vajon hogyan fognak társadalmiasulni a termelési viszonyok. Ha már ezt tanítják a kommunizmusról, tudnom kellett volna, de sose voltam eminens.

Aztán meg: fontosabb lett számomra az a sok szegény áldozat. Esetenként: önkéntes áldozat, ha már az emberiség ilyen birka. Jó, jó: "nekünk Mohács kell"- de vajon mi kell az oroszoknak?

És mi kell ebből holnap az én édeseimnek a 8. a osztályban? Ezt nem lehet ép ésszel kibírni! Belekortyintok ebbe a jó kis almapálinkába. Rosencrantz és Guildenstern után szabadon: a tanár is halott. Kisembersors.

Na nézzük: a "győztesek kongresszusán", '34-ben háromszázan szavaztak Sztálin főtitkársága ellen, de csak háromat vallottak be. Viszont mindenki meghalt, eltűnt e legendás választási csalás után, aki nemmel szavazott.

Látom, ezt nem fogják érteni. Hol volt akkor a korabeli Schwarzenegger, és miért nem lötte keresztül ezt a bálványtá lett gyilkost? - kérdezi majd Vaskó Pál. A politika nem köztörvényes ügy, mondom majd neki, úgyse lesz időm a helyzet normális felvázolására...

Mindjárt éjfél. A gyerek már alszik, bele kéne vetni magunkat valami szellemi vagy egyéb fertőbe.

1999. november 18. csütörtök

A biciklin már hideg van, Gyuri most elviszi a kocsit, marad a busz. Ma is csak kakaót reggeliztem. Harminc éve mindig a lehető legutolsó pillanatban kelek fel, és indulok ki a világba. Még jó, hogy a családom reggelin és a frizurák beszárításán kívül mást nem igényel. Nincs is nagy tömeg a buszon.

Kolléga is száll le velem, a tanári bejárat nincs nyitva. Biztos értekezni megy el az igazgató. Kellemes lesz a hangulat a tanáriban. Ajtónyikorgás, iskolaszag, a tanáriban cigarettafüst.

- De bűdös van itt már megint - lépek be az ajtón. Sziasztok. Jó a fénymásoló?

Igenlő válasz, méla tekintetek. Ilyen volt a hetvenes években egy tévesz iroda. Emlékszem. Feketére kopott parketta, összezsúfolt íróasztalok, és csak oldalazva lehet közlekedni, olyan kicsi köztük a hely. Léleknyomorító.

Lemásolom már ezt a vaktérképet a Monarchia utódállamairól. Háromszor gyakoroltuk, melyik nép hol él. Szerbek, szlovének, magyarok, stb., stb. Ezt a dolgot nem lehet kihagyni. Ráér Sztálin tíz perccel később is kiirtani azt a húszmillió embert.

Nyolc óra. 8. a, történelem. (Nyelvtan jobban illett volna ebbe az alliterációs sorba, de az csak a második óra.)

Na menjünk! Amióta félállásban vagyok, mindig olyan lendülettel megyek a gyerekekhez, hogy vissza se lehetne tartani tőlük.

- Jó reggelt! Hogy vagytok?

- Lili néni! Hoztam a fényképpénczt! Lesz ma nap kérdése? Lili néni! Az ügyeletben Éva néni olyanért kiabált, amit pedig megcsináltunk, ne tessék hinni neki. András bácsi is megmondta, hogy ne foglalkozunk vele!

Ügyeletesek az én édeseim.

- Na! Osztály vigyázz! Jelentést kérek!

Öntudatosak ezek a gyerekek. Ha mást nem, ezt elértem. Elvégre olyan lesz az osztály, amilyen az osztályfőnöke.

- Először megírjuk a térképes dolgot, aztán a nap kérdése jön, utána tanulunk. Osszátok ki ezeket a papírokat! Közben hozza a pénzt, az ügyeletet meg majd megbeszéljük. Szeretném hallani a másik fél véleményét is.

Dolgot íratni felsőbbrendűségi érzés. El is tudom képzelni, hogy sok szerencsétlen tanárnak fejébe száll a dicsőség. Aztán kicsöngetnek, és ő lesz a kabarétréfák célpontja, a csóró és a legkönnyebben átverhető balek. Egyszer fent, egyszer lent. Még szerencse, hogy az iskolák befejezése után tíz évig egy percet se tanítottam.

Kíváncsi vagyok, most meddig jelent még élvezetet.

- Szimonetta, ne mondd meg neki! - hallom a hangom, ahogy rászólok az egyik párosra. Persze, Maca megint nem tanult, és azt hiszi, nem figyelem. Nagyon téved. Minden gyerek egyforma, mindegyiket figyelem. Én is voltam diák! És írtam is néhány dolgozatot!

A nap kérdésére ma már legalább hatan tudtak felelni. A tegnapi kettőhöz képest: haladás! Az előző esti TV Híradóból kérdezek, és három jó válasz ötöst ér. Elvégre egy leendő középiskolásnak, művelt városlakónak figyelnie kell a híreket! Nagyon büszke vagyok rá, hogy ezt a híradós ötöst bevezettem. Mit büszke? El vagyok bűvölve saját magamtól! Már megjelent egy hét alatt a fanatizmus, az antiszemitizmus. A kisebbségi kérdés Erdélyben! És ezt mind megbeszéltük! Úgy tudom mondani, olyan hatásosan a vallási fanatikus példáját, hogy sírnak! Kerekre nyílik a szemük és csak döbenten néznek, hogy mik vannak a világban! Aztán meg irigykedve lesték Gyulát, Marcit, ahogy lobogtatták itt az orrom előtt az ellenőrzőjüket az ötösért. Hiába! Saját korosztálya van mindenkire a legnagyobb hatással! Meg a tanár. Meg a filmek, meg a szülők, meg a meg a ...

Na a nagy Sztálin! Tényleg nem értették, hogyan húzta ki 1953-ig, és tényleg nem volt módom valós társadalmi viszonyokat felvázolni. Csak folyt a vér, jöttek az intézkedések, csalások: megmaradtunk a tényeknél. A gyerekek csak pislogtak elképedve, mint én egyetemista koromban Pándi Lajos után.

És kicsöngettek. A múltból vissza a jövőbe! Szinte megkönnyebbültek a fiúk-lányok. Lehet menni tolongani, kiabálni.

Emlékszem, mi annak idején a Virág Iskolába jártunk alsóban. Kirohantunk a teremből az udvarra, merthogy szinte oda nyílt, és ordítva futottunk legalább két-három kört. Ezt követően pedig játszani kezdtünk valamit. Igaz, ez nem Pesten történt. Az én gyerekeim a teremajtón kilépve is csak tolonganak a tömegben, messze van az udvar, és nem is szabad kimenni, csak a harmadik szünetben. Benne van a házirendben.

Gyuri még a hatvanas évek elején, szünetben az osztálytársaival kettes sorban sétált a folyosón fel és alá. Sétáltatták őket, mint a rabokat. Ehhez képest mi már egyszer egy nap leengedjük a gyerekeket az udvarra. És még mondják, hogy nem fejlődik a pedagógia!

A saját fiam is leül majd minden délben legalább fél órát a gyilkoló program elé, és öli, öli a szembejövő szörnyet, katonát, állatot. És tudja is, mit csinál. Ha megkérdezem, elmeséli az aktuális nyomorú iskolai esetet, és közli: most turokozni akarok legalább fél órát! (Vagyis a Turok nevű "játékprogrammal" virtuálisan ölni.)

Úgymond: ötös a magatartása.

Ötöst kellene adni azoknak a tanároknak is, akik nálunk a tanáriban közlekednek szünetben. Félfordulattal: has be, fenék vissza, táskákat átlépni, s mindez cigarettafüstben. Gerincroppantó! Lassan már elveszve érzem magam egy közepes pincehelyiségben is! Az első évben még át akartam rendezni a bútorokat. De amit nem lehet, azt nem lehet. Öt év alatt már belenyomorítottam magam a számomra kijelölt térbe. Ideje lesz elmenni innét. Amíg még épen vagyok.

A gyerekek imádják, ha a tananyaggal kapcsolatos rossz válaszaikra csak azt mondom: "...helyett...": és kibököm a jót. Amikor meg ha okosat mondanak, csak úgy a mellem előtt szolidan belebokszolok a levegőbe, és hatalmas elánnal közlöm: "Úgy van!" Igen ám, de tegnapelőtt este vendégeink voltak otthon, és fondőzés közben a sajt épp a megfelelőre olvadt; én pedig akkor is azt mondtam: "Úgy van!" Majd játék közben nyert valaki, és megint csak azt mondtam: "Úgy van!"

Ideje lesz pályát változtatni, amíg még épen vagyok.

Második óra: nyelvtan! Alanyi alárendelő összetett mondat. Ha nem csinálunk meg száz példát, akkor az én edeseim gözmozdonynak nézik az állítmányt is, így hát: gyakorolunk. Jó, jó. Vannak pedagógiai hajlamaim, érzésem is akad, Gordon-módszer és drámapedagógia, miegymás, jó, jó. De kétszer nem tudom ugyanazt, ugyanúgy végigcsinálni. Százszor se. Na, majd legalább kitalálok jópofa példamondatokat. Legyen mit elemezni. Úgyis elmegy öt perc ezzel a szociológiai kérdőívvel, amit kiosztok a gyerekeknek. Kérdeznek az iskoláról, a tanárokról, az osztályfőnökről. Válaszolnak a szülők és a gyerekek.

- Ki vállalja, hogy ha visszahoztátok, összeszedi, és elviszi a kutatónak ezeket a papírokat? Ha én szedem össze, úgyse hiszitek el, hogy nem fogom elolvasni: ki mit írt rólam. Hadd legyen otthon mindenki nyugodtan őszinte. Rögtön elvállalta az osztálytitkár, ezt szeretem! Meg azt is, ha a dolgok maguktól megoldódnak. A mondatelemzés is egész jó hangulatban telt. Értik. Csak Vaskó Pál nem érti, de őt nem fogom megbuktatni, mert ha háromszor járná az iskolát, akkor se értené. Nem kell mindenkinek mindent érteni. Én se leszek már balett táncos. Különösen most nem, hogy már kicsöngettek.

- Jók legyetek! - búcsúzom az osztályomtól. Aztán még kitöltök egy túlórapapírt, és egy kerületi kötelező nyelvtan felmérésre vonatkozó osztálynévsort is.

Na jó, mehetünk el. Mi is lesz holnap? Móricz. Azt tudom. Megtanulunk esszét írni. Hadd törjék az agyukat egy kicsit az eminensek is. Nyelvtan? Elemzünk tovább. Mint a gép. "Úgy van!"

(László Lili: Akkor fiú, ha verekszik)

Új gyerek jött a hetedik osztályba, s hogy, hogy nem, két-három hét alatt szinte minden fiúnak meggyült vele a baja. Az egyiknek a tolltartója került mindíg a földre, a másiknak többet keresett az apukája a kellesténél, a

harmadiknak a sok emlegetéstől napjában többször is csuklott az édesanyja. Igazán senki se tudta megmondani, hogy keveredett ez az új fiú folyton folyvást konfliktusba a többiekkel, mégis így volt. Otthon a szülők csak hallgatták a sérelmeket, és a végén már azon se csodálkoztak, hogy mindig az ő gyereük lett a veszekedések végére az igazságosító, a Grál-lovag és a szentéletű. Ki foglalkozik manapság a gyerek zavaros történeteivel? A váratlan fordulat akkor következett be, amikor egyik este felhívta az osztályfőnök az érintettek szüleit sorban egymás után:

- Az történt - búgta a telefonba-, hogy az osztályba jött egy új fiú, bizonyos Bösi Viktor, akit tanítás után megvártak a többiek, és megverték. Négyen támadtak egyre. Az apropó az volt, hogy Bösi Viktor állítólag elgáncsolta Lendvai Richárdot. Nem voltam ott, nem tudom pontosan mi történt és miért. De ki akarom deríteni. Szeretném, ha megbeszélhetnénk az esetet, mert talán lezárhatnánk vele ezt az állandó veszekedést a fiúk között. S hogy a gyerekeknek könnyebb legyen nyilatkozni az ügyről, kérem, legyen ott ezen a tárgyaláson az apa vagy az anya is.

Na, megzavarodott erre mindenhol az esti családi program.

A vérmesebbek letámadták gyereüket:

- Mit csináltál már megint? Hogy támadhattok négyen egyre? Melyik gyereket vertétek meg?

A józanabbak előbb kikapcsolták a tévét, majd érdeklődni kezdtek:

- Mi történt kisfiam? Meséld már el, hogy alakulhatott így a helyzet, hogy négyen mentetek egy ellen?

A gyerekek pedig elmesélték végre részletesen a hetek óta húzódo idegeskedést, veszekedést, huzavonát és a sérelmeket.

Másnap mindenki megjelent a beszélgetésen. Az osztályfőnök összefoglalta azt a kevés információt, amit tudott, és fölvetette a kérdést: Ki hogyan látja az esetet?

Az egyik támadó, Vaskó Pál igen magabiztos apja magához ragadta a szót, és kioktatta az új fiút, hogy most neki kell alkalmazkodni a többiekhez. Erre annak édesapja válaszolt, s közölte, hogy a mai pénzéhes világban bizony évente csak egy kisautó jut a játékboltból az ő gyerekének, talán ezért is ilyen zavarodott a többiek között, és esetlenségében mindig összeakasztja a bajszot a fiúkkal. Ilyen erőszakos, anyagi világban a durva ember érvényesül. Ezért verték meg az ő fiát is.

Csönd lett.

- Bocsánat, én csak azt szeretném ehhez hozzátenni - szólalt meg magyarázkodó hangon a második számú támadó gyerek - hogy a Viktor sem úgy viselkedik...

- Hogy mersz belevágni a szavamba! Neveletlen gyereke! - kiáltott rá hirtelen Bösi papa, és a nyomaték kedvéért széles tenyerével akkorát csapott az asztalra, hogy erre még nagyobb csönd lett.

- Gyerek vagy, hallgass a neved! ...- ordított még egyet, de a mondatát igazán már nem tudta befejezni, mert a tárgyalási stílusától hüledező szülők egyike felállt, kezét fogott Bösi Viktorral és csendesén búcsúzkodni kezdett:

- Most már mindent értek. Ezt a beszélgetést ilyen stílusban nem érdemes tovább folytatni. Így tisztázni se lehet a dolgokat, de azt hiszem olyan nagyon már nincs is mit tisztázni. Mindenki ért mindent. Neked, kisfiam sok sikert az életben, biztos, hogy ki fogsz a többiekkel békülni, veled nem lesz itt semmi probléma.

Vaskó és Bösi urak ezután élénk szóváltásba keveredtek, röpködtek a levegőben a sértés, méltóság, beképzeltség, gyalázat szavak.

- Hallgassuk meg talán a többieket is - csendesítette le az osztályfőnök a perpatvar szereplőit, és tényleg igényük is volt rá, hogy elmondják az esetről a véleményüket. Kulturáltan és intelligensen megbeszélték, hogy bizony a fiúgyerek az verekszik, ha sérelem éri.

- Én is azt mondom Richárdnak - sorolja kellemes hangján Lendvai úr, hogy ne hagyja magát. Ha megütik, vágjon vissza. Ezt csináltam én is gyerekkoromban, mert azt a fiút, aki eltűri a rugdosást vagy a sértegetést, azt nem veszik emberszámba. A gyávának nem volt se szava, se barátnöje, észre se vették a többi közt. A férfiak s fiaik bólogattak.

Az egyik gyereket az édesanyja kísérte el, s erre a mama is megszólalt:

- Bocsánatot kérek, de én nem hiszem, hogy a vitát a gyerekek között csak és kizárólag verekedéssel lehetne eldönteni. Az erőszak csak újabb erőszakot szül. Az egyik elkezdi, a másik se hagyja magát, és egyre nagyobbakat ütnek, rúgnak, vágják egymásra, és akkor a felnőt beleavatkozása nélkül már nem is lehet békességet teremteni.

- Ez így van az osztályban évek óta, szólal meg a női párt erősítésére az osztályfőnök. Ártatlan lökdösődéssel kezdődnek a dolgok, nem igen derül ki, melyik kéz ütött először, és rendszerint verekedéssé fajulnak az ilyen esetek.

- Igen - veszi át a szót az apjára láthatóan büszke Lendvai Richárd -, de mi a végére megnyugszunk és kibékülünk. A sértést csak verekedéssel lehet lemosni.

- Ezt én bizonyos esetekben megértem, Richárd, de most nem. Négyen mentetek egyre!

- Nem ütöttünk olyan nagyot, Palkó is épp csak megrúgta. Annyit kapott összesen, amennyit egyikünkől is megérdemelt volna. Minek kötözködik? Utána meg megy panaszkodni?

A gyerek még folytatta, s amíg beszélt, a tanárnő körülnézett a teremben. A délutáni nap betűzött az ablakon, jól megvilágítva az ajtófélfá melletti repedést, ami a sok csapkodás miatt keletkezett. A második padosorban volt egy

törött szék. Am a virágok hiánytalanul sorakoztak a kopott szekrényen, és el is határozta, hogy meglócsolja őket, mielőtt hazamenne.

Más a női és más a férfi mentalitás - állapította meg magában. Talán nem kellene kislánnyá változtatni ezeket a fiúkat, már csak azért sem, mert nem is lehet. A tanárnők tiltják az iskolában a durvaságot, a káromkodást, a verekedést, büntetik az erőszakot, megvédik a gyengébbet. Valami olyan idea nevében, aminek semmi köze az élethez. Ezek a fiúk otthon az ököljogot tanulják. Bele kell ebbe törődni? - szörnyülködött magában. De aztán megnyugodott: lehet, hogy azt tanulják, de nem elég árnyaltan! Ahhoz a gyerekek még nem elég műveltek, hogy humorral üssék agyon más durva szavait, és azt is meg kell nekik tanítani, hogy nem ereszkedünk le mindig az ellenfél primitív, erőszakos szintjére, az igazunk védelmében. Hanem fölülemelkedünk a helyzeten.

Na jó, ma is tanultam valamit - állapította meg magában, és ítélkezés nélkül, a kommunikáció dicséretével lezárta a szülőkkel és a gyerekekkel folytatott beszélgetést.

Bősi Viktort nem verték meg többet. Igaz, az apja panaszkodott, hogy nem fogad neki szót, de ez az ő problémája. Oldja meg, ha tudja.

Hamar Mária, Kispest

(Más ez a mai nap?)

Rosszkedvűen ébredtem, jóval azelőtt, hogy megszólalt volna az óra. Mostanában nyomaszt a reggeli nyirkos sötétség, s nem mondhatnám, hogy optimista lendülettel pattannék ki az ágyból. Aztán az első kávéval megolajozva lassan mégis mozgásba indul a gépezet.

De ma valahogy más volt, értelmetlennek éreztem az egészet.

Rádásul a főzést is reggelre hagytam, mert este a tehetetlenségtől fáradtan és dühösen érkeztem haza a fejtágítóról. Dühöm elsősorban önmagam ellen irányult. Hiszen tudtam előre, hogy nem hallunk semmi érdemlegeset a kerettantervekről! (Abból meg, hogy játszuk kicsit a demokráciát, már évek óta elegendem van.) Mért mentem el egyáltalán? Miért nem tudok nemet mondani? Igaz, akkor elküldenek mást, s a legjáratosabb mégiscsak én vagyok a témában. Mintha ez jelentene valamit! Micsoda nemecekes túlbuzgóság! Elmentem, igen, hogy a saját fülemmel halljam, sokhetes munkámat húzták keresztül egy tollvonással! Annyiszor megfogadtam már, hogy takarékra állítom magam, minek nyüglődtem mégis ennyit a tantervekkel, NAT-vizsgákkal? Megérdemlem a sorsomat!

De a kollégák, akiket feleslegesen csődítettek össze távoli megyékből is, vajon ugyanígy dohognak most?

Sokan bőszen jegyzeteltek, nem is tudom, mit, mert számomra öt perc alatt nyilvánvalóvá vált, hogy egyelőre még csak a NAT-ot fésüli át a bizottság, s a véletlenül elejtett félmondatok arról árulkodtak, hogy a tananyag körül újra fellángoltak a viták.

Az előadót is sajnáltam. Ő tehetett a legkevésbé az egészről, mégis alig sikerült lepleznie idegességét. Ő is tudta, mi is tudtuk, nincs miről beszélnie. A szomszédom meg is jegyezte, hogy a tanára volt, de ilyen zavartnak még sohasem látta.

Közben figyeltem a fáradt, beletörődő arcokat, s tudtam, nem lesz senki (én sem), aki megkérdezné: "Quousque tandem abutere...?" (Meddig érsz vissza a türelmünkkel...?)

Dühömet már félig levezettem a húson, fröcsögött az olaj szertesztét, s befészkeltek magukat agyamba az Ady-verssorok:

"Ha van Isten, ne könyörüljön rajta:

Veréshez szokott fajta..."

Tudtam, egész nap ez fog zakatolni az agyamban.

Kapkodva, de készen lettem hét órára. Hál' Istennek, a gyerekek ma nem vívtak közelharcot a fürdőszoba előtt az apjukkal és egymással. Tényleg más ez a reggel. Egy kis smink, hangulatjavító fehér blúz, kosztüm... Közben mulattam magamon: "Aha, a megszokott trükkök, az illúzió, hogy azért ..."

Aztán a tegnapi indulatok száműzve az agy egy rejtett zugába, s indulhat a nap.

Hogy a tervezettnél hosszabb lesz, az hamarosan kiderült. M. megkért, hogy tartsam meg E. helyett az előkészítőt a nyolcadikosoknak. Egy pillanatra bevillant az agyamba, hogy vásárolni készültünk a gyerekekkel, de már mondtam is, hogy rendben. Árnyalatnyi lelkiismeret-furdalásomba szerencsére belenyekergett a csengő. Délután hazatelefonálni - erre egész nap koncentrálnom kell.

X. osztályba ma is felemás érzésekkel indultam. Az idén vettem át őket, s bár hallomásból tudtam, hogy nehéz társaság, bíztam benne, hogy megbirkózunk egymással. Már két és fél hónap eltelt, de még mindig nem sikerült áttörni a köztünk lévő falakat. Igaz, a tananyag se kedvezett, a romantika vajmi kevésbé hozta lázba őket.

Feltételezem, még az Esmeraldán se sírtak együtt a nagymamájukkal, annál - és a tanulásnál - jobb programjuk is akadt. Minden kérdésem visszapattant róluk, s valami magukra erőszakolt fegyellemmel és közönnyel nézték

tehetetlen kínlódásomat. Idegen voltam nekik és magamnak, ők is idegenek voltak nekem. Kudarcs ez, egyértelműen kudarc.

De tegnap mintha elindult volna valami. Kínomban kicsúszott belőlem egy rém zseniális kérdés: "Milyen ember Lucifer?" Erre egy nem ép(pen) eszéről híres lány kerekre nyitotta a szemét: "Érdekes, én inkább állatnak képzeltem el vagy krampusznak!" (Jé, olvasta! Olvasta?) A döbbsent csendben már hallani véltem a száncsengőt, de mire megjelent volna az Úr, mint vattaszakállú Mikulás, robbant az osztály. Annyira provokatív gyermeteg(?) volt a közbeszólás, hogy ez már nekik is sok volt. Végül nagyon jó kis vita alakult ki, s azt hiszem, egész pályafutásom alatt nem sikerült még ennyire árnyaltan körbejárni Lucifer szerepét. "Tanárnő, szuper volt ez az óra!" (Jézusom, eddig ennyire unták?) Zavartan mentegetőztem: "De hiszen mindig rajtatok múlik!" Persze, tudom, ez azért ennél bonyolultabb kérdés. Sokat gondolkoztam már azon, min múlik egy óra sikere. A félidőt már végigbotladoztam a pályán, a választ mégsem tudom. Lehet nagyon felkészült a tanár (s az osztály), zsonglörködhet a módszerekkel, lehet átütő, karizmatikus egyéniség, aki együtt lélegzik az osztállyal, sokszor mindez kevés. S lám néha elég egy suta kérdés. Máskor a legizgalmasabb problémafelvetés is észrevétlenül illan el.

Miféle szerencsés konstellációk felszikkázása kell ahhoz, hogy a csoda megszülessen? Megértem-e valaha? Nos, a csoda ezúttal elmaradt. Ők tervezték a mai sportdélutánt, s "tragédiaként" egyedül azt tudták volna megélni, ha becsúszik valami gikszer. Az emberiség nagy kérdéseit nem pont ma akarták megválaszolni, ez érthető is: ha eddig kibírta, a jövő hétig még várhat. De éreztem, hogy a tegnap megtalált összhangot s a váratlanul jött sikerélményt ők sem akarják elveszíteni, s néhányan megpróbálták bekapcsolódni az órába. A vita körülbelül annyira izzott fel, mint júniusban a cserépkályha.

Egy lány megjegyzését viszont érdekesnek találtam. Szerinte Ádámnál Lucifer sokkal izgalmasabb figura: "Van benne valami kiismerhetetlen, valami titok." De hátborzongatóan találó volt napjaink szemléletére egy másik lány sommás véleménye is: "Az olyanok, mint Ádám, sajnálni való balekok!" Persze, minden érveimet összekaparva tiltakoztam.

Pedig keserű pillanataimban nem kísért-e meg engem is ez a gondolat? Hiszen egész világunk nem cáfolja-e a "fényes lelkek" küzdelmének értelmét?

"Megy-é előbbre majdan fajzatom?" - Még mindig jó kérdés. Hát nem azt látjuk-e naponta, hogy a lángelmék előre vivő, nagy felfedezéseit is előbb-utóbb beszenyzezi a profit aranyos mocska?

Ezek a lányok két lábbal állnak a földön, s olyan stabilan, amennyire csak otromba tankcipőiken lehet.

"S az ember célja a küzdés maga"? Talán csak legyintő jóindulatuk és beidegződéseik miatt nem nevetik ki értelmetlen vergődésemet. Néha már-már én is nevetségesnek érzem magam ebben a Don Quijote szerepben. Időben eltévedt figura! Ugyanakkor nyomaszt és fáj, hogy egyre többször maradok egyedül a véleményemmel. Istenem, "hogy el ne jussak soha ama síkra..."

Jó, hogy nyelvtanóra jött, sziklaszilárd logika, az agy átprogramozva, s máris helyrebillent a lelki egyensúlyom. A hétfői fogadóóra óta nem találkoztunk, de csak az óra vége felé jutott eszembe megkérdezni a gyerekektől, miért nem kerestek meg a szülők. "Dolgoztak, nem értek rá..."

Emlékszem, '88-ban, amikor visszajöttem gyesről, a fogadóórán még tele volt szülőkkal az épület. Elöttem kigyózó sor állt, s csak sokára érttettem meg, miért. Számomra kiesett öt tanév - behozhatatlan hátrány -, a színvonalromláshoz nem tudtam fokról fokra hozzáidomulni, s szórtam az egyeseket.

Istenem, '88... A változás már ott vibrált a levegőben... Mindenesetre számomra azon az estén vált bizonyossá, hogy "másképpen lesz holnap". Felemelően groteszk jelenet volt - a demokrácia ígérete! -, amikor egy apuka megelégedve a sorban állást, előreüvöltött: "Mit szívóskodik a tanárnő? Ezt a rohadt, sztálinista helyesírást úgyis el fogják törölni!" (Bár csak ebben késne a rendszerváltás!)

"Bezzeg régen..." - ennyit azért elmeséltem a gyerekeknek, nem mintha ők tehetnének róla, hogy a szüleik ennyire érdektelenek. Bár... A szülőket is megértem. Némelyik már biztosan belefásult, hogy állandóan csak a panaszt hallja. A tanácsokkal meg már tele van a padlás!

A gyerekek más következtetést vontak le, ez végül is logikus: "A tanárnő azóta ennyit engedett a szigorúságából?" Viccel ütöttem el a dolgot: "Talán keveslitek az egyeseket? Ezen a legkönnyebb segíteni!"

Mert a magamnak is sokszor feltett kérdésre vagy túl bonyolult vagy csak egyszavas válasz adható: igen, lassan, észrevétlenül, statisztikákkal ki nem mutathatóan, de sokat engedtem az elvárásaimból a húsz hosszú év alatt.

Olyan könnyű lenne pedig pedagógiai érvekkel alátámasztani, hogy alkalmazkodni kellett a változó világhoz!... Olyan felemelő lenne azzal magyarázni, hogy mióta gyerekeim vannak, a tanítványaim iránt is több bennem a szeretet, az empátia!... De leginkább jó lenne fenntartások nélkül hinni abban, hogy a mi iskolánknak küldetése van: felkarolni ezeket a gyenge gyerekeket, mert ha mi elengedjük a kezüket, végleg elvesznek önmaguk és a társadalom számára!

Pedig mindez együtt és külön-külön is igaz.

De hinni abban, hogy ott áll előttük, talán még előttünk is, egy szebb, új világ...

A szünetben R. lelkesen mesélte, hogy végre engedett a gyerekek nyaggatásának, s matekozás helyett végigbeszélgették az órát. Annak idején én is kacérkodtam a matekszakkal, s most kárörvendően mosolyogtam magamban: egy magyartanárt erre soha nem kell külön kérni, hiszen mi egyfolytában csak "beszélgetünk". S

mennyivel több burkolt eszközünk van így a Morális Nevelésre, mint szegény matekosoknak, akik egy másodfokú egyenletről csak igen nehezen tudnak erkölcsi tanulságot kihozni. Ráadásul az "x" - az életben tapasztaltakkal szemben - többnyire racionális szám. Értelmezési tartományunk meg nekünk is van, bi-bi! De hogy mennyivel több (káros?) lelki hatásnak vagyunk kitéve, az egyenesen arányos a dohányzók számával, - ez megdönthetetlen axióma.

Elgondolkodtató volt egyébként a gyerekeknek az a véleménye, hogy mennyire mások vagyunk, amikor kilépünk az osztályból. Nevetgélünk, viccelődünk a tanárban, mondják, látszik, milyen jól kijövünk egymással. De ha a szendvicseinkbe is belelátunk, azt miért nem veszik észre, hogy velük is jól "kijönnénk", ha azonos értékrendet vallanánk?! Vagy tényleg álarcot viselünk az órákon? Janus-arcunk emberből és tanárból van maszkírozva?

Becsöngetéskor (pavlovi reflex) már indultam volna elsős gimnazistáimhoz, amikor eszembe jutott, hogy fogászaton vannak, elmarad mindkét órára. Ez kárpoztalán a délutánért, gondoltam, de aztán bevillant néhány vigyori gyerekc. (Én teljesen hülye vagyok!) Csak annyira sajnálkoztam, nehogy strébernek tartsam magamban magam, de valójában lelki-szellemi felüdülés náluk minden óra. Érdeklődő, ártatlan, nyílt tekintetek, többségüknek még (talán) az iskola az élet. Értetni akarnak mindent, nem fogadnak el kész válaszokat, mindig van egy "de", mindig van egy "miért". A fertőző kór, a "csak görbüljön"- szindróma ellen, remélem, mindig immúnisak maradnak, de néha arra gondolok, hogy olyan félteni valóan törekenyek még... S a gyengébbek, akik most még erőn felül küzdenek az ötösért, bírják-e végig? - Vagy egyszer eljön az a pillanat, amikor képességeik határáig érnek, s feladják a versenyt, beleolvadnak az átlag szűrkeségébe?...

Szülői szemmel is végig gondolom: kudarc ez vagy józan felismerés? Persze, ki-ki másképp éli meg, de hogyan tudnánk okosan segíteni őket?

Arra elég volt a két lyukas óra (vagy: arra volt elég?), hogy legépeljek egy feladatlapot. Közben egy kicsit lazítottam is, beszélgettem a titkárnővel. Moliere-t olvas éppen, csak bámultam, hogy szó szerint idézett sorokat, s szégyenkezéssel, vegyes irigységgel hallgattam elragadtatását. Istenem, mikor merültem el én utoljára ennyire egy könyvben? Hiszen már egy verset se tudok úgy végigolvasni, hogy ne a metaforákat lássam meg először! Még újságolvasás közben is azon kapom magam, hogy már régen nem a cikk tartalmát figyelem, hanem a stílushibákat! Ha piros toll lenne a kezemben, még a helyesírási hibákat is automatikusan kijavítanám! Elmeséltem a titkárnőnek, hogy múltkor odajött hozzám egy kislány, és mentegetőzött: neki tényleg tetszenek ezek a művek, amiket veszünk, de azért nem szól hozzá órán, mert olvasás közben ő soha nem gondol "olyasmire", mint amiről órán beszélünk. A. nevetett: "Hát, azért vagy te, nem mondtad neki?"

Igen, néha én is ezt hiszem, vagy inkább: ezzel áltatom magam. Máskor meg rám tör a kétség, s a robotlétből való szabadulás vágya: a fenébe a metaforákkal! Csak olvassunk, gyerekek, olvassunk! Ha szép a vers, kit érdekel, miért szép, adjuk át magunkat a hangulat varázsának!

A szünetben felköszöntöttük Zs.-t harmincéves jubileuma alkalmából. Harminc év!... Ehhez mérten egyáltalán nem tűntek túl patetikusként a szavai, hogy ez a pálya nemesíti az embert, s ha elfáradunk, tanítványaink szeme figyelmeztet, mindig csak erre kell figyelniük...

Az utolsó két órára a saját osztályomban volt. Ahogy mentem fölfelé a lépcsőn - még az előbbi hangulat hatása alatt -, arra gondoltam, mit olvashatok ki vajon az ő szemükből... S jó-e az nekem, ha a lelkükbe látok?

Tizennyolc-húsz éves képesített szakmunkások, meglehetősen élettapasztalattal, de bennük aztán még nem sok kárt tettek a könyvek! Minden betűért meg kell harcolnom velük, számukra épp olyan értelmetlen, életidegen a halmazelmélet, mint Antigoné és Kreón konfliktusa vagy a molekulák tánca!

Hogyan magyarázzam el nekik, hogy a megtanultak nagy részét - mint felesleges terhet? - valóban kilöki magából az emlékezet, de a sok haszontalannak tűnő ismeret észrevétlenül átformálja gondolkozásukat, beleszűrődik mindennapjaikba, kezdik majd másképp látni a világot... Nem hisznek nekem. Általános műveltség? Az ő köreikben nem az a menő, akit este könyv mellett nyom el az álom. Minden érve visszapattan róluk, legfeljebb azt a praktikus indokot hajlandók - esetleg, majd - megfontolás tárgyává tenni, hogy le kell érettségizniük, punktum, mert különben nem tudnak továbblépni.

Továbblépni? Hová? - Néha elfog a kétség... Többségüknek oly behatárolt a jövője, hogy ki tudja, a helyükben talán én sem törném magam, hogy a könyvtárban elorozzam más elől az utolsó Antigonét!

A héten volt egy kis tetemrehívás, s az egyik kemény legény nekem szegezte a kérdést: "Mennyivel jobb így a tanárni élete, hogy ennyit tanult, s most itt küszködik velünk ilyen kevés pénzért?" Próbáltam magyarázni, hogy én úgy gondolom, így értelmesebb, tartalmasabb életet élek, hogy nem a pénz a legfőbb érték, s úgy érzem, hasznos, alkotó munkát végzek, bla-bla-bla-bla... Pedig azt kellett volna mondanom: te nagyra nőtt, lökött kölyök, úgyse hiszed el, de talán pont miattad vagyok itt, hogy ne a munkánélküli segítyt lesd majd a sarki kocsmában, hanem legyen értelmes munkád, dolgozz, DOLGOZZ, hogy a gyerekeid jobb eséllyel kezdjék ezt a szar életet, mint ahogy téged kilöktek a világba!

Ha kell, meg fogom tanulni a nyelvüket, de ők is megtanulják az enyémet, ezt garantálom!...

Még nem ismernek, majd én megmutatom, ki az erősebb!

Szokatlanul nagy csend fogadott, és (szinte) mindenki felállt. Úgy látszik, mégis volt a múltkori beszélgetésnek valami hatása, pedig akkor nem hittem benne. Csak egy határozott mondattal utaltam vissza rá, hogy ne tudjanak

közbeszólni: vegyék tudomásul, én minden erőmmel azon leszek, hogy mind a harmincan ott üljenek az érettségi vizsgán, ezt, ha kell, ellenükre is elérem, és most Dante jön, öveket becsatolni, a kis agyacsók veszélyben! Túrték. Úgy tettek, mint akik figyelnek, a Pokol talán kicsit érdekelte is őket. De kit ne izgatna, akinek már van mit meggyónnia, milyen válogatott szenvedések várnak rá? A gyakorlatiasabbak már a megfelelő bugyrot is kinézték maguknak. (Ha esetleg mégis van túlvilág, ami Zs. szerint oltári nagy baromság, ebben csak az I. hisz, de ő hülye, őt mindennel át lehet verni!)

Valóban fiatalokkal vannak tele a templomok, ahogy O.V. nyilatkozta? - Ám a reményt soha ne adjuk fel, hátha mások is végigmennek a damaszkuszi úton!

A nyelvtanóra kifejezetten jó hangulatban zajlott. A csoportnyelveket vettük, ízlelgették, hogy "terminus technicus" (milyen hülyén hangzik!), és csak úgy ontották saját szakmájukból a példákat. Az argónál (megint egy új szó, az én szavam!) még inkább elemükben voltak, kicsit el is szabadultak az indulatok, de egészen jól túrtam. Cserében beavattak, melyik a legújabb felkapott diákszó (nem valami fantáziadús): a "simán"! Simán megtanultam. Állítólag még nem az igazi, még nem nyújtom el kellőképp, de majd sokat gyakorolom, ezt megígértem.

Egészen simán zajlott le a hetedik óra. Persze, simán elfelejtettem hazatelefonálni, ezt valószínűleg nem úszom meg simán. Délután simán győztek a tanárok a meccsen, utána simán megtartottam az előkészítőt, és hatra simán hazaértem. Azt hiszem, ma simán el fogok aludni.

De jó, már majdnem simán megy.

Kézy Ágnes, Angyalföld, Tripolisz

Mit csinál egy pedagógus (aki mellel is iskolaigazgató) egy átlagos, késő őszi, kora téli hétköznapon, Budapesten, a XIII. kerületben, közel a XXI. századhoz?

Nos, ez a bizonyos pedagógus ezen a napon be sem ment az iskolába. Hogy még a környékére sem nézett volna, azt nem lehet mondani, mert a Trabantban ülve Újpestről jövet erősen gondolkodott azon, hogy benéz a suliba, legalább meg is ebédel. De eszébe jutott a legutóbbi ilyen alkalom, amikor csak tíz percre ugrott be aláírni egy fontosat, és három óra lett belőle. Így aztán nem kanyarodik le a Váci útról, hanem megy tovább az Árpád-híd felé.

Hogy miért nem jár be jelen igazgató csütörtökön az iskolába?

Csütörtökönként szoktak lenni a kerületben az igazgatói értekezletek, éppen ezért ezen a napon hősünknek nincsenek órái az iskolában, s néha már az is előfordult, hogy ilyenkor otthon maradt, hogy végre csendben, elmélyülten tudjon dolgozni.

De ezen a novemberi (átlagos, késő őszi, kora téli hétköznapon, Budapesten, a XIII. kerületben, közel a XXI. századhoz) az igazgató nem is tervezte, hogy dolgozni fog, mármint szellemi munkát végezni. Egészen mást tervezett a naiv.

Tudvalévő, hogy pedagógusok között is előfordulnak szakértők. Ki ebben, ki abban; ez az igazgató a nyáron tankönyv-szakértéssel és pedagógus továbbképzések akkreditációs bírálatával ütötte el az idejét. Ezzel keresett annyi plusz pénzt, hogy elkezdhetett gondolkozni régi vágyán, a részleges lakásfelújításon. Hét éve cserélték el a lakást nagyobbra, ahol már minden családtagnak volt saját szobája, s most már igazán aktuálisra vált a ronda, elhasználódott sötétbarna, parkettamintás linóleum kicserélése, a fürdőszoba és a WC rendbetétele. (A sötétbarna linóleum csak azért volt praktikus, mert nem látszott rajta a kutya –magyar vizsla – szőre.)

November elején elkezdődtek tehát a munkálatok, s azóta is tartanak. Elhúzódnak, mert a vállalkozóknak ilyekor a legtöbb a munkájuk, mert a megrendelőnek akármilyen időpont nem jó, mert hamar munka ritkán jó.

Így aztán csütörtökön a vállalkozó kedvű és optimista pedagógus elindul a városba mosogatót venni. Hosszas keresgélés után megtalálja a szívének kedves darabot, éppen a pénztárnál van, amikor megcsörren a telefonja: siessen haza, mert az asztalos, aki csak háromra jött volna, már fél kettőkor ráér. Futás haza (az ebéd elmarad), már itt is van a mester. Otthon újabb telefon, ezúttal az iskolából keresi egyik kollégája: hol van? Miért nincs benn? (Hiányzik neki.)

Délután alkudozás kezdődik a vízvezeték-szerelővel: ugyan, jöjjön már, kösse be a mosógépet, hogy végre lehessen mosni. Ezt a munkát már hat napja el lehetett volna végezni, valahogy nem jön össze azóta sem. Az a baj, hogy fogy a tiszta ruhánk, lassan nincs mit felvenni. Szerelő ígéri, hogy jön.

De a várakozás idejét is ki lehet használni, másnap az iskolában nyílt napja van az 5. b-nek, jönnek a szülők is az órákra. Felkészülés, szemléltető anyag gyártása, feladatlap-szerkesztés, gépelés, lassan este lett. A gyerekek már vacsoráztak, tévéznek, elcsendesedik a ház.

A szerelő nem érkezett meg. Talán holnap. Aztán majd a villanyszerelő, aztán majd az asztalos, aztán majd a festők, aztán majd a mikor lesz már vége?

(Kézy Ágnes: 1999. október 22.)

6.00

Csörög a vekker.

6.10

Első kávé, cigaretta, aztán Plusz, mert az egészségre is gondolni kell. Ma ünnep van, farmer helyett szoknya, blúz. Vasalás.

6.40

Slusszkulcs a Trabantban, 8 kg újság úgyszintén (papírgyűjtés hete van). Útközben kolléganő felvétele akváriummal (a hörcsög az osztályában kinőtte a régit, az ő akváriuma kinőtte a lakását, pont jó lesz) és újabb papírkötegekkel.

7.15

Második kávé, az iskolában. A büfé előtti fehér műanyag székek eltörtek (szeptemberben vette maga az igazgató, mert árkedvezmény volt az áruházban), helyettük ronda vaslábú székek: a mai első bosszúság. Bepillantás a ma érkezett Köznevelésbe és Új Katedrába, a címekig el is jut az olvasó. Kolléga érkezik: Előleget kér és kap(ni fog).

7.30

Megszólal az iskolarádió: hál istennek nem a szokásos örület szól, hanem az ünnep tiszteletére csendes, instrumentális zene: kellemes meglepetés.

7.40

Az udvarra kilépve az igazgató észre veszi, hogy az előző napi megbeszélés ellenére nincs kint a nemzeti zászló, gondnok előkerítése, számonkérés, utasítás kiadása: második bosszúság.

8.00

Elcsendesedik a folyosó. Számítógép bekapcsolása: levélírás. Első levél: a szülőknek szóló tájékoztató újraserkesztése, nyomtatása. Második levél: leirat a két karbantartónak, akik 114.500 Ft-os telefonszámát produkáltak az elmúlt két hónapban (az ügy kinyomozása, megbeszélése már az előző napokban megtörtént), az összeg befizetéséről. Ez inkább bosszúság.

Órára készülvén feladatlap begépelése (az összeállítása este otthon megtörtént, de legépelni már nem volt idő), nyomtatása, sokszorosítása.

10.00

Óralátogatás a testnevelő kollégánál, aki állítólag túl szigorú.

11.00

Az óra megbeszélése: a kolléga valóban szigorú, de a gyerekek se kutyák.

11.30

Rövid megbeszélés az órarendet készítő kollégával: miért nem jó az órarend így, ahogy van, hogyan kéne megcsinálni, hogy jó legyen (esetleg új célfeladat kiadásának megpendítése célpremium kitűzésével)? Csak kissé kellemetlen.

11.45

Munkavállalási engedélyért rohángáló kolléga érkezése: talán most már (a negyedik nap után) minden rendben lesz.(?) Kellemes?

11.59

Indulás az 5.b-be magyar órára. Végre egy kis nyugalom! Ma csak öten késtek (a büfében voltak, és lassan sült a melegszendvics), nem készítették el, nem írárták alá, nem hozták be, nem olvasták.

12.45

Műsorszervező kolléga jön: van-e valami zene a műsorhoz? Van. Kazettakeresés, technikus, a szám megkeresése, 5 perc múlva kezdünk.

13.00

Udvar: facsemete megvan, a gödör kiásva, ásó, lapát, kanna van, gyerekek jönnek.

Egyesek simléderes sapkában (bosszúság), mások ünneplőben (öröm). Himnusz: majdnem mindenki tud vigyázban állni két percig (bosszúság-öröm), a faültetés is simán lezajlik, csak a kertész nem volt képes felvenni valami tisztességes ruhát az alkalomhoz (bosszúság).

13.25

Köszönetnyilvánítás a szervezőknek, rosszallás azon osztályfőnököknek, akiknek a gyerekei nem öltöztek ünneplőbe.

13.35

Az ebédlőben hangzavar, az ebéd nem túl jó, ráadásul sütemény van utána. A tudvalévően nem édesszájú igazgató megeszi (!) a citromos szeletet.

14.00

Kávé, cigaretta (sokadik), újság. Köznevelés: Felhívás pedagógiai napló írására. Ugyan, kinek van erre ideje?

14.35

Pakolás: anyagok összegyűjtése egy három napos szegedi konferenciára. Megbeszélés a kollégákkal: Mikor, honnan indulunk, mit viszünk, hogyan öltözzünk?

15.00

Megszólal a zene: az elmaradt szüreti bál helyett a kicsiknek van diszkó, egy kissé hangos. Dolgozni nem lehet, aki tudott, hazament, aki itt van, az minőségi körözik, vagy lenn táncol a gyerekeivel. A filmklub csak négykor kezdődik, addig lehet egy kicsit pletykálni az iskolatitkárral, az iskolapszichológussal, lebonyolítani egy-két telefont, felhívni a nagyit.

16.30

A filmklub még mindig nem kezdődhetett el, mert a körösök még ülnek. Az igazgatónak hatkor jelenése van a kozmetikusnál (ki kell nézni valahogy a hétfői konferencián), ezért hazaindul.

17.15

Otthon: mosás berakása, bevásárlás, csülök feltevése főni (majd a gyerek elzárja).

18.00

Kozmetikus: bőrradír az arcon szárad, s mivel csipi, az igazgató lehunyja kék szemét. És elalszik. Ez kellemes. A szempillafesték csipi a szemét, felébred. Ez kellemetlen.

21.15

Újra otthon. Beszélgetés a gyerekekkel: Vacsorázatok? Elzártad a gázt a csülök alatt? Hová menjünk holnap sétálni egy kicsit? Aludjunk!

23.00

Sötétség, csend, utolsó cigaretta. Lehet, hogy mégis kellene írni naplót?

Czikora Györgyi, Pestújhely (Újpalota)

Úgy esett, hogy a kérdéses napon Pilisborosjenőn voltam, és egy MALTER-os vödörben ültem. A vödörben rajtam kívül még jó néhány iskolaember ült, nyakig malterosak mind, ezért is jöttek el a MALTER-ra. Így visszatekintve néhány nap távlatából nem is tudom, mi volt több a vödörben: malter vagy iskolaember. Reggel fél nyolckor ébredtem, ami szokatlan (nem az ébredés, hanem az időpont), de ez köszönhető annak, hogy előző este a magyar pedagógusok sokat locsogtak magyarul, és ez a lefekvés idejét kissé kitolta. Ágyban kávé, tusolás, egyéb, gyenge smink (úgyis mindegy, a maltertól nem látszik). Reggeli, többieknek tojásrántotta, én lekvárt kértem. Utána kapucsinó a büfében (állítólag mostanában így írják, elég rondán néz ki, de ha a tisztelt akadémia így szeretné, legyen neki), cigaretta, gyenge fecsej, aztán be a terembe. Körülbelül ötvenen vagyunk, láthatóan ernyedten a négy napos kiképzéstől. Frontálisan Mácsai Márta a Fővárosi önkormányzati intézmények gazdálkodásáról, senki nem érti, hogy miért erről. Néhány bágyadt el(vissza)terelő kérdés, de nem hagyja magát, és az utolsó öt percben kezdené a ránk vonatkozó mondanivalóját, de nem engedjük, mert lejárt az ideje. Elég jól láttatja a közgondolkodást, hogy egy iskola nem is lehet más, mint önkormányzati, gazdálkodása pedig csakis olyan, amilyen (az övék). Így hát tudatlanok maradtunk, de nem baj, mert rövid – félórás – szünet után mehettünk a kiscsoportosba, tovább dolgozni saját iskolánkon, immár Joóri János segítségével, akivel megpróbáltuk iskolánk gazdálkodását illetve annak körülményeit megteremteni.

S itt tegyünk egy kis kitérőt: immáron negyedik napja igyekeztünk megalapítani saját iskolánkat, de az valamiért nem hagyta magát. Hol a gyerek volt sok, hol a pénz kevés, szabogattuk, varrogattuk, igazgattuk (végül is igazgatók vagyunk, nem?), de nem akart sehogy sem a testünkre simulni. János segítségével sem értünk el ezen a délelőttön sokkal többet, mint annyit, hogy kiderült: sem a rendszer nem illik a mi elképzelésünkhöz, sem mi a rendszer elvárásaihoz. Lehet, hogy ez az alternatív pedagógia definíciója?

Egykor ebéd, kávé, cigaretta, kettőkor vissza a kiscsoportba. Ekkor már eléggé relaxáltak voltunk, mindenki egyszerre beszélt, a társas együttlét elemi szabályait többnyire én sem tartottam be. Az iskola létszáma közben szépen nőtt, növekedett, egyre több igazgató, portás és konyhás néni bújt ki a földből, és lett gyerek is, egyre több – és még mindig nem volt finanszírozható az iskola. Próbáltuk körbebástyázni kht-vel, alapítvánnyal, egyesülettel, volt gazdasági igazgató és kuratóriumi elnök (utóbbi szerény személyem), de nem boldogultunk. Csak azt nem értem, hogy a valóságban mégis megy valahogy. Biztosan ösztönből csináljuk.

Négy órakor tartottunk egy kis szünetet, és közösen fogadtuk az APEH ellenőrt, aki már órák óta várt reánk (biztosan egy ellenőrzés alkalmával is így fog tenni). Rövid eszmefuttatás az APEH ellenőr vívódásairól és saját szerepünkről, valamint a "Mivel kínáljuk az ellenőrt?" című útmutatás. Az ellenőr voltaképpen jó ember, és ha mi is jók leszünk, nem lesz semmi baj. Szellemes és kedves nő, remélem, hozzánk is ő fog jönni, nem egy vérszomjas tigris.

Vacsora, utána az iskolaalapítás további szabotálása és kiscsoportos születésnap ünnepelés tortával és Martinivel, negyvenkettedik, szegény, hogy velünk kényszerül ünnepelni, ahelyett, hogy a családjával lenne. Nekem ekkor

kellett eljőnnöm, bár kissé sajnáltam, hogy nem tudok pénteken is maradni. A végén már egészen jól együtt dolgoztunk, igaz, hogy az iskolaalapítás kissé a hátrébe szorult. Nyolc óraker összedtem magamat és a dolgaimat, bágyadt karlendítéssel búcsúztam a többiektől, akik már az esti szeánszon üldögéltek, és próbálták kialakítani az iskola belső tereit, őszintén remélem, sikerült nekik. Februárban úgyszólván találkozunk, akkor beletesszük magunkat az iskola belső tereibe, amelyek már ki lettek alakítva, ugye. Megcsap a hideg, végre levegőn vagyok, felszállok a buszra, aztán az egyes villamosnál szokás szerint nem a megfelelő feljárom megyek fel. Akikkel a buszon együtt utaztam, kissé furcsán néznek rám, mit kavargok az egyik lépcsőtől a másikig. Végre eltalálom a megfelelő lépcsőt, aztán majdnem elfelejtek leszállni a villamosról. Remélem, azért hazatalálok. Aztán ez is sikerül, otthon kísérletet sem teszek arra, hogy kicsomagoljak, az ágyba zuhanás közben még az jut az eszembe, hogy a következő életemben állatövödát fogok csinálni.

Külvárosi Tankör

Földes Petra, IX. kerület, József Attila-lakótelep

(Egy nap a Zöld Kakas Líceumban)

A napló személyes műfaj. Általában magának írja az ember, és igazán nem tapintatlanság, ha a benne szereplő utalásokat rajta kívül senki sem érti. Az itt következő írás pedagógiai napló - egy iskolai nap története, mégis legalább annyi nehezen megfjethető részletet tartalmaz, mint "az a bizonyos" - kamaszkorunkban, vagy talán még ma is - rejtegetett füzet. S ahogyan személyes naplónkat a kéretlen olvasónak, úgy kell ezt az írást is megfjteni mindazoknak, akik a hangulat mögött konkrét információkat keresnek. A konkrétumok ott vannak a szóhasználatban, egy speciális pedagógiai eszköztár fel-felbukkanó elnevezéseiben, amelyeket - a napló műfaji szabályait betartva - nem magyarázok. Játszani hívom tehát az Olvasót: egy ismeretlen eredetű füzetet talált, s Önön áll, hogy a szerzőt, környezetét, életét - azaz iskolánkat és szabályainkat elképzelje.

Ajándék ez a nap. Úgy érzem magam, mintha vendégségbe készülnék a saját életembe - hiszen a szerkesztő szeszélye folytán éppen egy olyan napot tölthetek az iskolában, amikor nem lenne ott semmi dolgom. A megérkezés olyan, mint rendszeren, az épület előtt ácsorgó diákok seregén át most sem jutok el könnyen az épületig - "Tanárnő, szeretnék mesélni valamit!" -, s máris hízhatok, mint a karrierépítés tanára - diákom arról számol be, hogy milyen kiváló állást kapott. Baby-sitternek jelentkezett egy értelmiségi családhoz, s az anyát az ragadta meg, ahogyan az első alkalommal a telefonon kommunikált... Kilenc óraker elkezdődik a tanítás - emberismeret, dráma, önismeret és fizika óra -, az iskolavezetés számára pedig a komoly munka: igazán éles helyzetben kell döntést hozniuk. Péter megszegte harmadik kisserződését, és kifelé áll a rúdja az iskolából. Mindenki azon dolgozik, hogy ne kelljen őt elküldeni az érettségi évében, hogy kaphasson még egy esélyt. Ugyanakkor kötnek az iskola szabályai; körültekintően át kell gondolni, hogy mire maradt még lehetőség. Forró drót az érintettek között - az igazgató nem tud jelen lenni - a napok óta folyó munka, információgyűjtés, beszélgetés eredményeképpen megszületik a döntés, amelyet az iskola vezetője, Péter osztályfőnöke, mentora és a kisserződésben érintett szaktanár hozott: a legutolsó haladék hétfőig szól, a feltételek igen kemények, és egyáltalán nem jelentenek biztos kiutat. Érdekes módon a tanárok azok, akik megkönnyebbülnek, Péter rezignáltabb, talán a tanárok jobban bíznak most benne, mint ő saját magában. Közben megérkeznek a nyelvtanárok, most mindenkinek angol- illetve németórája van, és az előbb még komoly tárgyalásnak helyet adó irodában egy másik diák sorsa dől el - más értelemben. Szilvi az év végi vizsgákon jól teljesített, de németből a pótvizsgán is megbukott. Továbbhaladhatott az eredeti osztályával, de németből minden hónapban komoly beszámolót kell tegyen. A tét nagy; az iskolatitkár, aki külön aggódik Szilviért, keményen inti csendre az iroda előtt hangoskodókat. Közben megérkezik tanácsadó szolgálatunk munkatársa, a tegnapi napjáról számol be - igazi sikertörténet -, szülés előtt álló állami gondozott leányunknak szereztek anyagi és természetbeni támogatást, készen áll a babakelengye, s végre sok aggodás után örömteli várakozásba fordul a hangulatunk. A déli órákra újabb tanárok érkeznek, fiatal kolléganőnk szinte repül az épület felé - a másik iskolájából komoly EU-konferenciára küldték Berlinbe, s külön büszkeség, hogy az országot egyedül ő képviselheti. A következő szünetben rögtönzött pedagógiai konzultáció az obligát cigaretta elszívása közben - kolléganőm panasolja: "Nem értem. Egyszerűen nem értem. Gábor tudta, hogy melyik napon kell felelnie. Kétszer nem készült, utána kisserződést kötöttem vele, és most sem készült. Én ezt nem értem." Valóban nem vagyunk túl

okosak, de máris csatlakozik Gábor mentora, és még ebben a szünetben komoly beszélgetésre invitálja az érintettet...

Lassan vége a napnak, még látom, ahogyan a németdolgozatáért aggódó Szilvi a távolodó némettanárnő után ered, majd lassan újra benépesedik az épület, ezúttal csak tanárokkal: a tantestület dramatikus esetmegbeszélő csoportja kezdődik, pszichológusaink vezetésével. S ez az a hely, ahol a naplóíró elteszi a jegyzetfüzetet és a tollat; hiszen a csoport történéseiről - most is, mint mindig - csak az tudhat, aki ott és akkor van jelen. Ajándék volt ez a nap mindannyiunknak. Mert a nap végén mindenkit beavattam, s megkérdeztem: neked milyen volt? Mindannyian leültünk pár percre, és végiggondoltuk mindazt, amit máskor nem szoktunk: az apró gesztusokat, melyekből sokszor kontrollálatlanul áll össze a közérzetünk. Beszéltünk összevissza, mert hirtelen annyi benyomás tolt fel, hogy nem tudtuk őket sorba rakni. Milyen volt hát kinek-kinek a napja - a mi napunk?

“Munkás volt. A dolgos nem jó szó. Külön mindenkit meg kellett munkálni. Odaülni mellé, és némi nyomást gyakorolni rá, elszántságot sugározni felé, hogy ne hangoztassa azt, hogy nem tudom, és igenis megcsinálja azt az öt nyomorult mondatot.” (Gizi, angoltanár)

“Nagyon húzós volt. Sok minden történt, ebben benne van a két órák is; nagyon tartalmasak voltak kivételesen, de iszonyú nyüzsik voltak a gyerekek, és ez több ezer kilojoule energiát vitt el. A Péter féle ügy érzelmileg rendesen felkavart. Az volt benne a nehézség, hogy hogyan lehet szigorúan viselkedni, amikor az ember éppen az engedékeny változatot képviseli. Nem is teljesen sikerült, az elején rendesen vigyorogtam.” (Juli, Péter mentora)

“Reggel óta itt vagyok, és nagyon jól érzem magam, mert nagyon félttem, hogy mi lesz Péterrel, és most megkönnyebbültem. És kötöttem egyezséget Jánossal, legalább háromszor kezet fogtunk, és el is vágta. Angolórán a gyerekek felírták a táblára, hogy “Csókolom Bea néni!”, és napocska is volt, hogy ne kelljen szódoldozatot írni, de én ezt autokrata módon nem tudtam figyelembe venni, megírtuk ezt a szörnyű vérfagyasztó dolgozatot. Utána megint nagyon megkönnyebbültem, mert befejeztünk egy nagyon nehéz olvasmányt, és még a házi feladat miatt sem volt forradalom.” (Bea, Péter osztályfőnöke)

“Izgulós. Egész nap izgultam Szilvi miatt. Különben meg vergődtem, bedöglött a fénymásoló.” (Timi, iskolatitkár)

“Nekem mindig az van, hogy kapkodok. Most például elhagytam az értékelőlapokat, azután megtaláltam a táskámban. Mindig félek, hogy valamit nem csinálok meg, állandóan rohanok, és úgy érzem, nem figyelek senkire és pofátlan vagyok. Amikor pedig végre leülök, megnyugszom, mindenkire van egy kis időm, akkor olyan jó. Amikor jöttem, mondták a gyerekek, hogy “Jaj, rossz kedve van!”, és mire bementem a terembe, rajzoltak nekem a táblára, hogy ha mosolyogsz, a világ mosolyog vissza rád... Úgy éreztem, hogy most én is fontos vagyok. Activityztünk németül, az iszonyú jó volt. Meg akartam beszélni még egy tételt, de nem volt szívem félbeszakítani a játékot. Izgulok, hogy milyen lett Szilvi dolgozata, belenézve azt mondtam, hogy meglesz a kettes, de most már nem vagyok benne biztos...” (Judit, némettanár)

“Angolórán kiderült, hogy senki nem tudja, amit egy hónapja tanulunk, megpróbáltunk ismételni, de napközi foglalkozássá vált az óra, úgyhogy inkább játszottunk. Abban viszont nagyon éltek. Énekórán készültünk a karácsonyra, Kodály Karácsonyi pásztortáncát énekeltük (volna); nos volt, aki mást énekelt, volt, aki semmit, szóval izgalmas volt. A végén kaptam egy papírcsákót ajándékba, ami az énekórán készült.” (Viki, angol- és énektanár)

“A kilencedikeseknél úgy röptek a poénok, hogy az már nem is igaz. Megszakadtam a nevetéstől, potyogtak a könnyeim.” (Livia, történelemtanár)

“Jóóó... Majdnem mindenki itt volt, és nagyon jól dolgoztunk, és kaptam Misitől egy rajzot, reggel hatkor felkelt, csak hogy rárajzolhassa a tételére. Szóval egy jó nap. Én is nyugodt voltam, és még X. se volt pimasz.” (Imola, angoltanár)

Ez volt a mi napunk. Jó, hogy részese lehettem.

Szabó Zoltán, XIV., Istvánmező

(Magyar csütörtök)

... Szürkület van és persze nyirkos hideg. Könnyen támad a homályos benyomás: az Óshaza magyarjai nagyon elszűrták, amikor az utazási prospektusokat nézegetve a Kárpát-medencére böktek... Ráadásul a hely, ahol élek – minden esetlegességtől menten, tisztán a ténylegességre alapozva – a Hidegkút elnevezést kapta. Az autóban azonban minden másképpen van, egyre melegedő mikroklíma, lelkesítő zene, és egyáltalán nem utolsósorban a haladás mámorra. A zene tényleg szenzációs, az amerikai gitáros, *Ry Cooder* egy figyelemreméltóan szerencsés pillanatában a világtól szocialista öntudat(lanság)ból mindeddig elzárt, öreg és még öregebb kubai zenészekre bukkant, s az első válogatáslemez – *Buena Vista Social Club* – bombasiker lett, most már az egyes zenészek (*Ibrahim Ferrer, Compay Segundo*), és közöttük a szóban forgó műredek alkotójának, *Ruben Gonzalez*-nek a szólólemezein a sor. Meg ne feledkezzünk a haladás mámoráról, ez is jelentős érzés. A körülmények teszik azzá. Fél hétkor indulok, tízre kell beérnem, a menetidő pedig kb. 35 perc. Elismerem, kicsit abszurd, persze van magyarázat, s ez nem más, mint a nagy magyar jelen. Ha pár perccel később indulok, akkor már úgy kell bekönyörögnöm magam a házunk előtt kígyózó autósorba. Azután úgy háromnegyed órát araszolni egy körülbelül 7 kilométeres útszakaszon. Mindehhez nem kell más, mint a korrupciónak, a bürokráciának, a szakmai kreténségnek és a kiapadhatatlan ostobaságnak rendkívül sok változatban megismert elegye. Esettanulmányként vegyük górcső alá az ügyet. Egy benzinkút építésével kezdődött minden. A már régebben működő kúttól mintegy fél kilométerre új kút nyitottak. Ez sem túl ésszerű, de a (jelen esetben nem maradéktalanul okos) vállalkozóé a kockázat. Az igazi gond a lakosság érdekeit érvényesíteni hivatott önkormányzatok ténykedésével van. Itt már a többes számnak is jelentősége van, hiszen – lehet, hogy meglepő módon, de a nagy magyar jelen szerves részeként – a kút előtt és mellett lévő utak egyrészt a fővárost, másrészt a kerületet illetik. A főútvonal a székesfővárosé, a mellékutak a II. kerület kezelésében vannak. A szóban forgó ügyben mindketten nagyon aggódtak az új kút miatt, és mindent elkövettek a vállalkozás sikeréért. Lihegő igyekezetükben alaposan lelassították egy olyan út forgalmát, amelynek terhelése egy pár éves felmérés szerint is messze a budapesti átlag fölött volt, ráadásul ez az út a Káosz, vagy más néven Moszkva térre tart. Mi történt? A fővárosi fel- és/vagy megkentek a kétsávos főutat, amelyet azon a szakaszon a gyakorlatban háromsávossá használtak, hogy a benzinkúthoz mindkét irányból behajthassanak, egy bekanyarodó sávval ténylegesen is háromsávossá tették. Ám nagy-nagy buzgalmukban még két – egymástól mintegy ötven méterre – lévő közlekedési lámpát is odabiggyesztettek. A kerület sem akart lecsúszni semmiről. Gondolkodtak erősen, hogyan növelhetnék az új kút forgalmát szerény eszközeikkel? Megvan, zárjuk el az elkerülő utat, akkor mindenki a benzinkút előtt megy majd el! A remek felismerést gyors tette követte. Egy kis egyirányúsítás erre, egy kis egyirányúsítás arra, és már el is tűntek a sunnyogás lehetőségei. Igaz persze, hogy evvel jókora mennyiségű autót a túlzásfolt útra tereltek, de hát éppen ez volt a kítűzött cél. Akadt persze egy apró porszem, az évszázados magyar jellem. A magyar tiszteli a szabályt, amennyiben érdekében áll, ha nem, akkor a legnagyobb természetességgel szegi meg. Nekem is jókora élvezetet okozott az ostoba behajtani tilos táblára fittyet hányó autók sorában leszáguldani az elkerülő útra. Itt azonban komolyabb érdekek sérültek, így hamar jóvátették a hibát. Az egyik reggel a közlekedési információk sorában ott állt az aprócska hír, a mi kis utunkat “ideiglenes jelleggel” lezárták, villamosmegálló létesítése miatt. A villamosmegálló jó dolog, hamar megcsinálják, aztán jöhet a kaján mosoly... Képzhető a meglepetés, amikor a türelmetlenkedő sofőrök egy kósza arra kanyarodás során egy pompás kis kertet (hatalmas beton virágládák, dézsás zöldek) vehettek szemügyre. Na, hol? Az úton, keresztben. Teljes mértékben hivatalosan, önkormányzatilag. Azt már csak az igazán rosszmájúak veszik észre, hogy a rögtönzött éden éppen a meredek emelkedést a talán nem ideiglenes mélyrepüléssel felváltó Globex Rt. röhejes palotája előtt született. Mennyire örülhetnek ennek, ott, a sötét börtön mélyén... Nos, ez még nem minden. Egy háromnegyed évi váltakozó forgalmú kellemetlenség mellett is komoly fegyvertényként megszületett a Hűvösvölgyi busz- és villamos végállomás. A gond itt is a lámpa, amely szokás szerint egyáltalán nincs tekintettel a forgalom tényleges igényeire. A mi zsúfolt főutunk agyongyötört autósai szépen álldogálnak annál a pirosnál, amelynél az ellenirányú forgalomnak még csak a jelei sem mutatkoznak. Az már csak hab a tortán, hogy az a távoli és szűk mellékutca, amelyen végre lehajthatunk arra a bizonyos elkerülő útra, kétirányú maradt, méghozzá úgy, hogy egy közért és egy óvoda miatt állandóan parkolnak benne. Így az itt kialakuló dugó kiér a főútra... Egy kevésbé “zsákutcás történelmü” országban mindez elegendő lenne egy helyi

forradalomhoz, nálunk félhetes indulás, csendes apátia, és végső soron, a hasonló ügyekkel összeadódva, egy pár évvel (évtizeddel) korábbi halál a következmény.

Íme a haladás mámorának magyarázata. Most hét körül én nyithatom ki az iskolát. Álláshalmozás, mellékjövdelem nélkül. Az iskola kicsi, alapítványi, de a miénk. Így néptelenül pedig különösen barátságos hely. A hirtelen jött szabadidőt a rendes, megszokott történelemtanári stressz jegyében tanítási előkészülettel töltöm. Ott van például a matek, elő a feladatgyűjteményt és nosza, jöhet a rutin. Kértem én: mennyiben változtatta meg a matematika tanításának tárgyát – teszem azt – a rendszerváltás? Talán nem forgatta fel fenekestől. Ám mit mondjunk a történelemlről. Nemcsak a tárgya, de alaptulajdonsága is a változás. A róla, és szemtelenül változékony “tényeiről” újra és újra kialakuló látomások szorgosan átírják a hagyományosan elfogadott és viszonylag széles körben ismert szttenderdeket. Lassan már félek a kezembe venni egy új könyvet, hiszen mindennap kiderül, hogy semmi se volt, és semmi sincs úgy. A szervesült stressznek persze több összetevője van. Itt van például a tanítási segédletek bosszantó hiánya. Az évtizedes semmittevés után ezen a téren alig pezsdült meg az élet. Hol vannak a gimnázium követelményeihez alkalmazkodó szöveggyűjtemények, forrás-csokrok. Még jobb kérdés, hogy vannak-e egyáltalán gimnáziumi követelmények?

Igaz, ha lennének megfelelő szöveggyűjtemények, akkor mit csinálnék az ölembe pottyant idővel? Most például szemezgethetem a korai Árpád-házi uralkodók előző este beszkenelt törvényeinek paragrafusait. És elmélkedhetem azon, hogy mikor jutott volna el az előző oktatási kormányzat Internet-rajongása a tényleges oktatási tartalomszolgáltatásig. Igaz ők homályosan utaltak ilyesmire, míg a jelenlegiek inkább összehúzzák az Íriszüket... Tehát, arccal a korszerű oktatás felé! Vágólapra a törvényszövegek részleteivel! A számítógépes szöszmötölés közben a dolog alacsony határfokán is ráérek elmerengeni. Abban az osztályban, ahol majd a most készülő anyagot megpróbáljuk feldolgozni, zömében jó képességű, értelmes gyerekek vannak. Láthatóan nincs bennük ellenérzés a tárggyammal kapcsolatban, és úgy látom, hogy velem szemben sincs. Mondhatnánk, hogy minden adott az értelmes munkához. Mondhatnánk, talán mondjuk is, de a lelkünk mélyén tudjuk, hogy ez nincs így.

Ez a generáció már abban nőtt fel, hogy a tudás önmagában még semmit sem jelent, pláne nem hatalom... A hatalom a pénz. A pénz pedig sok mindentől keletkezhet, de a tudás hagyományos és intézményesült átadásából csak elvéve. Ennek megfelelő a tanár és persze az iskola presztízse. Az iskolák egy részében (szerencsére a miénk is ilyen) az érdekek még motiválnak, a továbbtanulási kényszer hatása alatt a diákok és a szülők megkövetelik a megfelelő ismeretek átadását. De csupán ennyit, és ráadásul itt a hangsúly a “megfelelőn” van. A felsőoktatási intézménybe való bekerüléshez szükséges történelmi (suszter/kaptafa) ismeretek ugyanakkor valójában inkább haszontalan ostobaságok, valami régi, ordas tévedésnek a kényelmesség által itt felejtett rekvizitumai. A rövidtávú memória bajnokai, tesztekre edzetek, gondolkodni és fogalmazni nem tudók gyertek egyetemre! Így hát, amikor az ember valami mással próbálkozik, akkor olyasmit tesz, mintha kimenne a Keletihez szónokolni. Ezt az érzetet csak fokozza az ifjak olvasási kultúrájának rohamos összezuhanása, és persze a reklámból, fogyasztási nászttáncból és felszínes információkból álló szellemi beöntés, melyet nap mint nap megkapnak.

Vége a bús merengésnek, sorban érkeznek a diákok, s lassan benépesül a tanári is. Ó, a tanárok! Dolgoztam már olyan iskolában is, ahol végeleáthatatlan volt a tanári, és egy év múlva sem ismertem meg, hogy ki a tanár az iskolában kószáló felnőttek közül, aztán olyanban is, ahol megismertem ugyan mindet kollégámat, de bár ne így lett volna. Itt ebben a tanáriban otthon érzem magam. Egyrészt kezdettől itt vagyok (mint egy valóságos “alapító atya”), másrészt a társaim is kellemesebbek az átlagnál. Többet közülük barátomnak mondhatok, és senkit sem ellenségemnek. A tanáriban is elviselhető a hangulat, nincs az a mély depresszió, meg a hozzájáró cinizmus, mely a legtöbb hasonló helyet jellemzi. Mi az állami iskolák tanárainak fizetését – nem nagyon, de azért mégis – felülmúló pénzekhez jutunk, és kb. huszonöten még átlátható kisközösséget képezünk. Ugyanakkor érzem, hogy az évek múlásával, és ahogy közös szülöttünk, az iskolánk egyre inkább megáll a saját lábán, mi úgy távolodunk egymástól. Elmúltak a késhegyig menő viták a célokról, az arculatról, s egyáltalán a jövőről, mára már csupán egy átlagos munkahely lett az egykori sejtelmes és izgató alkimista laboratóriumból. Ez teljesen természetes folyamat, de hát az öregedés is az.

Elröpült az idő, már mehetek is órára. A harmadik osztályban (“újbeszélül” 11. évfolyamban) a francia forradalmat vívjuk éppen. Ez egyben annyit jelent, hogy az előírt magyar- és egyetemes történelmi agárversenyben egy picit elmaradtunk. Tudom, evvel egyáltalán nem vagyok egyedül, hiszen ez is egy szervült magyar komplexusnak a hozadéka. Nekünk tudnunk kell mindent, csak a nagyok engedhetik meg maguknak, hogy kevesebbel is beérjék (és ezen a ponton legtöbbször az amerikai középiskolák jelentik az argumentációt). Szívesen venném persze, ha ennek az agyament nézetnek a képviselői némely középiskolában tanult ismeretükről számot adnának, de ennél sokkal fontosabb lenne, ha az erre hivatottak gondolnák végig a papíron való ismerethalmozás teljes hiábavalóságát, sőt alapvetően káros voltát. Legutoljára az “örökbecsű” NAT készítői voltak ebben a helyzetben, de ők éppen az ellenkezőjét tették, miközben – sok egyéb zöldség mellett – a tananyag csökkentéséről beszéltek, új csomagolásban (műveltségi területek) tetemesen növelték a megtanulandókat. Tudom, tudom, a biznisz: a tankönyvírói (csakis “szigorúan NAT-kompatibilis” tankönyvek – érdemében ez olyasmi, mint mosóporok “magnövelt bio hatása”), kiadói, kutatói, szakértői díjak, tűz közeli

pályázók, egyszerű kalandorok, hivatásos nagyotmondók pályázati pénzei, stb., stb. Az ember hajlamos lenne ezt is csendes apátiával fogadni, de aztán egy szép napon jön a szakértő és megkérdezi, hogy jó, jó, de hol van az Önök helyi tantervében a tánc helye...

Tehát a francia forradalom. Baromira nem értik, miért izgat engem ez a dolog, jó esetben is elég kusza egy sztori. Az ember így negyven felett hajlamos lenne szép ívben kifejteni a jakobinusok erőteljes hozzáállása és ifjúkora szocializmusa közötti ok-okozati sejtelmét, de mire a csúcspontra érne, eszébe jut, hogy az előtte ülő jó szándékú érdeklődők felső tagozatos rendszerváltók, és a szocializmus mindennapjai olyanok nekik, mint neki a nagymamája háborús élményei. Így marad a decens előadás, szigorúan a tankönyvi tények árnyékában, és nagy néha az akció-horrorra való utalás. Túl vagyunk rajta, sőt rekordmennyiségű házi feladatot csináltak. Arany gyerekek. Jön a lyukas óra, büfé, csevely, Hawaii.

Azután dupla óra. Ez is külön műfaj, hogyan legyünk érdekesek az átlagosnál hosszabban is. Ez a második osztály (nálunk minden évfolyamon – szándékosan és tartósan – csupán egy-egy osztály van: mondtam, hogy kicsi, de kellemes), őket, ellentétben az előbbiekkal, a kezdet kezdetétől én trenírozom. Mára már összeszoktunk, jól megvagyunk, még az Árpád-háziak sem tudnak közénk állni.

Újabb dupla, fakultáció a harmadikosoknak. Ez aztán tényleg csodálatos érzés. Adva van tizenöt olyan diák, akik valami megmagyarázhatatlan okból úgy érzik, hogy a felsőfokú tanulmányaikhoz ezen a tárgyon keresztül vezet az út. Az év elején igen akkurátusan fejtegettem előttük azt a nem elhanyagolható körülményt, hogy itten fordítva ül a lovon az, aki azt hiszi, hogy ez amolyan extra történelemóra vagy mi. Ezúttal, az iskolai tanulmányaik során talán először, nem a számonkérés (jó ez a “számon”) kell, hogy tanulásra sarkallja őket, hanem az éppen saját maguk – na jó, esetleg a szüleik – által kitűzött cél. Ennek megfelelően a tanár szerepe átértékelődik, segítőtvé, mentorrá lesz. Ebből következően az ő munkájukra alapozódik majd a fakultáció. Nagynagy bólogatások, sűrű elhatározások. Egészen az első apró számonkérésig. Ott derült ki, hogy a dolgot csak egy-ketten vettük komolyan. Kellemes látni, hogy mindezt a legtöbbben szégyellik. Ez vigasztaló.

Mára még marcipánszerű ráadás is van. Az illetékes osztályfőnök vezérletével összeülnek az egyik osztály tanárai. Magamban névsorolvasást tartok, jó néhányan hiányoznak, van, aki később jön, és előbb megy, van, aki telefonon mondja el az észrevételeit. Így aztán a diákokra tett negatív észrevételeink előképét önmagunkon is tisztán kivehetjük.

Ennek is vége, jöhet *Ruben Gonzalez*. Otthon kedves társaság: egy családfenntartó, jogász feleség, három – két gimnazista és egy ovihoz közeledő - lány, két német juhász kutya. Este a heti két tenisz egyike. Hazaérve pedig a megfelelő tévécsatornák hírműsoraiban, Konrád felejthetetlen kifejezését érvényben tartva, “*a bábszínházi történelem álhírei*”, azután lassan péntek lesz a csütörtökből. Igaz, az is magyar...

(KÜRT Alapítványi Gimnázium)

Flautner István, Ferencváros

(EGY EZREDVÉGI NAPOM)

Hasad a hajnal. Hasam a hajnal? Miért pont az én hasam a hajnal? Kábultan térek magamhoz. Tényleg, hajnal van. Egy ideje ilyenkor ébredek. Félálomban próbálom összerakni az eseményeket. Most éppen a tegnapi napot. Estig a kerületi Oktatási Bizottság ülésén ültem. Szörnyű élmény volt. Néhány gazdasági érv alapján, szerintem törvénytelenül, javasolták iskolánk megszüntetését, hogy utána beolvadjon egy speciális, fele akkora iskolába. A természet törvénye(?), hogy a kis hal megeszi a nagy halat. Valakinek kell egy nagyobb iskola. Csak egy kis “baráti” szívesség valakitől valakinek. Engem korábban ugyan felkértek egy másik feladatra, amelyet aztán visszavontak, módosítottak, úgy már nem vállaltam. Valószínűleg csak arra kellett, úgy állíthassák be, én másra vállalkoztam. Vagyis szabad a pálya. Tavaly bíztak meg éppen igazgatónak egyhangú képviselőtestületi szavazással újabb öt évre. Persze, idén lehet még kavarni valamit a képviselőknek, messze vannak a választások. Jövőre már veszélyesebb megreszkírozni a botrányt.

Nagy volt a színjáték a bizottsági ülésen is. Senki nem értette ugyan az előterjesztést, a “hogyan tovább?”-ot, de azért megszavazta. Én megszavazom neked, te megszavazod nekem, ő meg... A hatalom ma is olyan, mint az influenza vírus. Nincs ellene védőszer. Más-más formában támad újra és újra. Nem ismer “rendszerváltó” határokat sem. A forgatókönyv azonos. “Még semmi sem dőlt el. Lehet kérdezni! Várjuk a véleményeket! Sajnáljuk, hogy nem kapták meg az előzetes anyagokat, a szakértő nem ér rá, de nincs időnk, mert már így is késésben vagyunk. Holnap tárgyalja az akárki, azután meg bárki, de azért mondják el bátran a véleményüket!” Elmondtuk. De minek?... De kinek?... A politikai lakájoknak? Hisz’ őket “fővezérük” titokban az ujjaival irányította az orrunk előtt: Most szólj! Elég már! Szavazz! Aztán: Kész! Puccs! Nem mehetnek bele tény- és ésszerű egyeztetésekbe, mert akkor kidurran a “luffi”. A mesterségesen eljátszott időhiány kényszerére alapozás

már a tanácselnökök kezében is komoly fegyver volt. El kell ismerni, ritkán mondott “csütörtököt”, mert mire mindenki észbe kapott, már “péntek” volt.

Ilyen az ezredvég(?) - kérdezem magamban. Ilyenek az ezredvégek? Mi lesz akkor közte? Szegény gyermekeim. Fel is ébresztem őket, mert elkésünk a bölcsiből, az óviból és az iskolából. Feleségem aggódva néz utánunk.

Nem is gondolná senki, hogy a nagykörúthoz közel milyen lepusztult bérházak vannak. Érdekes módon nem “újjgazdagok” lakják. Iskolánk század eleji szép épülete világítótorony közöttük.

Kollégáim már mindent tudnak. Én egyre kevesebbet. Kicsit ragozzuk a tegnapi eseményeket, aztán kezdődik a tanítás. Én meg belevetem magam a postabontás gyönyörűségeibe. Egy adag nyolcadikosoknak szóló beiskolázási ajánlat. Nem kell komolyan venni. Ma már kettesekkel is felvesz sok középiskola. Egy adag könyvtári ajánlat. Érdekes, tavaly átlagosan 800,-Ft-ba kerültek a könyveink, idén pedig ezer fölött vannak.

Mennyi is a hivatalos infláció? Meghívás egy nemzetközi konferenciára: *Jog a gyermekkorra*. Ahogy elnézem, a “polgári diktatúrában” nagy szükség lesz rá. Továbbképzési ajánlatok. Irodavezetői 112 ezer, marketing, reklám menedzser 99 ezer stb. Már csak tisztességes piac kéne hozzájuk. Jaj, itt van a gazdasági vezetőnk kedvenc előadása, Költségvetési szerek számvitelének aktuális kérdései ebéddel 14.900,-Ft. Nem kell az ebéden sem rágódni, mert ennyi pénzért lediktálják a legújabb szabályokat, s érthetővé próbálják tenni az érthetlent.

Közben üzenek, hogy nem csatlakozom az óralátogatáshoz, mert jön egy genetikai vizsgálatot végző szakember. Öt perc múlva telefonál, hogy most mégsem jön.

Nem is baj, mert éppen felháborodott szülők és gyerekek állítanak be hozzám, ugyanis egyik diák az osztálytársra egy hete eltűnt kabátjában jelent meg ma az iskolában. Mi ez? Lopás? Szegénység? Erkölc nélkülség? Butaság? Mintha nem is értené igazán. Nem volt kabátja. Lett. Elgondolkozom. Ki a hibás? Neki most aztán igazán van és lesz is “kabát ügye”.

Aláírom még a szépolvasási házi verseny emléklapjait, s aztán vezető kollégáimmal együtt megyünk az önkormányzat oktatási vezetőjéhez, hogy megmagyarázza a tegnapi eseményeket, értelmezze a “hogyan tovább?”-ot.

“Politikai akaratot kellett szakmailag alátámasztanom”- mondja nekünk tizennégy szem közt a megbeszélésen. “Tanúk előtt bíztak meg. Ezt a koreográfiát tartottam helyesnek.” - teszi hozzá. Ennyi. Mit kell ezt tovább ragozni? Egyszerű, nem? Még egy órán át hallgattuk ígéreteit, magyarázatát. Ma így megy ez. De tán’ nem ezért váltottunk rendszert? Rosszul emlékszem?

Visszaérve az iskolába, a minket váró kollégáknak a többiek mesélik el önkormányzati tapasztalatainkat, mert rám egy szülő vár. Panasza van. Most jött rá, reggel nem egy tanár, hanem az iskola karbantartója szólt rá gyermekére, hogy menjen reggelizni. Kikéri magának. Magamban azon “filózom”, hogy politikailag vagy szakmailag kell most intézkednem? Aztán úgy döntök, hogy semmi lacafaca, csak úgy simán, a megszokott módon, emberileg intézem el a dolgot. Megnyugtatom. Szólok majd neki! - ígérem, de azon jár az eszem, hogy régen a pedellus külön tanszék volt.

Légkalapácsok zúgnak föl hirtelen. Ez a jó dramaturgia. Fekvő-rendőrt építenek az iskola előtt. Egy igazi sem ártana. Az iskolatitkár figyelmeztet, hogy össze kell állítanunk a jövő havi programot, mert a határidő szent és sérthetetlen. Tavaly ez alapján jött 5-6 ember megnézni az osztályonként szervezett megemlékezéseinket. Máig sem tudom eldönteni, hogy velünk akartak ünnepelni, vagy csupán “szaglászni” jöttek, mert csupán előtte jelezték telefonon, hogy “mindjárt ott leszünk”.

Miközben egyeztetek az interkulturális program vezetőjével, telefonon tisztázom, hogy milyen tanulói biztosításokkal rendelkezünk. Egy erőszakos újságírónak megígérem, hogy még ma fogadom, mert iskolánk összevonásáról kell írnia.

Sietek a szép olvasási versenyre. A gyerekek arányosan olvasnak. Sokuknál ez is nagy eredmény. *Az aranytojó madár és Mackó úr meg Ordas koma*. Aktuális témák. Közben szólnak, hogy megérkezett az újságíró. Megyek beszélgetni.

Elmondom neki, hogy a lepusztult környék ellenére sok a tehetséges tanulónk. Triatlonos, duatlonos eredményeink alapján az országos élvonalban vannak évek óta a diákjaink, a Nemzeti Sportban szinte hetente szerepelnek, kosárlabdában budapesti szinten szereznek elismerést, informatikában kerületi első helyezéseket érnek el, s rangsor nélkül büszkék lehetünk drámapedagógiánkra, Jenaplan reformpedagógiai műhelyünkre, iskolaelőkészítőnkre, sakk képzésünkre, képzőművészeti eredményeinkre, hogy néhány éve megnyertük a Naturexpo országos fődíját *Álmodj iskolaudvart* címmel, amelyet azóta is csak álmodunk, mert eltűntek a díjjal, és sorolhatnám még tovább a kollégáknak köszönhetően kisebb-nagyobb örömeinket. Ars poétikánk, hogy a hátrányos helyzetű gyermekeket (is) “siker terápiával” kell “gyógyítani”, mert felismeri saját értékeit, s drog helyett önmaga megvalósítását fogja egyre inkább keresni. Így lesz képes függetlenedni az őt visszahúzó erőktől. Az újságíró gondosan jegyzetel, de inkább az összevonás érdekli. Elmondom még, milyen kényes dolog két tantestületet csak úgy “összeboronálni”, de erről ne engem kérdezzen, nem az én feladatom.

Mire abbahagyjuk, sietnem kell, mert bezár a bölcsi, az óvi. Hazafelé a kocsiban csendben ülnek a gyerekek. Na! Mi lesz már? Csináljatok egy kis balhét!

Kérdezhetnéd, hol is van akkor Európa? Én már sok helyen találkoztam vele, de mindig másutt, mint ahol vártam volna. Állítólag errefelé többször is látták, de mintha most bottal ütnék a nyomát. Miért ilyen pesszimista? Talán azért, mert pedagógus vagyok. Engem minden közvetlenül érint. A gazdaság, a kultúra, a történelem, a napfogyatkozás, a politika... Folytassam még? Az a bajom, hogy más mércével mérek. De ezt Ön nem értheti, mert csak jogilag, számszakilag közelíti meg a dolgokat. Én az oktatás "lelkét" szeretném először kibontani, s csak utána megfogalmazni a szabályokat, a költségeket. Hiszem, hogy csak koncepcionálisan lehet és érdemes rendezni, meg értékelni a dolgokat... De nem tartok magának kiselőadást, mert azt sem tudom, hol áll a fejem, egy ezredvégi album összeállításába fogtam. Ebben szeretném a pedagógia fejlődésének ívét felvázolni. Mára már egy kicsit elfáradtam, ezért is vagyok ingerültebb. Sok az akadémikus. Ha azt mondom, csodálatos eredmény a gyermeki jogok érvényesülése, más rögtön azt válaszolja, hogy sok pofon csattan el az iskolákban ma is. Ha azt mondom, hogy a központi előírások végrehajtásának időszaka után a pedagógus végre önálló, és önfeledten szárnyalhat, maga írhatja a helyi tantervet, maga választhatja meg az alkalmazott módszereket, maga választhatja ki a tankönyveket, más rögtön azt mondja, az esztergályosnak sem kell otthon fabrikálnia az esztergagépét. Más tudomány az is. Más. Most aztán kinek van igaza? Mi kerülhet ebből egy ezredvégi albumba? Úgy tűnik, ezek a pedagógiai "ívek" sokkal inkább "hullámok". Mintha nem a pedagógiai törvényszerűségek formálnák. Örülök, hogy megfordultunk a "kommunizmus útján", és most végre megyünk Európába. Szeretnék minél előbb oda is érni! Nyelvünk már most eurokompatibilis. Mindenki marketingel, piározik, prevenciózik, computerezik... Ez nem tetszik magának? Hisz' ez a jövő! A McDonaldsban is az a jó, hogy minden országban ugyanazt kaphatod. Tetszik, nem tetszik, mit tehetsz? A gyermekek a reklámokból már ma is többet tanulnak meg az intim betétről, mint az iskolában Bartókról. Bizalmasan elárulom magának, hogy én is tanulok a reklámokból, mert én is Calgonitot használok, illetve használnék, ha lenne mosogatógépem. De pedagógus vagyok, hát nincs. Társaságban nem is merem bevallani. Minek jár társaságba? Igaza van. Egyedül olcsóbb elmagányosodni. Igyekszem majd leszokni róla a színház és a könyv után. Adok magának egy racionális tanácsot. Ne lelkizzen, ez luxus a mai világban! De térjünk vissza Európára, mert még mindig nem tudom, hogy mekkora is Európa! Az oktatásnál kezdődik... Mekkora, mekkora? Mindenkinek más. Nekem például az oktatásunk "Európa...", még a porosz fajtából. Ráférne már egy "leporozás". Kultúránk is európai, még a régi lendülete viszi. Nincs rá igény! - azt mondják. Ezen ne akadjon ki! Miért ne akadnék már ki? Szerintem másként is lehetne. Ettől maradhatnánk mi Európa a jövőben is. Európa így lenne Európa, hogy más. Ahogy a kólát, úgy az igényességet is lehet terjeszteni. De ehhez nagyon jó pedagógusok és iskolák kellenének. Maga voluntarista. Azt képzeli, hogy az iskola változtatja majd meg a világot? Nem, ezt nem hiszem, de azt azonban hiszem, hogy az iskola komolyan befolyásolhatja életminőségünket. De szépen mondta! A változtatást a környezetnél kéne kezdeni. Nézze például meg ennek az iskolának a szép kapuját és nézze meg a mai alumíniumokat. (I.KÉP) Ezt a kaput a század elején tervezték és építették, de még kétezer év múlva is szépek számítana. A szép örök kategória. Másként nevel. A szép környezet sem elég. Felkészült, "feltöltődött" pedagógusok is kellenek. A lelki "feltöltődés" alapfeltétele a "zsebi" feltöltődés. Tudtam, hogy erre fog kilyukadni, de ez gazdasági kérdés. Nem csupán. Ez szándék kérdése is. A finnek például tíz év alatt teljesen megújították az oktatásukat. Új törvényt alkottak, új iskolákat építettek. Azóta Európa egyik legfejlettebb országa. Mi most sem magunkkal törődünk, globalizálunk, integrálunk, meg "bagatellizálunk". Tudhatná, hogy nincs pénz, s régi törvény, hogy az fizeti a számlát, aki rendel. Ezt tudom, de annak is szokás fizetni, aki megígéri. Ígéret pedig bőven van minden választásnál. Mit szól ahhoz mégis, hogy most alakult meg egy országos pedagógus sztrájkbizottság. Tán nem az oktatási ígérek megvalósítását jelzi. Ezt nem jól látja! Előbb tudnunk kell, hogy mi folyik az iskolákban! A minőségbiztosításra gondol? Igen. Hosszú lenne elmondanom a véleményem, mert évekig pedagógiai tanácsadó voltam, van elképzelésem erről. Arról nem beszélünk, hogy a minőségbiztosítás nem az iskolában kezdődik, hanem a törvényalkotásnál, a felkészült irányító szakembereknél, akik rossz döntéseikkel nem szórnak ki felesleges százmilliókat... De ugyanígy a minőségbiztosítás kiindulópontjának tekintem a politikai és a szakmai döntéshozatal összehangolását, a helyi döntéshozatali struktúrákat, a vezető-, bocsánat, a humán erőforrás kiválasztásának gyakorlatát, s még csak ezt követően érünk az intézményeknek nyújtott feltételekhez. Amerikában, nem akarom összehasonlítani a helyzetünket, csak a logikájukat hozom példaként ide, tavaly megszavazták, hogy az oktatás minőségének biztosítása érdekében további milliárdokat áldoznak erre az ágazatra. Nem csupán pénzen múlik! - szoktuk mondani magyar mentegetőzésként. Ezt vallom én is. Az én felfogásomban az oktatás, a nevelés belső folyamatokban érvényesül. Kötőanyaguk az érzelem. A kultúrát a művészetek forrasztják össze. Nem lehet könnyedén azt mondani, hogy pincér, kérem a számlát, volt egy kis oktatás, egy kis érzelem, meg egy kis művészetecske. Az igazi pedagógia "lelkét" nem lehet csak úgy "megtalálni". Sokszor a tanár sem tudja, hogy mivel sikerült hatnia a gyerekekre. Egyik az egyéniségevel is "új világot" képes teremteni, másikuk nagy elméleti tudással sem. Érti már? Megfigyelték, hogy a jobb eredményt elérő pedagógus (úgy nem szeretem ezt a nevet) többet simogatja meg a gyermekek fejét, többször hajol oda hozzájuk. Belép az intim szférába. Lehet ezt strigulázni? Bekrétázom

magam, ha most azt mondja, hogy lehet!.... Folytathatom? Persze, minőségbiztosítás címén lehet bizonyos dolgokat mérni az oktatásban, ez természetes, de nem mindegy, hogyan használjuk fel az eredményeket. Ha egy ilyen lista egy képviselő kezébe kerül... Emlékszik a "bukásmentes iskola" mozgalomra? Iskolák homlokzatára írták ki, hogy ebben az iskolában nincs bukás. Egy év alatt a pedagógusok elérték, hogy alig volt bukott tanuló az országban. Tudunk mi alkalmazkodni, nem? Most azt írják majd ki az iskolák homlokzatára, hogy az iskolában biztosítják a minőséget. Nincs új a Nap alatt. A törvénykezésben sincs új. Ma is úgy hozunk rendre törvényeket, hogy igazán nem is kívánjuk végrehajtani azokat. Így aztán '78 óta folyamatosan "korszerűsödünk". Reformálunk, aztán meg ellenreformálunk. Úgy tűnik, hogy a fejlődés azonos a bonyolulttal. Apámtól azt tanultam, minél többet tudunk a világról, annál egyszerűbbek lesznek a dolgok. Nézze meg ezt az írást! (2.KÉP) Tudja, mi ez? Régen ilyen iskolai évkönyvben rögzítette az igazgató 5-10 oldalon egy-egy tanév főbb eseményeit. Az iskola dolgozóinak adatait, hiányzásait. Az ünnepi eseményeket fényképekkel, meghívókkal, műsorrenddel illusztrálták, de még a tanulóknak kiadott tej mennyiségét is feltüntették. Nem lenne ez korszerű ma is? Ma az iskola nem is lehet jó iskola, ha nem adminisztrál(ja magát). Piac állítólag az egész világ. A pedagógiában azonban mire kiderül, hogy mit "adtak el a piacon", már árkon-bokron túl van minden "elkövető". Ebben egyet is értek Önnel, mert az unokahúgomat is azzal az izével, tudja, azzal a szóképes olvasással tanították és nem tud olvasni, meg helyesen írni. Tán az lehetett a baj, hogy a pedagógus többet gondolhatott a villanyszámlára, mint az unokahúga fejlesztésére? Velem is kísérleteztek anno. 5+1. Ismerős? Persze, az hat. Vagyis, öt nap tanulás, egy nap munka. Haszna annyi volt, hogy lóghattunk az iskolából. Tud követni? Hogyne...hogyne... Mi most is kísérletezünk. Többek között iskolaelőkészítőnk, önképző könyvtárunk, fejlesztő központunk, meg Jenaplan reformpedagógiai osztályaink vannak. Ne mondja!... Ez a reformpedagógia nagyon érdekel! Alapvető tétele, hogy a pedagógus a front(ális)vonalból vonuljon a háterszágba, s erősödjék a tanulók öntevékenysége. A kommunikációnak, a munkának, a játéknak és az ünnepnek további kiemelt ötvözetei vannak. Egy ilyen osztályt sok-sok tevékenységi "kuckóval" kell berendezni, hogy önállóan, csoportosan dolgozhassanak a gyerekek. A tanulók többnyire körben ülnek, hogy ne csak egymás hátát, hanem a szemét is lássák. Munkájukat heti tervben határozzák meg és értékelik a hét végén. Folytassam? Köszönöm elég, mennem kell! Maradjon, hiszen csak most akarok rátérni arra, hogy az ezredvégi albumba mi kerülhetne...! Mindjárt jövök vissza az unokahúgommal!

Fenyő D. György és Hosszú Gyula, Angyalföld, Vizafogó

(Fenyő D. György: Pedagógiai napló)

Naplót ma kell írni, nem lehet holnap. Így autentikus, így hamisíthatok keveset, így nem gondolhatom, stilizálhatom vagy teoretizálhatom át, ami ma történt. Naplót csak kézzel lehet írni, most mégis géppel írok, mert így könnyebb - talán túlélhető. Merthogy naplót máskor csak magamnak írok, ha írok, annyira személyes. És hiába gondolom, hogy itt csak az iskoláról van szó: ha az iskoláról írok naplót, az éppen ugyanannyira személyes. Mert az iskolában minden pillanat, minden gesztus emberi. S ha nem: nem érdemes csinálni.

Mi történt ma? A nap legsúlyosabb mondatát Matyi mondta (ő kilencedikes, harmadik éve, hetedikről tanítom az osztályát, nagyon szeretem őket). Szóval az óra körülbelül ötödik percében, amikor próbáltam összeszedni őket fáradtságukból és szétszórtságukból - délután két óra előtt öt perccel, hetedik órában, túl egy testnevelésen, két matematikán, egy biológián, egy nyelven és egy történelmen -, Matyi azt mondta: "A másik Fenyőt akarjuk! Vissza a másik Fenyőt!" Kedvesen és kiváló humorral mondta, neveltünk rajta. Előzménye az volt, hogy korábban megígértem, ezen az órán vetítünk, és mivel mégsem vetítettünk, számon kérték, miért. A válaszom az volt: azért, mert túl sokat nyüzsögtek az előző órákon, nincs rá idő, pontosabban: nem maradt rá idő. Ha nem rosszalkodnak, akkor majd lesz. Matyi mondata után egy-két perccel, nem arra válaszol, de még ugyanehhez kapcsolódva elmeséltem, mennyire terméketlen minden olyan idő az órán, amit ők nyüzsgéssel, én figyelmeztetéssel töltünk el. Nagyon figyeltek, nagyon jól fogadták, értették, a lényegét is értették annak, amit mondtam, továbbmentünk, tanultunk a görög színházról, elég érdekes is volt, a mondat mégis szíven ütött. Merthogy több dolgot kért számon.

Hetedik-nyolcadikban lényegében nem volt tananyag. Nagyon sokat olvastunk (háromhetente kellett egy könyvet kiolvasni), még többet beszélgettünk, volt sok nyelvtan, megtanultak helyesen írni és kiválóan fogalmazni, volt sok memoriter - de nem volt tananyag. Szabadok voltunk és érdekesek. És most, úgy érezve, felnőttek a gyerekek, elkezdtem velük az irodalomtörténetet. Hogyan lehet ilyenkor váltani? Hogyan egyeztethető össze az érdekes és a megtanulandó? Hogyan teremthetem meg a szabadság légkörét akkor is, ha a következő órán dolgozatot írunk? Másfelől pedig: ha nem teremtem meg a szabadság levegőjét az órán, akkor

van-e értelme tanítani? Ha az irodalomtörténet száraz dolog, magam is kötelező penzumként beszélek róla, akkor miért így tanítok?

Matyi mondata után körülbelül egy perccel Kisákos is bekiabált valamit: "Tanár úr! Az utóbbi időben vészesen romlik a magyarórák színvonala!" Kedvesen és őszintén mondta ő is, humorral, ezen is nevtünk, és én egyet is értettem vele. Matyi mondatát tehát Ákos is úgy értelmezte, ahogy én az imént: nem tudunk már olyan jókat és önfelédten beszélgetni, mint régebben. Emiatt viszont - innen már én folytatom a gondolatmenetet - kölcsönös az elégedetlenségünk: én azt gondolom, nekik nagyon jónak kellene lenniük irodalomból, mert már három éve tanítom őket, és mert nagyon szeretem az osztályt.

Ez viszont olyan dimenzióját nyitja meg Matyi mondatának, ami sokkal elemibb és messzebb vezet annál, mint hogy miképpen oldjuk meg az irodalomórák paradigmaváltását. Ez oda vezet, hogy önmagam elégedetlenségét kell felülvizsgálnom. Ismerem ugyanis magam: minél inkább szeretek egy osztályt, annál görcsösebben akarom, hogy jók legyenek mindenben, ami nekem fontos. Annál fontosabb, hogy értsék az irodalmat, hogy olvassanak, de az is, hogy érdeklődő és érett emberek legyenek, hogy tudjanak kulturáltan viselkedni, hogy igényesek legyenek, hogy az értékrendjük nekem tetsző módon alakuljon, és így tovább. Náluk sokkal nehezebben tudom elviselni, ha valamit nem tudok megtanítani nekik, legyen az tananyag vagy emberi magatartás. Ha ők cigányoznak, ha ők nem kedvesek egymással, ha ők szemetelnek, vagy ők nem szeretik a jó zenét, az duplán fáj. Amióta tudom, tapasztalom (vagy, szerényebben: amióta úgy tudom, azt tapasztalom), hogy az ország egészét nem lehet befolyásolni, amióta tudomásul kellennem, hogy körülöttem mindenki káromkodik (ez konkrét is, metafora is), azóta még fontosabb számomra, hogy azok, akikért én felelős vagyok, azok ne ilyenek legyenek. És különösképpen ne ilyenek legyenek azok a gyerekek, akikhez érzelmileg erősebben kötődöm. A rendszerváltás utáni második-harmadik évtől lettem ilyen intoleráns mindenfajta bunkóság, műveletlenség, igénytelenség és intolerancia iránt. Vagyis amióta azt tapasztalom, hogy az élet bizony megváltozott, de a szabadság eljövetele nemcsak a munka, az alkotás, a véleménymondás, a kreativitás szabadságát eredményezte, hanem a lustaság, a durvaság, a felelőtlenség és a színvonalatlanság szabadságát is. Nem korrigálom önmagam, csak megerősítem az előző mondat *is*-ét: persze a gondolkodás, az alkotás stb. szabadsága is elkövetkezett, de nem csak az.

Vagyis "a régi Fenyő" lazább volt az irodalomtanításban, toleránsabb a magatartásukat illetően. De van Matyi szemrehányásában még két réteg. A következő, harmadik arról szól, hogy miként tudom elfogadni a gyerekek felno­vését. Nem könnyű ez soha a tanárnak. Ez az osztály hetedik-nyolcadikban kisgyerekekből állt: kedvesek voltak, odaszaladósak, mesélősek, gyerekek. Mostanáig, kilencedikben is (!) megmaradtak ilyeneknek. De tudom, egyre több olyan rétege és területe van az életüknek, ami rejtve marad előttem. Hogy tudom ezt elfogadni? És hogy tudom elfogadni, ha elvesztik a gyerekes kedvességüket, kialakul egy nagykamaszos-felnőttös kedvesség, ami távolról sem olyan közvetlen, nyílt és feltétel nélküli, mint a gyermeki volt. Persze tizen­nyolc év (ebbe rossz belegondolni, de ezúttal nem megyek el efelé, ez külön naplójegyzetet igényel, talán majd egyszer), szóval tizen­nyolc év tapasztalata megtanított arra, hogy a nagyobbak kedvessége mélyebb, még ha nem mutatják is ki olyan nyíltsággal, hogy a sok együtt töltött év, a feladatok, órák és élmények sokasága mélyebb és igazibb szeretetet eredményez, mint a kisebbek odaszaladós szeretete, és mégis: nehéz átállni erre. Nyilván a szülei élik át ugyanezt a dilemmát nap mint nap kamaszgyerekekkel otthon, amit én az iskolában, és ők is gyakran ezen a ponton rontják el a kapcsolatukat a gyerekekkel, ahogy én is úgy érzem: most könnyen elronthatom a kapcsolatomat velük.

Mindezeket a dilemmákat azonban, úgy vélem, ha én tudom, magam meg is tudom oldani. Matyi mondatának legsúlyosabb rétege azonban az iskolámat érinti, tanártársaimat is, az együttműködést és a szolidaritást, éppen ezért mélyen erkölcsi kérdés. Az elmúlt hetekben sok kollégám elkezdte nagyon és erőszakosan fegyelmezni ezt az osztályt. Valóban meglehetősen fárasztók voltak, de nem éreztem, hogy tényleges baj (erkölcsi, lelki és szellemi értelemben vett elromlás) következett volna be náluk. Dilemmám az, hogy ha én is elkezdem fegyelmezni az osztályt, kivel és milyen eszközökkel vállalok szolidaritást - másfelől ha nem, akkor azzal kivel és mivel szemben lépek fel. Vagyis az sem jó, ha a gyerekek szemében "ugyanolyan" vagyok, mint a többi tanár, de az sem, ha "más" vagyok, mint az iskola egésze.

Ez a dilemmám tovább mélyült este, amikor egy anyuka felhívott azzal, hogy a fiát, Barnabást ki akarják rúgni az iskolából, ugyanebből az osztályból. Előző napra behívták az iskola igazgatóhelyetteséhez és az osztályfőnökhöz, akik együtt megfenyegették: ha nem viszi el a fiút, nagy baj lesz, hamarosan kiteszik a szűrét. A gyerek magatartása sok szempontból számomra is elfogadhatatlan, eddigi iskolai pályafutását kudarcnak érzem, mégpedig az iskola és a gyerek - és a szülők - közös kudarcának. Ebből az én számomra következhet az, hogy érdemesebb lenne a gyerekeknek egy másik iskolában tanulnia a továbbiakban, hátha ott jobban meg tudnák közelíteni őt a tanárok. De az nem következik az én számomra ebből, hogy el kell tanácsolni a gyereket az iskolából, ki kell rúgni, be kell bizonyítani, hogy selejtes. Tehát: mit csináljak, ha a szülő - és néhány nappal korábban a gyerek is - segítségért fordul hozzám? Támogassam ebben én - szemben az igazgatósággal és az osztályfőnökkel? Ha csak az iskolavezetésről lenne szó, az nem okozna igazi erkölcsi dilemmát, mert az iskolavezetés nem ismeri a gyereket, véleménye tehát megalapozatlan és kevésbé perdöntő, mint az enyém, aki harmadik éve foglalkozom vele. De az osztályfőnökkel nem akarok szembekerülni. Elsősorban, mert tudom, hogy egy osztályért az igazi pedagógiai felelősség az övé, hogy ő éppúgy sokat foglalkozik ennek a gyerekeknek a

problémáival (és a többiével), vagyis nem kevésbé kompetens nálam annak megítélésében, mi lenne helyes az osztály és a diák számára. Sőt, mivel jóval nagyobb az felelőssége is, eszköztára is, mint nekem, aki csak szaktanára vagyok az osztálynak, de nem osztályfőnöke, igazából - azt hiszem - bármit gondolok is, nekem kell engednem. Hiszen, mondom magamnak, gondoljak csak bele: ha az én osztályomban egy tanár homlokegyenest más pedagógiai elveket követve homlokegyenest az ellenkezőjét csinálná, mint amit én (merthogy ha itt őszintén cselekednék, erről lenne szó), akkor bizony meglehetősen felháborodnék, sőt, megpróbálnám elérni, hogy minél kisebb legyen annak a tanárnak a súlya az osztályom életében. Másfelől viszont ha tudom, látom, biztos vagyok benne, hogy sem emberileg, sem pedagógiailag nem helyes az az út, amin az osztályfőnök halad, hagyhatom-e szó nélkül? Illetve: ha itt egy gyerek sorsáról, egy szülő önbecsléséről, harminc gyerek lelki-erkölcsi fejlődéséről van szó, akkor van-e helye bármiféle testületi szolidaritásnak? Viszont - fordítom meg ismét a gondolatot - honnan tudom biztosan, hogy én gondolom jól? Miért biztos, hogy ebben az esetben nem lenne helyesebb ennek a gyerekeknek az áthelyezése, mint megtartása? Hiszen a pedagógia irreverzibilis folyamatokkal dolgozik, egy gyerek életében nincs kontrollesoport, és nem mondhatjuk meg soha teljes biztonsággal, melyik döntésünk milyen eredményhez vezetett. S ha így van, és így van, akkor miért nem engedem, hogy az döntsön, aki erre hivatott, aki a teljes felelősséget viseli: az osztályfőnök? Másfelől viszont nem kell-e éppilyen komolyan venni az, hogy az én szakmai lelkiismeretem és tapasztalatom ennek homlokegyenest ellentmond? Nem azt látom, tapasztalom-e évek óta, hogy a gyerekekkel való foglalkozásnak az az útja, amivel most szembe kerültem, zsákutca? És ami még súlyosabb érv a beavatkozásra: nem kell-e komolyan vennem, ha egy szülő és egy gyerek segítségért fordul hozzám? Megtagadhatom-e a segítséget? De, újra megfordítva, nem lehet-e bizonyos esetekben igazi segítség egy kamasznak, ha kap egy nagy pofont az élettől, ha igazán megérdemelte? És nem teszek-e jobbat az osztállyal is, ha engedem, hogy egyfajta pedagógiai elképzelés szellemében neveljék őket, még akkor is, ha azt rossznak, sőt károsnak gondolom, mintha különböző, sőt egymással ellentétes hatásoknak teszem ki őket? Különösképpen akkor, ha - szaktanári pozíciómnál fogva - az én lehetőségeim óhatatlanul korlátozottabbak, mint az osztályfőnöké és a mögötte álló iskolavezetésé.

Végül, hol vannak hát a szolidaritás határai? Meddig kell szolidárisnak lennem a tanártársaimmal, az iskolavezetéssel és az iskola intézményével? Másfelől milyen veszélyei és buktatói vannak a szolidaritás felmondásának? És ami még égetőbb kérdés számomra: mit csináljak holnap? Mit mondjak a gyerekeknek? (Eszembe jut egy-két nappal korábbi mondat, ugyanebben az osztályban, bár a folyosón hangzott el, Erik mondta nekem Barnabásról, amikor először felmerült a kicsapás lehetősége: "Tanár úr! Tetszett hallani, hogy ki akarják rúgni a Barnabást? De ugye a tanár úr megvédi a Barnabást?" - Én akkor elkentem a választ.) És mit mondjak az osztályfőnöknek?

S ha már erkölcsi dilemmáknál tartunk: közzétehetem-e ezeket a feljegyzéseket? Nem magánügyünk-e mindez - az osztályé, Barnabásé, Matyié, Kisákosé, Eriké, az osztályfőnöké, a szülőé? Változtassam meg a neveket? Torzítsam el a történetet? Írjam meg és égessem el? Vállaljam - hiszem ilyen magánügyekből áll az iskola? Vállaljam, mert ha nem legalább ilyen személyességgel közelítünk a gyerekekhez, bemennünk se érdemes az osztályterembe?

Ebben a kérdésben írásom közreadásával döntöttem. Abban, hogy mit csináljak a kirúgás ügyében, még nem tudtam dönteni.

(Hosszú Gyula: Csütörtökről vasárnap)

Délután négy. Szakad a hó. A lapátolás előtt van még egy órám – csütörtök óta az első. Napló helyett révedés. A feketerigó nagyon keres valamit a lugasban, mielőtt teljesen besötétedik.

Csütörtök, hajnali négy. Felébredek, és már nem tudok visszaaludni. Egyre gyakrabban így történik. Nézek a sötétbe, fölkelni még nincs eröm, csak jön elém a nap. A felelők. Vajon alszik-e É.? Jó ez a csütörtök, a legkönnyebb nap a héten, két óra, egy 4. és egy 7., két történelem tizenkettedikeseknek, az egyik az osztályomban. Bár ma még öt felelő is lesz az érettségi témakörökből. Délután meg a Lukács. Könnyű nap. Miért nem alszom? Csak nem a feleletek közben fogok szunnyadni? Hat után M. is felkel, Zs. még alszik. Tea, búcsúzás. Édesanyámtól, M.-től.

Bár már havazott, egész jól utazom, még a második órának sincs vége, már ott vagyok. Összefutok K.-val. Megállapodunk, hogy megkeressük F.-et, a 10. osztályfőnökét a júniusi erdélyi út miatt. A szünetben lemegyünk F. szertárába. A lépcsőn szembejön É. és L. Mikorra vagyok beosztva a felelésre? – kérdezi É. – A hatodik órában. – Addig nem bírom ki, annyira izgulok, nem lehetne most? – Kérdezd meg a tanárnőt, ha elenged magyaróráról, nekem még lesz időm a negyedik óráig. Megyünk F.-hez. A harmadik óra vége felé ráér egy kicsit, akkor megbeszélhetjük, mivel állunk a gyerekek elé. Ez jó, addig befejezzük É.-vel a felelést. Becsengetés, jön É., L. utánaszalad, és a nyakába akasztja a láncát. É. tényleg nagyon izgul, de könnyűt húz (ipari forradalom). Mindenki három szabadon választott Ady-verset hoz, ezekből egyet kérek. Nemrég

fejztük be Adyt, most a verset is kikérdezem. É. versei közül *A percek aratój*-t választom. Pici mosoly. Pontos, jó felelet, ötös. Kérdezem, tudott-e aludni. Tudott, de kettőtől óránként felébredt, hogy mikor kell indulni.

Itt van F. és K. F. aggódik, mit szólnak a szülők, mi lesz, ha valaki belelép egy rozsdás kaszába. Van-e ott orvos, van-e injekció, már egy-két gyerek kinézte Bánkot, a felesége éppen júniusban államvizgázik, a gyerekeire is vigyázni kell. Nyugtatjuk, akár itthon is maradhat, K.-val ketten megcsináljuk. Megállapodunk, hogy K. hatodik órájának az elején elmondjuk a gyerekeknek. Másnap szülői fogadó, éppen jó lesz így, ha valaki kérdezni akar, teheti.

Negyedik óra a 12. e-ben. Első világháború. Hadműveletek. Mondom, ők jegyzetelnek. Néhány kérdés, felelhető óra. Majd a következő, talán, a háború fogadtatásáról. Ebéd.

A hatodik óra elején F. és én bemegyünk K. órájára. A gyerekek néznek, miért vagyunk itt hárman. K. rögtön belevág. Júniusban elmennék nyolc napra Erdélybe, egy magyar faluba, ahol családonál lagnánk, egy-két gyerek családonként. Élnénk az életüket, velük dolgoznánk otthon, meg a földeken. Lelkesednek. K. tehenekről beszél, fejéssről, lovakról, kenyérdagasztásról, négy órai kelésről. A négy órától kicsit meghökkennek. Én a pedagógiai céllal is előhozakodom. Itt az órán könnyen vagyunk okosak, de a kapa nyelét is meg kell fogni, hogy legyen valami fogalmunk a paraszti életéről. Ők tartották a középkorban is vállukon a világot. Na, ez már sok, de a lelkesedést ezzel sem sikerült lelohasztanom. Cs. odasúgja félhangosan: – Tanár úr, ez tényleg komoly, nem vicc? – Nem – mondom –, tényleg komoly. Úgy látszik, megyünk. Nem számítottam ilyen egyöntetű fogadtatásra. A szülők persze majd aggódnak, de indításnak ez ragyogó.

Otthagynom F.-et és K.-t meg az osztályt, vár A. A következő szünetben találkozom F.-fel. Kínban van, hogy néz ki, ha osztályfőnökként nem tud jönni. Mit szól az igazgató. Nyugtatnám most is, de új érv nem jut eszembe. Felelések tovább. A. a reformkorról beszél. Szépen, nyugodtan. A kérdéseimmel is megbirkózik. Jogra készül, természetes is az ötös. L. *Az alsószoknya alkony*-t mondja Adytól. Nem ismertem. Kérdezem, hogy talált rá. Egyik barátnőjét ezzel vették fel a színművészetire. L. jól beszél a tizennyolcadik századi Magyarországról. A fogalmakat kicsit pontatlanul használja, mint akinek ingatagok az alapjai, de sokat készült, az látszik. Dicsérem. H. É. kínlódik az angol puritánokkal, de nem adja fel, gondolkodik. I. brillírozik Mohácsról. Tomoriról beszélgetünk – a magányáról. Olvasott Szakályt.

Mára vége. Fél négy. Összepakolok, van még másfél óram az uszodáig, meg kellene nézni a diavetítőt. G., a gazdasági vezető kért, hogy nézzek utána, talán lesz pénz egy újra. A Practicáink már nagyon ócskák.

A folyosón K. jön, 10. a-s diákokkal. Most fejzték be a filmesztétikát. Nagyon vidám. Alig akarták abba hagyni a beszélgetést, mondja, pedig már több mint másfél órája kezdték. Visszaadták az életkedvet. (A filmesztétikát az év elején még együtt terveztük, de nem találtunk közös időt.) Kéthetente beszélgetnek, közben meg filmeket néznek az Örökmozgóban. Filmtörténetet. Az osztály nagyobb része jár is. Ma *A patyomkin*, *Az ember a felvevőgéppel* és *Az andalúziai kutya volt* a téma. Az andalúziai kutya-t nagyon szerették.

K.-val együtt megyünk a Lukácsba, ő naponta jár. Régen beszélgettünk, elkísér a diavetítőt megnézni. Dicsérjük közös osztályunkat, kicsit mindig hitetlenkedve. Jutalomjáték, mondja K. Mesél a műtétéről is, a héten dől el, mikor lesz, de nem fél, nem szorong. Örül, hogy végre tud valamit. Szeptember eleje óta keresik, mitől fáj a hasa, kinozták eleget. Jó ez a séta, alig beszélgettünk az év eleje óta. Még nemigen kellett egyeztetnünk az órák miatt. Elmegyünk gyalog a Szent István körúton. Találok vetítőt, és öt körül ott vagyunk a Lukácsban.

B.-vel korábban megbeszéltük ezt a mai uszodát, kicsit politizálunk hármasban, a politizálástól mindig rosszkedvem lesz mostanában. B. az uszoda után elkísér egy darabon – busz, metró, mesélünk a hétről. Fél kilencre érek haza, Zs. már megfürdött, M. mesél neki a szobában. Én vacsorázom. Meg kellene nézni, mi lesz holnap.

Berzsenyi Dániel Gimnázium

Halász Margit, Terézváros

Nem bírom a gépi dumát. Nekem egy gép ne! Mellesleg markáns férfisofőr női hangon. Minden gátlás nélkül. Van egy magnó nevű találmány: az ember rámondja a magáét, az meg visszamondja. Nos, ha nő vezet a trolit, a női kazettát (rózsaszín) kell elindítani, ha férfi a sofőr, a kéket. Ennyi lenne az egész. Mellesleg gyerekek is vannak a trolin. Mint például a kisfiam. Hogy magyarázom meg neki? Nem bírom, ha kora reggel a trolin mindenki ideges. Mi a fenének izgatja magát ez a sok ember? Ideges a tömegközlekedés, ideges a gyalogos, ideges a trabantos, ideges a szuzukis. De még a dízelmercis is! Ezt sem értem. Van egy harmincmillió autója és ideges. Ennyiért vehetne egy házat messze Budapesttől, a maradékból tejet ihatna és pipázhatna egész nap. Ehelyett bejön direkt a csúcsforgalomba, hogy idegeskedhessen. Mert tuti, hogy nem adófizető. Meg nem is a köz alkalmazza. Meg nem is polgár. Tényleg, ki a fene lehet ez a mercis? Barna, mint a frissen sült kalács.

November 18-án. Biztos, szolija van. Bedöglött a szoli, most tudta meg, a mobilon szólhattak neki, kiesik minimum két nap a bevételből. Persze, hogy ideges. Na jó, mindenki lehet ideges. Alanyi jogon. Nem bírom a mobiltelefont úgy általában. En már így halok meg. Pedig egy éve télen, amikor egy könnyebb baleset után az útdalon vártunk a kisfiammal a mínusz húszban, akkor mélyen a szemembe nézett a fiam és azt mondta, na, most se kéne mobil, hm? Nem, mondtam vacogva, ha arra vagyok ítélve, hogy fagyhalált haljak, nehogy már egy vacak mobil mentse meg a drága életemet. Kikérem magamnak. Nem vagy igaz, mondta a fiam. Bírom viszont, ha nincs első órám. Továbbmegyek. Bírom, ha nincsenek első óráim. Beszédelgek egy félliteres joghurttal, csütörtökön tízkor kezdek. Hideg van kint. A tanáriban meg fűtenek. Ott töltöm, tölteném azt a nyolctól tízig tartó istenáldotta kegyes két órát. Csinálgatom a feladatlapokat, óratervet, meg uram bocsá ábrándozok. Kancsalul festett egekbe. Tényleg, hogy is van ez? Kancsalul festett, vagy festett ég? Aki tudja, mondja meg! Szóval békés, boldog novemberi reggel. Lenne. Óracserebefogadom. Beosztanak. Majd visszakapom. Jó, mondom, megyek. Nekem fizikát. A magyarosnak. Átlagsebességgel telik az óra. Először a csigáét, aztán a tyúkét, majd a gepárdét. Később állatnyomokat rajzolok a táblára. Vajon melyik állaté? Mennyivel mehet óránként? Akkor jövök rá, hogy nem az óvodában vagyok, hanem a hetedikben. De csodák csodája! Élvezik. Sőt! Az óra utolsó öt percében párban játsszák. Az ember soha nem tudhatja, mit, miért, hogyan, mikor, mivel és különben is. Ennyit a módszertanról.

Nem tudom, ki hogy van vele, de én bírom az összetett szavak tanítását. Van egy nyolcadikos nyelvtanom ma. Egyik gyerek a szarvast, farkast összetételnek írta. Sőt, Makula Vili az üstököst is. Tényleg nem érted, kérdezem. De, csak baromkodtam, mondja. Nekem is kedvem szottyant baromkodni. Napló, összetett szó. Miből? Hát a naptól meg a lóból.

A nap, hát a nap a világ legszebb szava. Egyszerű, lágy, mégis pattanó. A Nap a világ legszebb dísz. És sárga. Valamennyi tojássárga a Napot majmolja. Érthető. Ha tojássárgája lennék, én sem akarnék piros lenni. Valaha, az idők hajnalán szerintem minden sárga volt, napsárga.

A ló, hát a ló a világ legszebb állata. "Világéletemben lovakat akartam tenyészteni..." - mondja kedves ismerősöm, Pallagi Lajos a *Forgószél*ben. Megértem. A lovak barnák. Többnyire. Állatban nagyon szeretem a barnát. Emberben meg egyenesen imádom. Férfiban? Hm? Legyen inkább fakó. Ez a prózai igazság. De nézzenek oda! A Nap lóm csütörtököt nyerít. Nem csoda, hisz csütörtök délelőtt van. Nekem eddig volt érdekes ez a nap. Meg különben is. A reggel sokkal okosabb, mint az este.

Budai naplók

Csata István és Gádor Anna, Kelenföld

(Csata István: Feljegyzések)

Nehéz nap a mai, ősz, szürkeség, nehéz kelni, elkészülni. Kések negyed órát a reggeli ügyeletemből.

Nyolckor beesek a kapun, bemegyek az épületbe. Idejárok már hónapok óta, de iskolámat még mindig egy kicsit keresgélni kell. Jócskán van még ismeretlen arc is az agások és a brittanicások közül. Van akinek köszönök, van akinek nem...

A második emeleti folyosónkon felnőttek ácsorognak, nyílt nap van ma az iskolában. Nekik vajon elég lesz-e néhány óra, hogy megtalálják a Rogers Iskolát?

Eszembe jut, osztályomban az új gyerekek padot kellene szereznem valahonnan, nincs hová ülnie. Felszaladok a harmadik emeletre, az épület egy olyan szögletébe, ahol nagy valószínűséggel főleg csak rogers-es gyerekekkel találkozhatok. A fizika előadó előtt igazgatómba, Panniba botlok. Kezében egy nagy pedellushoz avagy foglárhoz méretezett kulcsesemő. Ilyenekkel szoktunk rohangálni három emelet magasságban napközben is, ilyen a társbérő sors: nyit, csuk. Persze a kulcsesemőn az ember rendre azt nem találja, ami kellene neki. Így járt most Panni is, leszaladok hát a második emeleti irodába egy másik halom kulcsért. Evvel aztán sikerül behatolnunk, ők maradnak én szaladok tovább, szabad padot nem találtam, majd később máshonnan... Lefelé menet diákomba, Zoliba botlok, köszöntjük egymást. Szomorú arccal ballag fel a logopédushoz. Harcolnunk kellett vele, hogy nyolcadikosként eljárjon fejlesztésre, ki tudja a háborút megnyertük-e? Megyek vissza az irodába a második emeletre. Megkezdődik iskolai életem egyik jellemző időszaka: adminisztráció, "ügyintézés". Mindezt egy kb. hat négyzetméteres helyiségben művelem, mely egyben a fellengzős "tanári szoba" címet is viseli és napközben igen szép forgalmat bonyolít le. Az ügyintézés a következőképpen zajlik. Belekezek valamibe (légyen az bármi). Átlagban hét-kilenc másodpercen át elmélyülten dolgozom a feladaton, amikor valaki megszólít, valami iszonyúan halaszthatatlanul-sürgős elintézendővel. Erőnlétem és idegállapotom függvényében lehetőleg azonnal váltok és belevetem magam az új halaszthatatlanul-sürgősbe. Ha netán evvel végeznék akkor, ha még emlékszem az előző munkámra, akkor ahhoz visszatérek., de ha esetleg mégsem, akkor, sincsen semmi baj. Mert elég csak magamban ötig-hatig halkan elszámolni és azonnal adódik valami életbevágóan-halaszthatatlan. Most mindenestre határozott mozdulatokkal nekiesem a faliújságnak, iskolánk egyik legfontosabb információs közlő eszközének. Mióta szeptemberben beköltöztünk, nem volt időm rendszeresen megtervezni és elrendezni az egyes rovatokat és eluralkodott a káosz. Papír papír hátán fityeg az albumon, hirdeti itt magát minden és mindenki: vehetsz hegedű leckét angolul, elmélyedhetsz egy érdeklődő ausztrál Rogers szimpatizáns e-mail-jébe és ha nagyon törekvő vagy akkor megtalálod a saját órarendedet is, jaj mikor is kezdődik az angol órád...

Munka közben üdítő színló: kollégáimmal K.-val és T.-vel a színházról beszélgetünk. K. tegnap színházba vitte az ötödikeseket, élményeit kérdezem. Lelkesedése egy kicsit rám is átragad, pedig nem szeretem a színházat, a jó előadás, ahogy mondják, ritka mint a fehér holló.

Gyerekek szívárogznak be a "tanáriba", kicsik, nagyok vegyesen. Ma van a Vének Tanácsa diáktagjainak választása. A harmadikosok egy gyönyörű szavazatgyűjtő dobozt hoznak, tele virágokkal, mosolygó napocskával, vidám dolog... Pedig hát a "vének" élet-halál urai. Iskolánkban az osztályszinten nem elrendezhető konfliktusok tanácsadó és döntő fóruma a Vének Tanácsa. Évente csak egyszer-kétszer ül össze.

Néhány perccel később, kezemben a helyettesítési renddel, arccal még mindig a faliújság felé, már majdnem készen vagyok, amikor megjön Andrea, segítséget kér, a helyettesítési rend leparkol az asztalon tornyosuló papírkupac tetején. Andrea két hete hospitál az osztályomban, szociálpszichológus lesz, most fejezi be nálunk a munkáját, papírokat kell töltogetnem neki.

A faliórára nézek, mindjárt kezdődik az angolom, irodistából átvedlek tanárrá és Andrea papírjai elintézetlenül az asztalon heverő helyettesítési rend mellé kerülnek. Fejlesztő órát tartok két diáknak a hatodikból, lemegyek értük a földszintre, Dóri már messziről köszönt – "István, most ugye veled leszek", nagyon számít mindig erre az alkalomra. Visszaballagunk a másodikra a tanáriba, szűkös a hely az épületben: választhatok vagy a folyosón vagy a itt tartok órát. A gyerekek jobban bírják a nyüzsgést én nehezebben tudok figyelni, de azért átvesszük a

melléknévfokozást, még házi feladatot is adok. Aztán már jön Jancsi is, aki nyelvvizsgára készül és most nálam rövid és sikeres próba vizsgát tesz. A családról szóló tételt húzza, nehezen megy kérdezzem, tudom, hogy Jancsi mamája meghalt, de hát a vizsga az vizsga.

Mire az angolt befejezem, hospitálom, Andrea megint ott van, föl kell vennem az egy órával előbb elejtett szálát. Szeretné megírni az osztályomból Zoli történetét, arra kér, hogy beszéljek róla. Ezen a ponton érzem azt, hogy el kell hagynom a helyet, amelyben órák dolgozom. Invitálom Andreát, menjünk el a közeli benzinkúthoz, tea mellett majd mondom, amit tudok. Lefelé menet találkozom a nálunk dolgozó N.-nel, jó lenne barátkozni vele egy kicsit, így a lépcsőn állva, erre persze most nincs idő. Elindulunk Andreával, baktatunk a sáros országúton, mellettünk teherautók húznak el, a járdát nem lehet használni, valami csövet fektetnek. A "shop"-ban leülünk, Andrea tele van élménnyel, szívesen beszél az iskolában eltöltött napokról, próbálok figyelni és nagyon elfáradok. A szerint örültek vagyunk, hogy ennyit dolgozunk, ami lehet, hogy igaz. Aztán én beszélek, próbálok Bálintról kerek, egész képet rajzolni neki. Bálinttal szeptember óta nagyon el vagyunk akadva, sokat késik, tisztázatlanok a délutánjai (csavarog?), állandóan zürbe keveredik osztálytársaival. Csonka családdal a háta mögött sodródik és nem tudjuk kitapintani útját, helyét a világban. - Mire visszamegyünk már háromnegyed egy van, elment a délelőtt és a faliújság még mindig nincs rendben. Nekifogok. Bejön Gabi, a diákom, hogy hazamehet-e az osztály korábban, mert a történelem órájuk rövidebb lesz. Kollégámnak, M.-nek előbb el kell mennie. Nem engedem el őket, lemegyek és rögtönzött beszélgető órát tartok. Igényeimhez képest normal menetben kevesen találkozom a saját osztályommal a hét során. Mindig van egy csomó élmény és információ, amit meg lehetne osztanunk, kihasználok hát az időt. Az osztály a kora délutáni fáradtság és rendezetlenség állapotában van. Nagy a zsvivaj, nehezen nyugszanak le. A következő heti "elmenős programról" kérdezem ki a véleményüket. Van aki a repülőteret látogatná szívesen, olyan is akad, aki maradna az iskolában, de a többség a szemétegető üzem mellett dönt, akkor hát oda fogunk menni. Óra után elmegyek velük ebédelni. Ez amúgy dolgom is lenne, de máma kifejezetten jó velük lenni, szívesen beszélgetnek. Áginak tegnap temették a nagyapját, a szertartás külsőségeiről beszél, hangján érződik, hogy a dolog mélyebben is érintette.

Ebéd után befejezem a faliújságot (!) és aztán párhuzamosan két dologba kezdek. Egyrészt Robival fizikából még egyszer megíratom a felmérőt és kikérdezem Ohm törvényét másrészt Pannival vezetőségit tartunk. Az iskola négytagú vezetőségéből csak mi ketten vagyunk ma jelen, fáradtan lerogyunk a "tanári" legkényelmesebb ülő alkalmatosságára, egy kiszuperált díványra. Kinyitom a vezetőségi naplót, de csak a dátumot írom fel. Elkezdünk beszélgetni, a másik szobában pedig Robi a dolgozatpapír fölé hajol. Gazdasági ügyekről folyik a szó köztünk. Egy hetet betegségem miatt kimaradtam az ügyekből, Panni elmondja, mi történt a gazdasági vezetéssel. Felhalmozódtak az ügyek, a gazdasági ügyeket bonyolító kollégánk segítségére szorul. Nem szeretnék plusz új embert beállítani, külsős szaksegítségünk lesz. Majd bejönnek kollégáink, K. és E. is. Témát váltunk, a tegnapi szülőiről kezdünk beszélgetni. Sok a munka ezzel az osztállyal mostanában, főleg a nehézségek jutnak most eszünkbe, és eléggé elkenődünk. Az osztályfőnöknek tanártársat keresünk, jelöltünkben csalódtunk, próbáljuk latolgatni a jövőt, nincs igazán ötletünk.

Négy óra lesz, és a második emeleti ablakból rálátni az épületet körbevevő nagy szürkeségre. Vesszük a kabátot, Panni autóval hazavisz, és az aznapi témák tovább kavarognak bennünk.

(Gádor Anna)

6.15, kelés, hó fogadott, szépek voltak a fák. Teafőzés, tízórai. Először Eszter, azután Dorka. A gyerekek is örültek a hónap, amikor ébresztettem őket és elmeséltem a hírt. Látszott, hogy nem akkora, amekkora már gondot okoz, lehetett közlekedni. A kutyát M.-re bízom, mert nyolcra bent kellett lennem, látogatási nap volt. Így a tornára sem tudtam elmenni, ez bosszantott. De István annyira mondta, hogy fontos, nem lehetett kibújni alóla. FE beszállt 7.25-kor az autómba, ahogy megbeszéltük, jött hospitálni. Eta és István előző nap mindent elrendezett és valóban remekül elő volt készítve. Szórolapok, kiadványok és ami jó újdonság volt: az osztályok csütörtöki órarendjei egy lapra felragasztva, hogy mindenki elkészíthesse látogatási tervét. Jól bevált, jó ötlet volt!

Egy házaspár, egy perccel a szülés előtt álló fiatal nő a mamájával, három főiskolás, dolgozatírás céljából – ennyi látogató. Felvonultunk a fizikába és 8.05-8.20 között sikerült mindent elmondanom, amit ilyenkor fontosnak tartok.

Ha a fél kilences reggeli beszélgető körön ott szeretnének lenni, most kell indulni – mondtam. Erre mindenki engedelmesen elindult. Kicsit még tébláboltam a harmadikon, így aztán láttam, hogy hány elsős és magasabb osztálybeli késik el – legalább három-négy család. Ejnye-ejnye. De hiszen ebben a családias légkörben ezt is lehet; gondolják ők. Nagy harc. Mert szerintünk meg nem lehet, legalább is nem rendszeresen. Csúnyán nézek. Kilenc előtt levonultam a másodikra, az irodába, az íróasztalomhoz. Már jött Andrea, aki két hete nálunk tölti gyakorlatát és ez az utolsó napja. Kérdezzem az iskoláról, a történetéről, melyik évben mi volt, és a szülőkről. Én

elmondom a szervezetfejlesztés folyamatát, mert szerintem fontos. Jókat kérdez, egészében úgy láttam, hogy a gyerekek szívesen fogadták (csinos, szép, jólöltözött, fiatal, vagány, figyelmes, nem sértődős, felkínált sok mindent és teljesen elérhető volt – naná). Csizi is azt mondta, amikor elment: Furcsa, hogy valaki idenőtt két hétig, aztán egyszer csak eltűnik. Ebből is azt gondolom, hogy kellemesen és hasznosan volt jelen.

Erzsinek művészet epochája van a szakmai vezetőségi megszokott időpontjában, 11-kor, így 3/410-ben maradtunk – akkor kb. egy órát le tudunk ülni. Előtte felmegyek a harmadikra, hogy mi van a látogatókkal. F.E. -vel beszélgetek egy kicsit, összehozom Tiborral, hogy számítástechnikáról beszélgessenek. Visszamegyek, leülünk hárman. Közben teát iszom és elmajszolom a tízórait. Ők nem kérnek. Megint az x osztály ügyét tárgyaljuk, mint mostanában sokszor: mi volt a tegnapi szülőin. Mind a hárman ott voltunk, és körben elmondjuk, ki hogyan élte meg. Hogyan tovább? Azután Erzs elrohan, Csizivel még egy-két dolgot megbeszélünk. Közben megjön FE, Tiborral beszélt, még pár dolgot Csizitől kérdez. Megjön a terhes nő a mamájával, leültetem őket, pár dolgot kérdeznek, kitöltenek egy jelentkezési lapot. Elmennek, várják az értesítést, ha van program.

Felállok, közben bejön E. és megkérdezi, hogy hogyan vagyok és hogyan sikerült a tegnapi szülői. Mondom, hogy nehezen, mert szerintem nem volt elég eredményes. Beszélgetünk vagy 10 percet teljesen váratlanul; jól esik, hogy érdeklődött.

Mielőtt bármibe kezdenék, bejön az egyik főiskolás látogató, pár dolgot kérdez, holnap is jön.

Közben 12 óra lett. Kicsit leülök az íróasztalomhoz, kifújom magam, előveszem a matek könyveket, a füzetemet és kigondolok pár dolgot a holnapi órára. A belső szerződésekből is sikerül letisztáznom talán négyet. Csinálhatná Eta is, de szeretném még egyszer áttekinteni, mielőtt aláírja mindenki és eltesszük, hogy szükség esetén elővegyük. Bejön Feri és erről eszembe jut, hogy amíg Laci továbbképzésen van, elkezdhetné a szülői befizetések áttekintését. Van egy lemezünk a könyvelőtől, de nem tudom, mit kell vele csinálni. Feri azonnal betolja, megnézi, ez a gép nem tudja olvasni. Levonulunk az alagsorba, a számítógépekhez, ott próbálkozunk. Most sikerül, de nincs listánk, amire dolgozzon. Így csak kitaláljuk a módszert: legyen egy lepedő a gyerekek nevével, a befizető nevével, a 12 hónappal és oda lehet kigyűjteni. De mégis megvárjuk vele Lacit, mert Etánál nincs ilyen lista, hátha Lacinak van, Feri minnek dolgozzon feleslegesen.

Közben volt pár telefon, azokat elintéztam, három-négy a délelőtt folyamán. Mindig engem hívtak, én nem kerestem senkit, csak egészen konkrét ügyekben telefonálok az iskolából és most ilyen nem volt. R.-nek kellene pszichológus, de akit napok óta próbálok, beteg, majd a jövő héten.

Mindjárt két óra. Lemegyek ebédelni. Minden látogató elment és majdnem egész délelőtt ültem vagy éppen álltam az irodában. Eluntam, jó lemenni két emeletet. Kint nem is tudom, milyen idő van, talán ki kellene menni. Az ebédre már nem is emlékszem mire írom ezt a beszámolót. Általában felejthetőek. De szeretek kettőkor enni, már kevesen vannak, tölünk a nagyok, nyugi van, egész kicsit lehet ücsörögni. Azután feltenni a széket az asztalra, hogy lehessen takarítani.

A felsősök úszni mennek, gyülekeznek a bejárat előtt, Kati és Éva ott beszélget. Kicsit odamegyek, azután fel a másodikra.

Iszom még egy teát. Istvánnal ketten vagyunk ma az iskolában a vezetőségből, Melinda kivételesen elment négy napra, Laci továbbképzésen Pilisborosjenőn. Leülünk a kanapéra és igyekszünk áttekinteni az ügyeket. Kicsit beszélgetünk. Sokra már nem futja. Fél négykor elindulunk haza. Most mozdulok ki először, amióta nyolckor bejöttem, szándékosan kicsit messzebb állok meg a kocsival reggel, hogy legalább ennyit sétáljak. Lehet, hogy lemegyünk Dorkával és a kutyával sétálni. Most előbb bevásárolok.

Rogers Iskola

Görög Katalin, Albertfalva

(Egy nap "Lépésről lépésre" a Mérei Ferenc Általános Iskolában)

Borongós, szürke reggelen indultam az iskolába. Már a kapuban egy aggódó nagypapa fogadott, unokája előző napi csintalansága után érdeklődött.

Mire én a terembe léptem, a gyerekek már serényen dolgoztak aznapi reggeli kihívásukon. Míg ők a rejtvényen törték a fejüket, kiírtam a reggeli üzenetet:

Jó reggelt kívánok kedves másodikos osztályosok!

Ma 1999. November 18., csütörtök van.

A mai napon beszélgetünk a vásári szokásokról, gyakoroljuk az összeadást és a kivonást a százas számkörben, olvasunk egy új mesét, ebéd után a tornateremben is elpróbáljuk a szombati CSALÁDI NAPI műsorunkat, levegőzés után pedig krumplinyomdával terítőket készítünk.

Kellemes napot és jó munkát kíván

Kátya néni és Éva néni

Miután a legtöbb gyermek elkészítette a reggeli feladatát, a hetes pedig elhelyezte a párnákat a szőnyegen, megszólaltattam a kis csengőt, így mindenki a szőnyegre telepedett, és elkezdődhetett a reggeli beszélgetés. Szomorúan tapasztaltuk a gyerekekkel, hogy az előző nappal ellentétben ezen a napon már nemigen lehet hógolyózni, hiszen a szerdai hó elolvadt, s nem hullik újabb téli csapadék. Ezért a táblázatunkon borongós időt és gyenge szelet jelöltünk, hőmérőnk pedig a kint mért 1 Celsius fokra állítottuk be.

Ezen a reggelen az 54. tanítási napra ébredtünk, ezt nálunk pálcikákkal tartjuk számon. Minden nap beteszünk egy pohárba egy hurkapálcikát, s mikor tíz összegyűlik, összegumizzuk s átesszük a "tízesek poharába". Mikor megszámloljuk, hogy hányadik napot is töltjük együtt ebben az évben, a gyerekeknek általában akad valami mondanivalójuk az elmúlt hetekkel, napokkal kapcsolatban. Ez ezen a napon is így történt, hiszen éppen szorgalmasan készülődünk a hétvégén megrendezésre kerülő *Lépésről lépésre a családdal* című rendezvényre. Nagyon izgatja a gyerekeket, hogy iskolánkban tényleg ők az elsők, akik a *Lépésről lépésre* programmal kezdhették ismerkedésüket az iskolai élettel, a tanulással. Persze itt én is kíváncsi voltam, hogy neki tetszik-e a program, örülnek-e annak, hogy közöttünk lehetne, szeretnék-e, ha valamit másképp csinálnánk. Szinte kivétel nélkül örömeiket fejezték ki, sok élményt elevenítettek fel az elmúlt, illetve az idei tanévből. Egyetlen kislány mondta azt, hogy ő örülne, ha néha ötösöket is osztanánk. Mielőtt még én válaszolhattam volna rá, a többi gyerek megelőzött. Kifejtették, hogy ott, ahol ötöst adnak, ott kettést, sőt egyest is szívesen osztogatnak. Jó érzés volt, hogy nem nekem kellett az osztályzatok ellen beszélnem, hanem ők egymás között meggyőzték a kislányt a mi "mosolygós arcocskánkról". Ezután a kis eszmecsere után a hetesünk megszámlálta a gyerekeket, majd utána kiválaszthatta a szabályok közül azt, amelyik így szólt:

A másikat se szóval, sem tettel nem bántjuk meg.

Kicsit kiveséztük, hogy mit is jelent ez a szabály, és miért fontos, hogy betartsuk, majd elolvastuk a reggeli üzenetet, végig gondolhatta mindenki, hogy mennyi minden feladat vár ránk aznapra. Miután elfogyasztották kedvenc reggelijüket, a csütörtökön szokásos kakaót és kalácsot, megkezdődhetett a matematika-foglalkozás. Ismét körém ültek a gyerekek a szőnyegen, s igyekeztek kitalálni, hogy melyik száma gondolhattam. Ezután a láncszámolást gyakoroltuk, majd mindenki húzhatott egy kártyát, aminek segítségével négy csoportot alkottak. A csoportok feladatlapokat kaptak, melyen szabályjátékok voltak. A négy csoport elvonulhatott négy különböző tevékenységközpontba, s törhették a fejüket a megoldásokon. Természetesen, akinek segítségre volt szüksége, az a tanító nénikhez fordulhatott problémájával. Ugyanis míg reggeliztünk, a kolleganóm is megérkezett, így már ketten is segíthetünk nekik. A csoportos munka után a csengettyű hangjára ismét a szőnyegen gyülekezett mindenki, s értékeltük a csoportok munkáját, előkészítettem a soron következő önálló munkát. Elmondtam a gyerekeknek a kötelező feladatot, megbeszéltük, hogy ezzel mindenkinek meg kell birkóznia, ha elakad, tőlem kérhet segítséget; majd elmondtam a választható feladatokat is, felhívva a figyelmüket, hogy ezek közül melyik a nehezebb illetve a könnyebb. A kötelező és választható feladatokat felírtam a megszokott színekkel a táblára, közben pedig a gyerekek elvonulhattak a választott helyekre dolgozni. Az önálló munka elég nyugodtan folyt, mindenki igyekezett a tőle telhető legjobb teljesítményt nyújtani. Sokan az összes választható feladatot is elvégezték, s míg én az arra rászorulóknak segédkeztem, addig az ügyesebbek a táblára felragasztott számrejtvényeken, logikai feladatokon törtek a fejüket. Mire óra végén ismét összegyűltünk a szőnyegen, a táblára készített rejtvények mindegyike hibátlan megoldással feszített a táblán. A soron következő foglalkozás, az úgynevezett TEMA FELDOLGOZÁS volt. Éppen a múlt héten kezdtünk az új témánkkal a VÁSÁRRAL foglalkozni. Ezen a novemberi napon próbáltuk a hétvégi előkészítő munkát értékelni, összefoglalni. A hétvégére ugyanis az volt a gyerekek illetve a családok feladata, hogy megfogalmazzák, hogy mi is az a vásár, mit tudnak róla. Ezen kívül a vásárral kapcsolatos dalokat, meséket, verseket és különböző dolgokat is lehetett gyűjteni. Most ezeknek a bemutatására, rendezésére került sor. Kiderült, hogy a hétvégén a családok sokat gondolkoztak s dolgoztak együtt. Sok család a hétvégi családi napra gyártott különböző vásárfiát, mézeskalácsot. Volt, aki a vásárral kapcsolatos mesekönyvet mutatott be a többieknek. A hétvégi gyűjtőmunka eredményeit mindenki a saját kutató dossziéjába tehette, illetve a nagyobb munkák, egy-két mézeskalács-figura

kikerült a "témafalra". A hátralévő kis időben átismételtük a hétvégi műsorunkat, ami szintén a vásárral kapcsolatos.

Itt következett az az iskolai csengőszó, amihez mi is igazodunk, hiszen az udvari szünetet mindenki örömmel várja. Az eddigi kitartó munka után jól esett a levegőzés a gyerekeknek is, de nekünk is.

A becsengetés után már nem én vártam a gyerekeket a szőnyegen, hanem a kolleganóm sok-sok anyanyelvi feladattal. Itt az én "hivatalos munkaidőm" lejárt. De természetesen szokás szerint nem rohantam el, hanem először is leültem, s kijavítottam a gyerekek aznapi matematika feladatait. A hibátlan munkákra egy piros tollal "mosolygós arcot" rajzoltam (☺). A hibás feladatokra pedig egy ceruzás szemecskével (~) hívtam fel a figyelmüket. Ezt a szemecskét javítás után leradírozzuk a gyerekek munkájáról, és ugyanúgy megkaphatják rá a "mosolygós arcot", ami azt jelenti, hogy a feladat elkészült és hibátlan.

Míg én belemerültem a javításba, addig a szőnyegen befejeződött a közös munka, s a gyerekek az asztalokhoz jöttek önállóan dolgozni. Természetesen akinek segítségre volt szüksége az új olvasmány megértéséhez, az hozzám is fordulhatott magyarázatért. Az anyanyelv-foglalkozás után a gyerekek elmentek ebédelni, majd a mesehallgatás következett. A mese után az elsősökkel együtt átmentünk a tornaterembe, hogy elpróbáljuk a közös műsorunkat a családi napra. A műsor a vásári hangulatot idézi, s a gyerekekkel együtt mi, tanító néni is szereplünk benne. A próba kellőképpen feldobta a gyerekeket, így épp ideje volt a hóolvadás nyomait magán viselő udvaron egy kis levegőzésre. Kicsit vizesen, kipirulva jöttek be a gyerekek az udvarról, de izgalommal nézték a "krumplinyomdázás" előkészületeit, a leterített asztalokat, s az előkészített burgonyákat, festékes tálakat. Mindenki feszülten figyelt, míg Éva néni elmagyarázta a feladatot. A csomagolópapírra készült próbanyomatok is nagyszerűen sikerültek, s jól mutattak a természet átszelő ruhaszárító kötélén. De még csak ezután került sor arra, hogy a lepedővásznak is sorra színesbe öltözzenek. A munka meglepően csendben és gyorsan folyt. Mindenki igyekezett, hiszen a legtöbben szerettek volna két terítőt készíteni. Az egyik a hétvégi családi napi vásáron kerül "kalapács alá", a másik "megmaradhat" karácsonyi ajándéknak. Szinte félóra alatt megtelt a ruhaszárító kötélen a szebbnél-szebb terítővel, de a gyerekek még mindig újabb ötletekkel álltak elő. Hamarosan elérkezett az uzsonna idő, s míg az éhes csemeték megerítettek, én összecsomagoltam, s elindultam haza, ahol még rengeteg munka várt rám.

Otthon adtam magamnak fél óra "kávészünetet", majd elkezdtem színes anyagmaradékokból iskolánk nevének betűit kiszabni, mindezt másfél éves unokaöcsém tevékeny szemlélődése kíséretében. Másfélórás szabdalás után bekevertem egy nagy adag mézeskalács tésztát, amiből a szombati vásárra kellett cégtáblát sütni.

Miután a tésztát biztos helyen tudhattam a hűtőszekrényben, leültem a varrógép mellé a kiszabott betűket felvarrni egy jó nagy lepedőre. A varrogatást a család örömeire éjfél után "már" befejeztem, s elkezdhettem átgondolni a másnapi tennivalóimat.

Péteri Vanda, Csillebérc

Délelőtt készülődöm, készülök. Ezek a keddi és csütörtöki délelőttök általában szabadok. Ilyenkor 11⁴⁰-től 13⁰⁵-ig Csillebércen tartok irodalomórát svéd gyerekeknek svédül. Tizennyolc éves tanítványaim, Karin és Pontus a Budapesti Nemzetközi Amerikai Iskolába járnak. Úgy tudom, bárki járhat ide, aki fizet érte, bár a felsőbb évfolyamokban az angol nyelvtudás bizonyára elengedhetetlen. A sok magyar gyermek mellett túlnyomórészt külföldi diákok tanulnak itt, Magyarországon élő külföldi diplomaták, üzletemberek stb. gyerekei, óvodás kortól tizennyolc éves korig. Mindkét tanítványom családja itt él Budapesten. Egy tavalyi tanítványom, az akkor utolsó éves Christoffer szülei is itt éltek, de azóta már hazaköltöztek. Christoffer maradt. Egy hete hívott el az Astoria közelében levő sörözőbe, ahol az együttesük játszott afrikai népzenei elemekkel tarkított jazz-rock(?) zenét. A tagok: három szenegáli – énekesek, táncosok –, két roma, Lali, a gitáros és Gyuri, a billentyűs és a vörös hajú, sápadt arcú Christoffer, mint dobos. Nagyon helyesek voltak.

Ezen a csütörtöki délelőttön ill. a déli órákban megint egy érdekes „nemzetköziség” valósul meg. Október közepe óta a latin-amerikai irodalomról beszélgetünk, latin-amerikai irodalmat olvasunk. Körülbelül egy hónapig bogozgathattuk Jorge Luis Borges novelláit és most Mario Vargas Llosa regénye a *Julia néni és a tollnok* van soron. Így ezen kattog az agyam, miközben a normafai buszvégállomástól a hajdani úttörőtábor felé battyogok a hóban, a hóborította erdő szélén, a Konkoly-Thege úton, én, a magyar expedíciós, útban a svéddekhez, zsákomban Vargas Llosával. Az idén az egyik kis szürke lapos épületben vannak az óráink, egy természettudományi szaktanteremben. A helyemről nézve a szemközti falon hatalmas Albert Einstein fotó, sarkában egy idézettel a békéről és az erőszakról. Mint mindig, most is elfelejtettem, hogyan szól. Hiába, ezek a magvas gondolatok kevésbé tapadnak mint a Borges-féle „csápos”-bonyolult labirintusok. Karin már megérkezett, időben, ahogy szokott. Arcán a rejtélyes (északi!) mosoly. Úgy érzem, szereti ezeket az órákat, nem mindig volt ez így. Azt hiszem, együtt szerettük meg. Most is sokszor vagyok feszült, sokszor izgulok, de tavaly ősz óta – akkor kezdtem ezt a munkát – sok minden változott, oldottabb lettem. Nem érzem olyan szörnyűnek azt a nyomást

sem, ami abból adódott, hogy nem anyanyelvi tanárként, ráadásul meglehetősen tapasztalatlanul tanítok anyanyelvi tantárgyat Karinéknak.

Most látom, hogy a rejtélyes mosoly nem csak titkokat és örömet(?) rejt, hanem némi büntudatot is. Ahogyan sejtettem, nem sikerült elolvasnia a könyvet, körülbelül a feléig jutott el. Magyaroztatát, hogy miért halad olyan lassan az olvasással, elfogadom, ha eltekintek attól, hogy mint bárhol másutt, itt is javasolt az időben ismertetett és beszerzett kötelező olvasmányoknak hozzálátni már a nyári szünetben. Karint sem akadályozta ebben semmi. Pontust sem, aki most érkezik, kb. 5 perc késéssel. Nem dorgálom meg. Általában nem szoktam. Nem is élnék vissza vele. Könnyű nekem ilyen kis létszámú osztályal. Hétfőn és szerdán nehezebb, akkor a Katona József Gimnáziumban vagyok.

Pontus még kevesebbet olvasott a könyvből, összesen nyolc fejezetet, alig többet, mint a harmadát. Elhúzó a számat. Megtárgyaljuk, hogy milyen elfoglaltságaik lesznek az elkövetkezendő napokban, és arra jutunk, hogy keddig lesz idejük elolvasni az egészet, ha naponta egy órát áldoznak rá. Kicsit több időre is szükségük lesz, mert kérem őket, hogy folytassák az olvasónapló készítését. Ez ennél a töredezett regénynél elég fontos, hogy felfedezhessék az egymást felváltva követő önéletrajzi paródia fejezetek és a szappanopera paródia fejezetek erős különállását és összetartozását.

Vargas Llosáról mesélek nekik, saját olvasmányélményeiről, az életéről, hogy jóképű, és elnöknek is jelöltette magát. Valljuk be, ez az ismertető félszáraz, innen-onnan összeszedett, alapos, de kicsit unalmas monológ, sok fontos és még több – ebben a helyzetben – lényegtelen dologról. Már sajnálom is. Nincs hova beépülniük még, mármint az „adatoknak”. Azután az önéletrajzi regényekről kezdünk beszélgetni, arról, ami megtörténhetett, és ami költészet benne, s hogy ez a költészet is hiteles, talán hitelesebb, mint az „igazi”. És egyszer csak észreveszem, hogy már bele is gabalyodtunk a regénybe, így, hogy ők a felét sem olvasták. Az élmény friss, az emlékeik pontosak, nem kell visszakeresgetniük. Éles szeműek, okosak a megjegyzéseik. Mindig vannak olyan észrevételeik, természetesen, amelyek az én fejemben meg sem fordultak. Az ilyen nagy örömet jelent. A papíromra felírt, megtervezett kérdésekkel valamennyire mederben tarthatnám ezt a beszélgetést, de most nem olyan fontos, lesz még rá alkalom. Karin az élénkebb beszélgetőtárs, Pontus kevésbé. Talán egy kissé nyomasztóan hat rá Karin - egyébként egyáltalán nem erőszakos - „kinyílása” az utóbbi időben. Különösen a Borges novellák megtárgyalásakor kápráztatott el mindkettőnket. Egyébként a kettejük viszonya nagyon kiegyensúlyozott, jó barátok.

A beszélgetés az óra véget értével félbeszakad, nem kerekedik ki vagy le. Ezek között az idilli körülmények között ez nem bánt. Másképp lenne, ha húsz-harminc emberrel kellene a következő órán felvetnem az elejtett fonalat. Elbúcsúzunk, mindenki tudja, mi a feladata. Figyelmeztetnek, hogy adjam le az őszi harmadévi osztályzatukat a „koordinátoruknak”. A jegyek: százalékpontok betűjelekre átváltva, tartalmazzák a „tárgyi tudást”, az órai magatartást és a szorgalmat. Még mindig nem szoktam meg igazán ezt a százalékosítást, ha nyelvórákon kellene alkalmaznom, talán ügyesebben mérleznék.

A hegyről lefelé jövet még nem mérlegelek, csak örülök. Persze, sokszor találtam kétségbeejtően rossznak, amit az órán csináltam. Mindig nyilvánvaló volt, miért. Itt minden gyorsan felmérhető. Egy csomó mindent könnyebb elérni és megvalósítani, mit egy nagyobb csoportban. Elrontani is könnyebb. Akarva-akaratlanul több jut belőlünk egymásnak. Ettől is el lehet fáradni, ez is lehet még talán terhes is.

Fáradt vagyok, a buszon mindig rám tör egy érhetetlenül nagy fáradtság.

27 éves, igencsak a pályája elején járó tanár vagyok. Magyar és svéd szakosként csak svédet tanítok, svéd nyelvet és időnként más nyelvészeti tárgyakat az ELTE skandinavisztika szakán, svéd és egy „kis” világirodalmat a fent leírt Csillebércen, és svéd nyelvet egy gimnáziumi negyedik osztályban.

Varga Laci, Szekszárd

(És akkor leesett a hó)

322. napjára lapoztunk az időtár fogasain lógó négy számjegyű, az évezred utolsó esztendejének 1999. Szerdán este tervezgettük a hétvégére maradottakat, és akkor csütörtökön reggelre egyszínű, szép fehérré vált az előző napi tarkaság. Csendhez hasonló kéretőzött be mindenünnen a fejembe. Lassúbb léptekeket láttam a járdákon, halkabban váltottak szót az emberek. Mint a megfürdetett baba, miután kiszívta anyja kebelét, és kedves szuszogásba kezdett, úgy ereszkedett alá a hóval a nyugalom. Jól, jókor jött. Alább engedett a rohanás, közénk lopózott a gondolatcsere, a beszélgetés.

Egy irányba mutató lábnyomokat követek. Egyre többen hagyjuk cipőink talpáról a formatervezők mintáit az úton. Még puha a hószőnyeg, nem ropog léptünk zenéje, az enyhe kristályhintáztató szellőben lobog egy-egy kiszabadult sál. A gyerekek harsány igenlése jelzi: beértünk az iskolába.

Első órám nejlonzacszkóban gyűjtött, megolvadt havat speciálindikátorral mér Tamás. 5pH az érték! – közli. A kutató fegyelmezettségével, de szomorúan jegyezzük be savas eső fűzetünkbe a nem várt, szemmel nem látható égi hulladék mennyiségét.

Követeli, el is foglalja helyét a negyedik évszak. Meleg takaróval fedi be a frisszöld búzamezőt, a téli álomba menekülőket.

Sok-sok kedves furcsaságot hozott a TÉLAPÓ hava.

Mindenki ducibb lett a felöltött ruhákban. Színes gombócok repdesnek a sísapkák csúcsain. Rozsdakoptató lesiklások szánkóval csikozzák be a domboldalakat.

Háztetőről „meghízottan” pottyan le Luca, ovis unokám öröme, a felhajított pici hólabdácska.

A belépő szomszéd kapucnija mellől kimagasló siléc koppan az ajtó felső fáján. Az ablakban doromboló cica pofikáján az irigység és a meleg kellemes érzete olvad össze, az udvaron szökdelő, csaholó „fekete pamacsból kilógó piros nyelvű” láttán.

Párát fűjnek a paripák, látható a zümmögő motorú autók füstje.

„Fehér lomb” közül kicsupaszlik a mókus barnasága. Másik ágra érkezése nyakunkba küldi „útjának porát”.

Édesapa kíséri gyermekét, ki nem a járdán megy. Összemarkolt kezeik hürként feszítik karjaikat az út melletti hó taposásáért.

A délutáni „Napmosolytól” autók „pacskolják” a megolvadó havat, az őszevi porral keverve foltozzák a maguk elé néző járókelők ruháját és ákombákomokat festenek a másik, „nyomot hagyó fröcskölők” oldalára.

A hét ötödik napján térdig ért már a hó, Fekete-Afrikából a kis városunkban sebészkedő Ali doktor rácsodálkozik. Tenyerében elolvadót rövid o-val mondja utánunk. Többször ismételjük neki: HÓ... HÓ... HÓ.

A Korzó padját nem söpörte le a szerelmespár. Lábukat átvetve, néztek önfeledten egymás szemébe. Csak hullt... hullt rájuk a hó.

A bevitt virágok zöldje, a gyermekek kipirult orcája élővé varázsolja nemzeti színeinket a mindent beborító fehérségben.

Matekórásokat ablakhoz csalja a kíváncsiság.

A tesisek kint hóznak”.

Lányok sikolya hallik. Tiltakozásba szőtt elfogadó öröm, a fiúktól szálló hópihékből érkező üzenetért. Táblán karcosan fut a tanár kezében a kréta. Nyitott ablakon bepottyánó hógolyó Juliska padja mellé huppan.

Megszeppenve titkolja „valaki” rosszaságát. Ceruzájával fűzetébe körmöli a feladatot. A megoldást szívkopogtató hír odázza el. Lábánál a kis tócsában papírszeletkén nagy betűkkel: SZERETLEK.

Két ötössel írom éveimet, de ilyen természetellenest nem tapasztaltam. Az iskola előtt a két fenyőfa közül csak az egyik „táncol”, mint egy sokrokolyás sárközi menyecske. Fény derül a titokra. Három kislány „fürdőszobája” lett a lucfenyő, kiket három legényke „mosdat”. Közben kacagnak... kacagnak... kacagnak.

Az ifjúság vihart kavará szele engem is megérintett. A hétvégén az erkélyről filmre rögzítettem a sziporkázó gyönyörűséget: a Várfőtető a „fehérségben” elbűjt. Játszva a gyerekek bújócskáját. Most őt keressék meg dombtársai.

Egyszerre csak megláttalak TEGED, a TE ARCODAT színes pontokból rakták össze a szálló hópihékből visszavert fényben a napsugarak.

Szomorú pislogással maszatoltam össze felbukkanó emlékedet.

No! Lenézek az útra. Hólapátok korcogását hallok. A közeli templom harangjának hívogatójára lassan, helyet válogató lépésekkel idős anyókák kendőjükbe burkolóznak. F fiatal srácok tüntető hajadonfővel gyűjtik a megolvadó pihéket már vizes fejükre.

Gondolataimon átmaszírozik a hólapátolók néhány humorizálása:

- eldobom, legyen helye a következőnek;
- megforgatom, süljön meg a másik fele is;
- forgatom, nehogy bepenészesedjen;
- most eldobod, pedig nyáron belétennéd italodat hűteni.

Bekattintottam a rádiót. Hómunkásokat keresnek. Van kinek ez lesz az öröme, a mai napi kenyér. Nekik a FIÚ hagyatéka jutott: verejték és a szárazbőrű tenyerükön kibuggyanó vér. Kesztyűtlen kezükben remeg a bögrében gőzölő tea.

Egymásra találásra tanít a tél. A belépők az öreg kályha köré állnak. Fölé rakott kezeiket melengetik. Ujjaik néha, véletlenül össze-összeér. Utána tekintetük is. Végül ajkuk szóra nyílik.

Beszélgetnek. Kézfogással köszönnek el.

Kedves Szerkesztő Úr!

Aki mulaszt, mindig valami mással takarózik. Most én a hótakaróval. Írásom úgy készült el, mint a LUCASZÉK. Közbejött betűvetést tanuló Petike unokám híre:

- Papa! tanultuk a HÓEMBER betűt! A nyári virágok helyén pillanatok alatt „megszületett” a

HÓGYEREK. Örömmel fogadtuk a kis jövevényt.

Mentegetőzöm, de mit tegyek, ha ekkorára duzzadt az első hó. Ígérem, előbb nyomdába ér, mielőtt még e télen a 2 mellé három hógolyót gyúr az életünk.

Legyen vidám, vidámabb a 2000. év.

Szekszárd, 1999. november 24. Most is havazik.

Komaság Margit és Pólya Zoltán, Bicske

(Komaság Margit: 1999. november 17.)

Ma én vagyok az ügyeletes. Minden szerdán én vagyok az ügyeletes. Ez azt jelenti, hogy az osztályban folyó munkával alkalmazkodni kell a szünetekhez. Lassan beletörődünk, hogy a hétnek ez a napja ilyen. A mai reggelen jól is jött ez az ügyeleteskedés. Volt mire hivatkozni, mikor reggel kicsivel fél nyolc után kimentünk az udvarra hógolyózni. Többnyire a másodikosok - ebben az osztályban tanítok - voltak kint, s néhány negyedikes fiú jö(hete)tt még.

Minden hóolvadás és latyak ellenére megmaradt ez a reggeli fényes hangulat.

A beszélgető körben mindenki megmutatta a - tegnap óta még keményebbre gyúrt - nemezlabdát. Most van alkalom megnézni az arcukat. Andris büszkén, nagy lendülettel csapja a földhöz a labdát, hogy magasra pattanjon. Figyelmesen nézegettem a jól megdolgozott - golyóvá zsugorodott - labdát. Tegnap ez a munka hozta vissza Andrist a csoportba. Bátorral vezett össze matematika órán. Pillanatok alatt felhergelte magát, és már dühtől piros arccal kiabálta: “Te kövér, fekete mongol...” Ezt nem bírtam ki. Mivel még mindig a helyén ült, erőfőlényemet kihasználva a szőnyeghez vezettem, és leültettem egy székre. (Máskor, ha ehhez hasonló fáradtságot, frusztráltságot mutatott Andris, itt a terem végén szokott menedéket keresni. Elbújik korábbi meséink díszletei vagy egyszerűen a paraván mögé, és várhatjuk a kedvező alkalmat, ami visszatéríti közénk.) Mikor előkerült a gyapjú, már ő is ott ügyeskedett, kérdeztetett. Remek labdát készített.

- Eljártsszuk a mesét? - kérdezi Mogi.

- Melyiket?

- A tevéset.

(*A tevé és a kiséger* c. mesét olvastuk. A tevé és a nemez is azonos apropóból van a terítéken. Mongóliával foglalkozunk már második hete.)

Vártam már ezt a kérdést, nem is tudom miért értetlenkedem a “Melyiket?” kérdéssel. Elmesélem tervemet az árnyjátékról. Örömmel fogadják az ötletet, de az az érzésem, nem tudják, miben különbözhet ez a síkbábos mesejáték látványától. Majd holnap kiderül!

Testnevelés után Pisti azt kérdezi:

- Írhatok a naplómba?

(Van egy naplónak nevezett beszélgető füzetünk. Egymásnak szánt titkos gondolatainkat írjuk bele. A legutóbbi bejegyzése egy hetes betegség miatti otthonlét miatt ez volt: "Szomorú voltam otthon.")

A testnevelés foglalkozás örömről írt.

A tevé és az egér bábjának elkészítésével fejezzük be a délelőttöt.

Kíváncsian várom, hogyan sikerül az árnyjáték.

(Pólya Zoltán: Napló a bicskei gyermekotthonból)

Délután két órára mentem a gyerekekhez. Szokásom szerint öt-tíz percet kések. Ez valójában annyit jelent, hogy átsétálok a kastély parkján a gesztenye- és platánfák szegélyezte úton. Igyekszem átgondolni, mit fogok tenni, és mivel készülök, mivel tudom majd megörvendeztetni gyermekeimet.

Az ebédlő ajtaján nyitok be. Bandi egyből észrevesz. Integet, s ezt már most úgy könyvelem el, hogy izgalmas lesz a mai délutánunk.

- Hova menjünk? Mit csináljunk ma? - kérdezem tőlük.

- Menjünk ki megint a halastóra! - válaszol lelkendezve Tikó.

- Ma akartok kimenni, amikor már minden csupa hó? Ilyenkor kell könyvtárba menni - javaslom nekik, de nem nagyon lelkendeznek. Ragaszkodnak a halastóhoz, és valamennyi fiú oda akar menni.

Sejtem, mi lehet a dologban. Hétfőn délután arra sétáltunk Tikó vezetésével, de csak öten voltunk. Mivel elég esős nap volt akkor, néhányan csizmát húztak. Ők jártak jól, mert a tó zsilipjénél, egy sekélyebb részen be lehetett gázolni csizmástul a sebesen áramló vízbe. Feltehetően Tikó ma meg akarja osztani élményét a fiúkkal. Hamar meggyőznek.

- Jó, de még valakit vinnünk kell magunkkal.

- Kit?

- Verát, a lányát.

- Annál jobb. Ő jöhet, de Szandraék inkább maradjanak - javasolja Bandi.

- Miért? - kérdezem tőle.

- Mert megint *harc* van köztünk és a lányok között.

Indulás előtt vízhatlan kabátot húznak, csizmák kerülnek a lábakra. Tikó kék-sárga dzsekijében úgy fest, mint egy dán tengerész. Negyed óra múlva már kinn is vagyunk a parton. A fiúk már állnak is a vízben. Nem mindenki, csak akin csizma van. Tikó, Bandi, Csipi, Ádám és Endre. A többiek élvezettel szemlélik a novemberi pancsolást.

- Zoli bá, ezt nézze! - Csipike egy kagylót emel föl.

- Érdekes állat a kagyló. Az apró rákokat, állatokat szűri ki a vízből, és azokkal táplálkozik. Nem árt az óvatosság, mert ha kinyílik, könnyen elvághatjátok a kezeteiket a borotvaéles házával.

A szemüveges Deli Lacinak, csak tornacipő jutott. Csalódottan nézi a kagylóhalászokat. - Dobjatok már ki egyet nekem is! - kéri őket.

- Gyere be hozzánk te is! - válaszolják.

- Nem megyek! Nem látjátok, hogy edzőcipő van rajtam? És különben is, hétfőn jól megjártam, mert térdig süllyedtem a vízbe. Nincs kedvem fagyoskodni. - Aztán megint kiált egyet. - Csipike adj már egy kagylót! Bezzeg te állandóan jössz hozzám kunyerálni a csomagomból.

Én csak félszemmel nézem őket. Lányommal nádat gyűjtök. Bicskámval és különböző vastagságú nádak válogatásával vagyok elfoglalva, mert a nádat a duda készítéséhez jól ki kell válogatni. Mire levágok vagy húsz darab ízet, Bandiék kerekét oldanak. Egy közeli fűzesbe szaladnak, de nem érem őket utol. Kiabálok utánuk, s közben eszembe jut a *szár-hegyi* eltévedésünk, akkor ugyanígy kiabáltam utánuk: "Tikó, Bandi gyertek vissza!" Később jöttem rá, hogy mekkorát hibáztam azon az őszi kiránduláson. Letértünk a jelzett útról, pedig mutatták nekem a fára festett kék háromszöget. Elbizonytalanodtam, s ezt egyből megérezték a fiúk. Bandi, Tikó, Csipi és Deli Laci elégedetlenségüket azzal fejezték ki, hogy elszaladtak előlem. Hiába kiabáltam utánuk, nem jöttek vissza. Rémműlten és tehetetlenül álltam az erdőben Petyával, Ádámmal, Endrével és Mitru Lacival.

- Most mit csináljak? Mit tennétek, ha ti lennétek a nevelő?

- Tessék őket jól fölpofozni! Bandi mindig ilyen - szipogta Petya.

- Így igaz, megérdemelnék - helyeselte Endre. - Ki kell őket tiltani az otthonból, mert nem hallgatnak a nevelőre!

- Gyertek menjünk föl a hegyre - fogtam meg a kezüket.

A négy fiú a hegytetőn várt bennünket. Örömmel újságolták, hogy megtalálták a jelzett utat, ami kivezet az erdőből a falu irányába.

Most hamar utolérem őket, de már előre érzem a vesztemet. Kiabálok és veszekszem velük. Bandi, hogy fokozza hangulatunkat, beleveti magát a vízbe. Mutatványa, hogy ő akár meg is fürdik a novemberi hideg vízben,

elsősorban nekem szól, de azért most más a helyzet, mint a *Szár-hegyen*. Átázottan sietünk haza. A meleg kastély derűt és örömet csal ki belőlük. Tikó lelkendezve mesél a lányoknak, s közben ketten is rángatjuk a lábáról a csizmát.

Tovább folytatódott a *harc*. A fiúk szobájukra kitettek egy papírt, melyre halálfejet rajzoltak, alá ezt írták: "Lányoknak tilos a bemenet!" Ők pedig bezárkóztak, az ajtó elé Renátát állították, hogy őrködjön, majd kezdetét vette a takarítási láz.

- A mi szobánk sokkal szebb lesz mint a tiétek! - mondta Szabina Tikónak.

- Nem hiszem, a porszívót ne is keressétek, meg a seprőt se, meg a felmosót se, mert mi már rég elkezdünk a takarítást, csak ti nem vettétek észre. He, he...! - nevetett gúnyosan Tikó.

A munka vacsoráig húzódik. Nem győzöm kivárni a végét. Ádám kér, hogy tegyem be a videóba a "Titanikot". Nézzük a filmet. Már közelednek a jéghegy felé, de még nem veszik észre. A kapitány átadja a parancsnokságot, elmegy aludni, csak ennyit mond: "*Tartsák az irányt!*" Miközben alszik, bekövetkezik a katasztrófa, a motorház megtelik vízzel. A gépészek tehetetlenek. A bezúduló jeges víz azonnal fölforr a kazánban. Menekülnének, de közben már leengedték a biztonsági zsilipeket.

- Szervusztok - nézek az órára -, nyolc óra van, mennem kell haza.

- Már el is megy? Még el se süllyedt a hajó. - mondja búcsúzóul Csipike.

(Pólya Zoltán: *Három kép Bandiról*)

Az évezred utolsó tanéve új pedagógiai lehetőségeket hozott számomra. A csereháti kistelepülésről, Csenyétéről Bicskére költöztem. Otthonom és munkahelyem lett a bicskei kastély és parkja. Nevelőként dolgozom három kolléganőmmel a negyedik csoportban.

Bandi 4. osztályos. Túlzás lenne azt állítanom, hogy célul tűztem ki magamnak a csak vele kapcsolatos személyes foglalkozást. Csupán arról van szó, hogy benyúltam a fényképes tasakba, és kivettem három képet, melyek középpontjában Bandi van. A képek Bandiról szólnak, és természetesen a csoportról, meg rólam is. Valamennyiünkről. Hogyan láttam őt az első napokban? Mit gondoltam róla?

Teljes bennem a bizonytalanság, s már az első pillanatban érzem, csödöt mond mindenféle pedagógiai tapasztalat. Semmi mást nem tehetek, hallgatok érzéseimre. Napok és hetek telnek el anélkül, hogy bármi tudatos megfontolás, valamiféle nevelési koncepció irányítana. Átengedem a vezetés szerepét a fiuknak és Bandinak. Mutassák meg magukat, láthassam őket teljes valóságukban.

Nézem a fényképeket és értetlenkedve kérdezem magamtól:

- Hogyan kerülhetett középpontba Bandi? A figyelmem sokkal inkább Tikóra, Csipikére, Endrére és társaira irányult. Őt alig vettem figyelembe, mert állandóan bánt mindenkit, s képtelen normális kapcsolat kialakítására.

- Megyünk úszni? - szalad felém Bandi öccse, Tikó az iskola folyosóján.

- Hány órátok van ma? - kérdezem tőle.

- Csak öt, de az utolsó tesi, arról talán el is engednek.

- Mehetünk. Bandiék is akarnak jönni?

- Azt bízza csak rám Zoli bá'!

- Úszni tudtok?

- Én tudok! A többiek, majd megtanulnak.

Az első boldog és szabad percek. A víz és az úzás sokkal több önmagánál. Leírhatatlan pontossággal érzik mi is ennek a lényege. Az események és történések, minden ami velünk történik olyannyira tökéletesek és megismételhetetlenek, hogy elfelejtek mindent, átadom magam ennek a tökéletes létezésnek. Bármit figyelek és bármit nézek, minden a helyén van.

Tikó a fejesugrást mutatja Endrének és Zsoltnak újra és újra. Petya a korlátot szorongatja, félve löki el magát a medence falától. Bandi az újonnan érkező lányokat hajkurássza a vízbe. Szandrát ölbe veszi és vele együtt zuhan a sötétzöld mélybe. Csipike a nadrágját halássza, észre sem vesszük, hogy már jó ideje meztelenül járkal a medence szélénél. Gabi a hátamra mászik, majd a vállamra áll, elkiáltja magát:

- Süllyedünk!

A víz alatt maradok, hogy keressenek egy kicsit a lányok. Átúszom a medencét, csak fordulás közben veszek levegőt, majd a hátamra fekszem. A gesztenyefák behajló ágait figyelem. Egy-egy levél és néhány gesztenye is a vízbe keredzkedik. Kényelmesen úszok, nem figyelek a hangokra. Merengésemet, csöndes lebegésemet Bandi zavarja meg.

- Keresem az ingemet. Tiko beledobta, majd ezért kap még tőlem! Azt hiszi, hogy mindenben ő az erősebb. Segít megkeresni?

- Hol lehet az az ing?

Egymást kézen fogva merülünk alá. Észrevesszük a piros-kék csíkos futballmezt. Nincs idő a levegővételre. Ő ér oda előbb. Főlemeli, most veszem csak észre a föliratot: RONALDO 10.

Megyeriné Borsó Éva, Pápa

Ez a nap már reggel is különlegesebbnek ígérkezett, mint a többi hétköznap. Ma volt a férjem 44. születésnapja és megérkezett az idei tél első hava.

Általában negyed nyolcra érek az iskolába. Nálunk háromnegyed nyolckor kezdődik a tanítás. Erre a fél órára azért van szükségem, hogy a feleségből, az anyából, a háziasszonyból pedagógussá, nevelővé válhassak, hogy a reggeli teendőket, a szokásos kapkodást elfelejtsem, és ráhangolódjak a rám váró iskolai feladatokra.

A korai érkezésem ellenére már nagyon sok gyerek van az udvaron, a folyosókon. Csapatokba verődve beszélgetnek, játszanak, futkároznak. A mai diákok legtöbbször azért szeret egy kicsit iskolába járni, mert itt találkozhat a társaival, barátaival. Itt meg tudják beszélni egymással az elmúlt napok eseményeit, a televízióban látott tegnapi filmet, az éppen aktuális divatot, a kedvenc együttesről hallott híreket, beszámolhatnak az előző napi vásárlás során kapott szuper jó szerelésről. S mivel erre az órák közötti szünetekben kevés idő jut, ezért járnak korán reggel iskolába. S azért is, mert legtöbbször szülei korán reggel indulnak dolgozni, s a gyerekek felügyeletét az iskolában biztonságosabbnak találják.

A mai napon a korán érkezők hatalmas hócsatát vívtak egymással az udvaron. Jó volt látni önfeledt játékukat! Nem számított, hogy elázik a cipő, a kabát, a kesztyű. Ilyenkor, az első hónál, még a nyavalygósok sem futnak hozzánk panaszkodni a hógolyók miatt. Érdekes, hogy az első hó látványa mennyire nagy eseménynek számít a gyerekeknél. Lehet bármilyen érdekes óra, ha észrevesszük a hó hullását, a bátrabbak azonnal odafutnak az ablakhoz, a szolidabbak a helyükön kezdenek hangos üdvözlőgásba.

A mi iskolánkban reggelente zsúfolt a folyosó. Az érkező diákok a fogasuknál levetik a kabátjukat, a szekrényüknél cipőt váltanak, s mivel a folyosónk nem elég széles, egyes helyeken dugók alakulnak ki. Van olyan eset is, amikor ezeket a dugókat direkt hozzák létre, mert olyan jó egy kicsit tülekedni, hiszen ezt látják a felnőttektől egy-egy új áruház nyitásánál vagy a buszmegállóban.

Az iskolai büfénél már a becsengetés előtt hosszú sor áll. Az alkalmazott még meg sem érkezik, de a korgó gyomrú vásárlók már a meleg szendvicseiket, a sajtos kiflijüket vagy a kakaós csigáikat lesik, várják. S ha az áhított gombás szendvics csak a becsengetésre készül el, akkor vagy 45 percig a padban tesped, és a következő szünetre élvezhetetlenné válik, vagy a jóindulatú nevelő ad néhány percet, hogy még melegen kerüljön az éhes gyerek korgó gyomrába. Azon már többször elgondolkodtam, hogy ugyanezeket az ételeket talán otthon is el lehetne reggelire fogyasztani, s akkor az ára is jóval kevesebb lenne. Igaz, hogy akkor vagy a szülőnek, vagy a gyerekeknek kellene elkészíteni. Akkor döbbenek meg igazán, amikor a család nem túl jó anyagi helyzetét ismerve azt látom, hogy a gyerek naponta több száz forintot elkölt ételre, italra vagy éppen a napjainkban divatos matricákra vagy kártyákra.

A mai napon négy tanítási órám volt, két matematika és két fizika óra. Az első órán témazáró előkészítést terveztem a saját osztályomban. Osztályfőnökként nagyon nehéz a szaktárgyi órákon az előre eltervezett menethez ragaszkodni. A heti egy osztályfőnöki óra nagyon kevés ahhoz, hogy minden felmerülő problémát megbeszéljünk, ezért az órák közötti szüneteket is gyakran velük töltöm, meghallgatom őket, válaszolok a kérdéseikre. S a gyerekeknek, főleg még ötödikes korban, nagyon sok közlendőjük és kérdésük van, amit esetleg még a szaktárgyi órákon is feltesznek. S választ várnak rá, mert számukra a válasz esetleg fontosabb, mint az, hogy eggyel több téglatest felszínét kiszámoljuk. Így történt ez a mai napon is, így aztán az óra első tíz percében már eldöntöttem, hogy egy órával el is halasztom a beígért témazárót.

Még az óra elején az egyik kislányom egy levelet adott át, melyet az édesanyja írt nekem. A levélben az állt, hogy a szülő elkéri őt a pénteki tanítási napról, mert Debrecenbe utaznak táncversenyre. A kérdéseim alapján kiderült, hogy csak vasárnap, késő este érkeznek haza. Anita egyébként nagyon jó képességű, jeles tanuló. Versenyszerűen táncol, külön németre és matematika szakkörre jár, nagyon jól szaval, sok tanulmányi és szavalóversenyen is részt vesz. Ráadásul elég távol lakik az iskolától, ezért reggelente korábban kell kelnie, mint társainak. Ezért aztán nem csoda, hogy a szünetekben a padjára borulva pihen. Saját bevallása szerint is mindig nagyon fáradt. A múltkor már az egyik fogalmazásában is azt ecsetelte, hogy ő úgy szeretné egyszer igazán kipihenni magát. Borzasztó dolog ez, a hatéves kisgyerek bejön az iskolába és ettől kezdve megszűnik számára a felhőtlen gyerekkor. A szülők annak érdekében, hogy egyengessék a boldogulásuk útját, keményen beosztják hétköznapjaikat. S ezért nem lehet egyoldalúan elítélni a szülőket, hiszen saját gyerekeim példájából tudom, hogy a középfokú nyelvvizsga letétele szinte elképzelhetetlen különóra nélkül, vagy az érettségi előtt álló lányom hetente két délután átjár Győrbe egyetemi előkészítőre, hogy növelje felvételi esélyeit.

Ennek ellenére megdöbbenő, hogy a gyerekek többsége naponta annyit, vagy többet dolgozik, (tanul) mint amennyi egy felnőtt munkaideje. S bizony előfordul, hogy a tanulás eredményessége elmarad a várttól. Ennek

oka a hatalmas tényanyag, amit be kell fogadniuk, s az a - még sajnos néhány kollégára jellemző - nevelői hozzáállás, hogy egy-egy feleletkor azt próbálják kideríteni, hogy mit nem tud a diák.

A másik matematika órám a hetedik osztályban volt. A hetedik évfolyamon képesség szerinti bontásban tanítjuk ezt a tantárgyat. A múlt héten volt egy matematika verseny, melyen több tanuló részt vett, és az órán e verseny feladatait beszéltük meg. Mindig elgondolkozom azon, hogy miért nem tudjuk megtanítani a gyerekeket - még szinte a legjobb képességűeket sem - a problémamegoldó gondolkodásra. Minden matematikai ismeretük megvolt ahhoz, hogy a feladatokat megoldják, mégsem találták meg az odavezető utat. Aki megtalálta, az nem tudta leírni, hogy hogyan jutott el oda. Így aztán sajnos a csoportból senki nem érte el a továbbjutáshoz szükséges pontszámot. Ennek ellenére azt gondolom, hogy nem fölöslegesek ezek a versenyek, hiszen lehet, hogy legközelebb, hasonló matematikai problémákat már ismerősként kezelnek.

A 7.a osztályban a halmazállapot-változások vannak terítéken. Viszonylag könnyű témakör, mert közel áll a tanulókhöz, nagyon sok gyakorlati tapasztalatuk van ezzel a témával kapcsolatban. S ha az ismeretek átadását e tapasztalatokra, illetve az órán elvégzett kísérletekre alapozom, még azok is elsajátítják az anyagot, akik nem szeretik a fizikát, ezért nem is nagyon tanulják otthon.

A másik fizika órám a 8.b osztályban volt, a téma: az elektromos áram hőhatása. A nyolcadik osztályra a gyerekek többsége már-már szinte felnőtté válik. Tudják, vagy legalábbis érzik, hogy az iskola arra való, hogy közös munkával az órán, jó hangulatban sajátítsanak el minél több ismeretet, készséget, képességet. Ebben az osztályban nagyon szeretek tanítani, mert a gyerekek egyenrangú partnernek tekintenek a tanítási – tanulási folyamatban, olyan egyénnek tekintenek, aki többet tud náluk az adott témakörből. Bátran kérdeznak, bátran szólnak, ha valamit nem értettek, és nem rabolják el az órából a fontos percek arra, hogy borsot törjenek az orrom alá, nem adnak okot arra, hogy fegyelmezőssel kelljen tölteni az időt. Ugyanakkor tisztelik bennem azt az embert, aki arra hivatott, hogy többlettudását, tapasztalatait átadja nekik.

Az óráközi szünetekben az iskola egy hatalmas hangyaboly. Sajnos, kevesebb a tantermünk, mint a tanulócsoporthoz, ezért nincs minden osztálynak saját kis fészke, így aztán a kicsengetés után megindul a vándorlás. Szemmel látható, hogy egyre kevesebb türelmük, toleranciájuk van a gyerekeknek. Ilyenkor nagyon sok olyan diák van, aki nem veszi észre, hogy a fogasról leverte a másik kabátját, s ha az ügyeletes nevelő ezt nem veszi észre, akkor sorban átgyalognak rajta a többiek. Nem úgy közlekednek a folyosón, hogy mások is kényelmesen elférjenek. A cukorpapírt vagy az elhasznált papír zsebkendőt gondolkodás nélkül kiejtik a kezükből. Igaz, mi pedagógusok hivatottak vagyunk arra is, hogy neveljünk, de sajnos a legnagyobb erőfeszítés ellenére sem tudjuk átvenni a család nevelő szerepét. S napjainkban a család egyre kevesebb időt tud fordítani a nevelésre. Ha a szülők dolgoznak, akkor a munkájuk, a másod-, harmadállásuk, ha munkanélküliek, a munkahely keresése és az anyagi gondjaik kötik le őket.

A tanárban mostanában nem túl jó a hangulat. Ez azt hiszem nem a mi specialitásunk, úgy gondolom, máshol is ez a helyzet. A tantestületünk a 70-es évek közepe és vége között szinte teljesen megfiatalodott. A tanárban szinte forrt a levegő a szünetekben. Tele voltunk lelkesedéssel, tervekkel, célokkal, s nagyon sok eltervezett célt meg is valósítottunk. Jól éreztük magunkat az iskolában, sőt nagyon gyakran még baráti összejöveteleket is szerveztünk, s természetesen itt is az iskoláról volt szó. Itt születtek a nagysikerű történelmi táboraink forgatókönyvei, a módszertani és szakmai újításainkat is itt álmodtuk meg. Itt készültünk a régi vágású, a fejlődést kerékbekötő, minden újat elvető igazgatónk leváltására, itt döntöttük el, hogy kilépünk a régi szakszervezetből, és egy másik alkalommal ugyanitt döntöttük el, hogy belépünk egy másikba, mert közösen nagyobb eredményt tudunk elérni, mint egyénileg. Azóta eltelt majdnem két évtized, családot alapítottunk, gyerekeink születtek, akik most az érettségi környékén tartanak. S az ő nevelésük, taníttatásuk lelkesedésből nem finanszírozható. Ezért mostanában a szünetekben nagyon gyakoriak az olyan beszélgetések, ahol a kollégák egymás között a megélhetési gondjaikról beszélgetnek. S el kell ismerni, nagyon nehéz szívvel lélekkel dolgozni úgy, hogy valaki nem tudja a hónap végén, honnan szerezzen pénzt a megélhetésre.

A másik napirenden lévő téma a tanárban az, hogy mennyit változtak a gyerekek az évek során, sajnos negatív értelemben. Sokkal agresszívabbak, sokkal kevésbé tolerálják egymást és a felnőtteket, sokkal több az iskolából igazolatlanul hiányzó. Átrendeződtek az értékeik, sokkal jobban körülrajongják azt, aki kopasz, vagy éppen zöld a haja és fülbevalója van, vagy aki “alig szoknyában”, festett körmökkel jön az iskolába, mint azt, aki a tudásával, szorgalmával akar kiemelkedni a többiek közül.

Így aztán nem csoda, hogy a hatodik óra után minden nevelő, akinek nincs szakkörre, vagy más egyéb elfoglaltsága, sietve elhagyja a süllyedő hajót, és a tanári a délutáni órákra teljesen kihál.

Ez történt ezen a napon is. Ennek ellenére az én pedagógiai tevékenységem nem ért véget a hatodik órával, hiszen jöttek a saját gimnazista gyerekeim, s a szomszéd kislány is, hogy segítsék nekik a tanulásban. Telefonon hívott két szülő, akik a tanácsomat kérték, és a vacsora után ma is, mint minden nap, leültem az íróasztalomhoz, hogy a másnapi óráimra felkészüljek.

Munkácsy Mihály Általános Iskola

Gecsei Edit, Csorna

(Körforgás)

Még egyszer megfésültem a haját, ahogy kislánykoromban szoktam. Megigazítottam a feje alatt a párnát, és feljebb húztam a fehér kórházi ágyon. Alig bírtam felhúzni az élettelen testét. Betakartam a fehér kórházi takaróval, és megpuszilgattam.

Álmodj szépeket anyus! Integess! Szia! És elindultam a 18-as kórteremből. Az ajtóban megálltam, és néztem, hogyan integet. Kettőt intett a kezével. Aztán lehanyatlott a csont-bőr, véraláfutásos kéz. Szemét a plafonra emelte. És éreztem, hogy megszűnt számára a külvilág. Csak álltam az ajtóban, és elkezdtem bögni. Kettesével rohantam le a lépcsőn, a második emeletről. Arcomba vágott a fagyos novemberi szél és a havas eső. Most ocsúdтам fel, hogy az udvaron vagyok. Kijózanodva a kórházi áporodott levegő után, mélyen szívtam be a friss levegőt: Kinyitottam a Csinki ajtaját, bekapcsoltam a rádiót. Hülyültek a Danubius rádióban. Ráborultam a kormányra és zokogtam, bögtém. Üvölteni tudtam volna az éjszakába. Üvölteni... hogy elég! Elég! Nem bírom tovább!

Nem tudom meddig borultam a kormányra. Hirtelen feleszméltem, indítottam, és elindultam haza. Nem, szinte nem is kell figyelnem az útra, automatikusan teszek minden mozdulatot ezen az útszakaszon szeptember 24-e óta.

Szinte üres ez a 170 négyzetméteres ház. Csak apukám szobájából szűrődik ki a fény, tévézik. Szeptember 20-án infarktussal vitték be a kórházba, 24-én vitte utána a rohammentő anyukámat. Három hét után másfél hétig otthon ápoltam őket.

Október 14-én vittem volna őket Sopronba, a szívszanatóriumba. Előtte este fürdettem anyukámat, a kezeim között kapta meg a negyedik infarktust. Egy hét múlva tüdőembólia. Már alig él... Apukám három hét szanatórium után velünk van. November 29-én viszem Pestre: szívkátérezés, műtéti előjegyzés.

Balázska szobája sötét. Kedden éjjel "3-kor vittem be a kórházba... vakbél. Azóta bent fekszik a sebészetben, megpróbálják eljegendni, hogy ne kelljen műteni.

Tegnap este egy órát ültem a kórházi ágyán és nyugtatgattam, puszilgattam.

– Ne félj, nem lesz műtét, kisfiam! Biztosan sikerül eljegendni, és néhány nap múlva otthon leszel.

– De anyu, ezt otthon mi is meg tudjuk csinálni. Ezért minek a sebészetben feküdni?

– Hogyha perforál a vakbél, jó helyen vagy.

Könnyes volt a szemünk, mikor elváltunk. De hiányzik ez a tizenhét éves nagyfiú!

Megnyitottam a fürdőkád csapját. Míg zuhogott a víz, felhoztam egy nagy pohár Hohes-C-t és elszívtam egy szál cigit.

Hullafáradtan estem a kádba, lebegtem a vízben, relaxáltam. Olyan jó volt a meleg fürdőköpenybe bújva a dolgozósarkomba vonulni. Fáradtan esek le az íróasztal elé. Tegnap este a kórházból jártam ki, mikor szólt a telefon: Írjam meg a holnapi napomat. Ma volt ez a nap. Ilyen környezeti, mindennapi háttérrel hogyan írjam le azt a katartikus élményt, amiben ma fürödtem. Ez nehéz ügy lesz Edit!

Muszáj rágyújtani egy cigire. És közben emlékezem... pörögnek életem mai filmkockái. Egyetlen nap, melyben évtizedek tanítási gyakorlata csapódott le. Éveken át jártam ki tanítani a határon túli magyarokat Lendvára, Érsekújvárra, Deákiba, Komáromba, Dunaszerdahelyre. A nyáron Fertődön egy interkulturális konferencián mutattam be a regionális irodalom és művelődéstörténet tanításához készített taneszköz-csomagot, amikor találkoztam Dugovics Violkával.

– Editkém, ezt látni kell a mieinknek is! Gyere ki hozzánk Szlovákiába.

Fél éjszaka beszélgettünk a modultankönyvekről, és *A múzsák tánca* taneszköz-csomagról.

A regionális modultankönyvek a dr. Forgács Anna vezette Genius Loci műhelyben készültek.

A múzsák tánca taneszköz-csomag módszertani segédanyagokat tartalmaz a regionális irodalom és művelődéstörténet tanításához, amely az általam vezetett soproni, csornai műhelyben készült a Győr-Moson-Sopron megyei Közoktatási Közalapítvány támogatásával.

A lektori jelentés szerint: „A szóban forgó taneszköz-csomag a modultankönyv egyik tankönyvcsaládjának kiegészítése. A kiegészítés ebben az esetben – az egyébként kitűnő – alaptankönyveknél jóval gazdagabb anyagot ölel fel, és jellegében – tudtommal – egyedülálló a hazai taneszköz-fejlesztés gyakorlatában. Olyan innovatív fejlesztőmunka eredménye, amely nem csupán támogatást érdemel, hanem példaértékű mivoltából adódóan feltétlenül követésre méltó. A koncepció elterjesztése, a „know how” átadása olyan színfolttal gazdagíthatná az irodalom és művelődéstörténet oktatásának rendelkezésre álló taneszközparkját, amely végre méltó helyet biztosítana a regionális kultúrának a magyar közoktatás szerkezetében”

Bemutatta az anyagot a Tanoda, a Köznevelés, a Módszertani Közlemények. Ültem az államtitkár szobájában. Azóta továbbfejlesztettük újabb modulokkal.

Lehet, hogy ez a rengeteg munka az íróasztalfióknak készült? Én minden energiámmal együtt is kevés vagyok a koncepció országos elterjesztéséhez?

Szeptemberben aztán újra találkoztunk az MPI-ben.

– Gratulálok Editkém! Most hallottam a kollégáktól, hogy a KOMÁ-nál nyertetek, és húsz iskola 2500 gyereke tanul szeptembertől a programod alapján a taneszköz-csomag moduljaiból. Mi lenne, ha megnéznénk mindezt a gyakorlatban? Vállalnál egy bemutató órát? Két-három kocsival átjárnánk a kollégákkal.

– Persze hogy vállalom, Viola. Gyertek, megbeszélésem az igazgatómmal.

Másnap beszéltem az igazgatómmal – semmi akadály, jöjjenek.

És egy hete megjött a fax az intézetbe: Viola agyvérzést kapott, de a programot már előtte megszervezte. 40 tanár jön Szlovákiából.

Rövid programegyeztetés az intézetben Nellikével. Két óra bemutató órát tartok, majd kétórás előadás a taneszköz-csomagról.

– Hova fér el ennyi tanár? – nézett rám az igazgatóhelyettes, amikor mondtam neki, hogy jönnének hozzánk.

– Tedd az órát a matekterembe! Próbáld ki, hogyan fértek be!

A matekterem? Hogy vinném oda a magyaróráimat – tűnődtem el. Maradunk a 24-es teremben, ott, ahol eddig is voltunk. Márti az 5/a osztály osztályfőnöke hétfőn a 6. órában segített berendezni a termet, hogy elférjen hátul 40 szék. Kedden szólt a munkaközösség-vezető.

– Edit! Menjete a 21-es terembe, cserélek veled.

– Jó nekem a 24-es is. Tudok ott is tanítani.

– De tudod, az mégis más, szebb... Adjunk a látszatra is, tudod.

– Hát persze hogy tudom. Én nem tudnám, évekig ez volt a termem. Csak hát... Egy nyáron leszedték a díszleteimet, az idézeteimet, a feliratokat. Véletlenül eltűnt a takarításkor minden.

Szeptemberben aztán teremcsere lett, minden lett.

– Nem baj gyerekek, tudok én tanítani a zongora mellett is, a lyukas ajtajú tanteremben is, nem kell sem írásvetítő, semmi sem kell. Elég, ha mi vagyunk, a gyerekek és én.

És megfogadva munkaközösség-vezető tanácsát, mentünk a 21-es terembe rendet tenni. Elraktuk a székeket, háromszor négy, kétszer ötös csoportokba. Ez volt a kedvenc elrendezésem mindig. Volt. Valamikor. De zavart keltettem vele évekkel ezelőtt, mert felborítottam az iskola rendjét. Hát még amikor kukoricafosztást csináltunk, és úgy tanítottam a helyi mondákat, a meséket. Leszoktam erről is, alkalmazkodva a köz igényeihez. Mert hát a székeket más órára tényleg vissza kellett rakni. Szépen, úgy, ahogyan szokás az iskolában. Maradtak a padok is és a székek is, egymásnak háttal ülő gyerekekkel Így jól lehet kommunikációt tanítani, ha ragyogóan látják egymás hátát.

Most szeptemberben elhatároztam, hogy félévtől akkor is ilyen teremrendezésben tanítok. Majd a gyerekekkel vagy egymagam elrakom a székeket. Hát akkor nem félévtől, hanem november 18-tól kezdődik.

Kedden a gyerekeim nagy izgalomban voltak. Szeretik megmutatni, mit tudnak. Kaptak néhány előre kiadott feladatot is. Előtte az 5/a osztályban helytörténettel foglalkoztunk, voltunk a múzeumban, megismertük *A Hany ünnéde* című mondát is. Mondavariációkat készítettünk a kártyán levő képek segítségével. Még azt is más gyereknek adtam ki, mint akiknek előtte órán, nehogy megrendezett műórának tűnjön. Ezt soha nem tenném.

Megrendeltem az ebédet a Palota vendéglőben.

Edit néni legyen nyugodt, mindent jól elrendezek – mondta a régi tanítványom, aki azóta vendéglő tulajdonos lett.

Fárasztó volt a szerdai napom. Éjjel rohantam a kórházba Balázskával: vakbélgyanú. Reggel 7-kor újra ott voltam, utána irány Győr, tanfolyam.

Új utak a magyar nyelv és kommunikáció tanításában. A kollégák körében nagyon nagy sikere van. Új utak...

Nehéz a megszokott nézeteken változtatni. Napokig böngésztem Antalné Szabó Ágnes és Raácz Judit tantervét, taneszközeit. Valami mesteri módon ötvözték a régit az újjal. Tudják mit csinálnak. Látszik, hogy tanítottak az általános iskolától az egyetemig. Szakmai alázat, kollegális kapcsolat és emberi humánus jellemző rájuk. Ebben rejlik a titkuk. És a magyartanárok vevők lettek, megszerették az új utakat.

Késő délután értem haza. Irány a konditerem. Másfél óra kemény edzés. Felüdültem. Irány a kórház. Éjjel 1-ig

írtam az órávázlatokat. Reggel fél 8-kor keltem, nem volt első két óráim. Negyed óráig álltam a zuhany alatt.

Hideg víz, meleg víz, utána egy kávé, egy cigi. Még eszembe jutott, hogy a könyveimből rendeltek, és nem hoztam el tegnap. Beszéltem az MPI-be, Nellike hozza, kimegyek eléje a vonatra. Gyorsan bevásároltam.

Beadtam az éthordókat, ma Apukám viszi el az ebédet. A gondnokiban megkértem Mariannt, hogy legyen szíves fénymásolja le a Módszertani Közleményekben megjelent anyagot a taneszköz-csomagról. Bevittem a kávé termosz is.

Eszembe jutott az igazgatóhelyettes, amit mondott.

Valahonnan majd veszünk kávé is, nekem is maradt, amit a tóköziieknek vettem, szívesen odaadom.

Gyorsan vettem kávé. Kimentem Nelli elé a vonatra, hozta a könyveimet. Mire visszaértem, már jöttek a kollégák személyautóval. Volt egy óráim az 5/d-ben. Aranyos gyerekek, de tanulásban gyengék. Nehezen

tanulnak. Iszonyatos türelem kell hozzájuk és szeretet. A szövegszerkesztés állomásait gyakoroltuk, vázlatot írtunk együtt, mert fele megint nem csinálta meg a házi feladatot.

Aztán fogalmazásokat hasonlítottunk össze. Egy táj két arca... A hangulati különbségeket a felolvasással is érzékeltetni kellett. Aztán kiegészítettük a fogalmazásokat: ha jókedvű vagyok, ha szomorú vagyok alapján. Csodálatos dolgokat fedeztünk fel: hogy hangulatunk mennyire befolyásolja látás és írásmódunkat, mennyire más lesz a szókinccsünk, mennyire más mondatok születnek.

Micsoda szemléletváltás kellene az élet élni tudásához? Hogy az élet hétköznapi dolgaiban észrevegyük az élet apró örömeit és örülni tudjunk a hópelyhek apró szíromcsodáinak. Ez tényleg fontos nevelési kérdés lenne az iskolában. Milyen nehéz rászoktatni a kis ötödikeseket, amikor értékelik társuk versmondását vagy feleletét. Így kezdik:

– Nem tanultad meg rendesen!

Csak néznek rám, amikor én leállítom őket és kezdem.

– Megdicsérlek Zsolti, mert hibátlanul megtanultad a verset. Javaslom, hogy jobban ügyelj a hangsúlyozásra és a kapcsolattartásra. Nem a gyerekekkel van baj, velünk, felnőttekkel, ők csak utánoznak minket, a nagyokat. Mi is csak kritizálunk, másban a szálkát is észre vesszük, míg magunkban a gerendát sem. Ezért lenne alapvető önismeretet, életvitelt tanítani. A közérzetünk, a mindennapi életünk minősége lenne más. De hát a napi húsdarálóban élve, amikor a TV ontja a kemény támadásokat, a mocskot, nehéz helyzetben van az iskola. Első mindig önmagunk átalakítása kell, hogy legyen. Én is a magam kárán tanultam meg mindent az életben, az életről. Mindenre megtanított az iskola; jambus, anapestus, és egy halom ismeret dobozokba zárva. Csak éppen a dobozok nem nyílottak egymásba, és a szintetizálás, a körforgás nem ment, nem volt harmónia. A szabadságnak nagy ára van, és én keményen fizetem.

Kiegészítő feladattal zártuk az órát. A szövegszerkesztés hiányos felelettervét egészítettük ki. Kicsengettek. Az ajtóban állt az 5/a.

– Edit néni úgy izgulunk.

– Nyugi gyerekeim, semmi izgalom, ugyanúgy, mint máskor.

Lementem a könyvtárba, ahol a vendégek gyülekeztek. Meglepődtem: régi ismerős arcok köszöntöttek Szencről, Érsekújvárról, Dunaszerdahelyről, Nagymegyerről, Komáromból, Nyitráról. Domonkos Marika és Kelemen Márta, a nagymeyeri kolléganők pusziival köszöntöttek.

– Hiányoltunk Editke, egy éve nem voltál nálunk. Igazgató úr, az Editet azért szeretjük – és az igazgatómra néztek –, mert miközben minden továbbképzésen és előadáson átadta módszertani tapasztalatait, elmondta a hibáit is, hogy legalább mi tanuljunk belőle. Editke, itt a lista, ugye beszerzed ezeket a könyveket – kérdezte Mária.

Ránéztem a listára: Nyelvtan, irodalom, kommunikáció, általános iskola felső tagozat, gimnáziumi könyvek... amit jónak látsz...

Régi kedves igazgató barátomat pillantottam meg.

– Köszöntelek, igazgatók gyöngye!

– Már nem vagyok igazgató. Nem olvastál róla?

Szégyenkezve vallottam be, hogy nem.

Felmentünk a 21-es terembe. Becsengettek a 4. órára. Nem is 40-en, hanem 47-en ültek be az órára. Ágoston, a videóval már vett mindent. A gyerekek megfordultak és köszöntek a vendégeknek, azután következett a szokásos jelentés. Kértem a gyerekeket, hogy szedjék össze gondolataikat, köszöntsék a vendégeket. Biankára esett a választás, és ő mutatta be az osztályt is. Azután beszélgetni kezdtünk a szülőföldről, és arról, hogy mit jelent nekünk, és mi az a kapocs, ami ideköt. Megnéztük a Rábaköz szótári jelentését és meghallgattuk azokat a fantáziamondákat, amiket a gyerekek házi feladatként írtak, hogy honnan kaphatta nevét a Rábaköz. A múlt héten, amikor a helyi múzeumban voltunk, vettem képeslapokat. Egy csoport azt a feladatot kapta, hogy készítsen tablót Vásárfia Csornáról címmel. Terveztem még egy előzetes feladatot: Idegenvezetőként bemutatom Csornát címmel, de úgy döntöttem, hogy ez kimarad. Sok lett volna: Menjen az órai alkotó, felfedező munka. Áttértünk szülőföldünk mondavilágára. Milyen érdekes a visszatükröződés az irodalomban. A népmondákban és a mesék kezdősoraiban is megjelenik a tájspecifikus jelleg... a víz az úr. *A Hany tündére*, *A Duna meséje*, *A Tündértó titka* milyen csodálatos módon példázza ezt. Két éve a műhelyben egyik modulként kártyákat csináltunk. Szövegszerkesztést, kreatív gyakorlatokat, kommunikációt lehet velük tanítani a szülőföld mese- és mondavilága kapcsán. Kilenc monda hat-hat képben.

Tetszett a gyerekeknek is *A Hany tündére* című monda. Kiosztottam a képeket, és a gyerekek bemutatkoztak a képeken szereplő mondabeli alakok nevében, azután meséltünk. Korbejártuk a jóslat és az eskü fogalmát. Hogy rávágták ezek a kis pici ötödikesek, hogy a legény azért szegte meg az esküt, mert ivott. Az ital elvitte egy pillanatra az esztét. Hát igen, a mérték. De nehéz azt betartani, a mértéket, a harmóniát, az arany középutat. Megváltoztattuk a képek sorrendjét és pillanatok alatt új mesét, új mondát alkottunk szóban. Bizonyára önvallomás volt, amikor elmondtam, hogy nekem a legkedvesebb mesém *A Tündértó titka*, mert valami titokzatosról és tündérről szól. Igen, most érzem csak, hogy mennyire igaz és mély vallomás volt ez a gyerekeim előtt. Engem a népköltéssel és a mesével, a béna nagyanyám, a mami nevelt. A legkedvesebb mesém *A rút*

kiskacsa, *A Vadhattyúk* és a *Tündértó titka* volt. Mindegyikben van valami közös, valami titokzatos: az átváltozás. Micsoda tanító volt ez a szerencsétlen sorsú, népi, polgári kultúrából származó asszony, a nagyanyám.

– Kislányom, most te vagy a rút kiskacsa! Állj ide elélem és játszd el!

Emlékezem. Csapkodtam a kezeimet, a lábaimat, hogy én nem akarok rút kiskacsa lenni, én fehér hattyú akarok azonnal lenni.

– Nem!

Nézett rám szigorúan, villogó szemekkel.

– Először rút kiskacsa leszel, utána lehetsz csak fehér hattyú.

Totyogtam guggolva az ágya mellett, rút kiskacsaként, és türtem, hogy a többiek kigúnyoltak. Alig vártam már, hogy kimondja.

– Rázd meg a nyakadat, nézz körül, mint a fehér hattyú!

Tőle hallottam először Márai nevét. A féltestvére, aki elszerette az urát, Pesten élt jómódú polgári életet.

Újságokat küldött neki. Nem tudom, mi volt az újság címe, mert néhány éve egy Márai kutatónak ajándékoztam. Újságcikkekre, kéziratok lapokra emlékszem csak, amelyeket nagyanyám olvasott, és közben sírt. Mindig sírt, ha ezeket olvasta. Azután jött nekem a lecke.

– Menj ki az udvarra, nézd meg a rózsát és meséld el, hogy milyen!

Elmeséltem, Ez tetszett neki. Utána bevitetett velem egy szál rózsát és megnézte. Leellenőrzött. Az őszirózsákkal és a kardvirágokkal voltam a legnagyobb gondban, a sodrott és cirmos szirmokat nehéz volt leírni. Hát még amikor gyökerestől kihúzatta velem az őszirózsát, és nem tudtam szépen leírni, hogyan potyog le a föld a gyökerekről. Ma is látom a barna kampósbotját, amint megfenyeget velem.

– Te semmirevaló, buta lány.

Túl a negyvenen úgy emlékszem a mamira, mint életem legszigorúbb magyartanárára. Szigorúságát, keserűségét megbocsátom neki, hiszen 28 évig feküdt bénán az ágyban, s napvilágot csak ritkán láthatott, kétévente csak egyszer. Áldja meg az Isten a kegyetlen szigoráért, mert az alapos, részletező leírást ő tanította meg velem, és a mese varázsával terelgette bontakozó gyermeki lelkemet, hol jó, hol rossz irányba, hisz nem tanult ő pedagógiát, amit tett ösztönösen tett.

A gyerekek elmondták véleményüket, hogyan érezték magukat a mese olvasása közben. Nagyon tetszett nekik, mert Ágnesnek volt annyi ereje, hogy tündért teremtsen magából. Egy fiút megkértem, hogy míg mi a meséről beszélgetünk, írjon 8-10 mondatot a következő címmel: De jó, hogy megmentettem... Egy kislány monológot írt: De jó, hogy megpróbáltam címmel. Aztán leültem a székre és mesélni kezdtem... „*A Duna mentében, Szigetközben, Csallóközben, minden faluban mesélik az öregek, hogy valamikor tündérek éltek ott a szigeteken... Aranykertnek hívták ezt a vidéket. Egyszer azután megromlott a világ. Háborúk jöttek, a tündéreknek nem volt maradásuk, elköltöztek innen messzire, de az itteni embereket szerették, ezért ajándékot hagytak nekik: hajukból lett az arany a Dunában, palotájuk helyét pedig megbabonázták...*” Miután tisztáztuk a babona fogalmát, a gyerekek elmesélték, hogy milyen babona fűződik a tóhoz (aki Anna napját követő éjjelen megfürdik a tóban az szebb lesz, és azé lesz, akit szeret.)

Bemutattuk és jellemeztük Ágneszt, akit piszle-poszlának csúfoltak. Egy tanuló Ágnes álmaidról beszélt, majd arról, hogyan szánta rá magát a fürdésre. Annamária metajelzésekkel is bemutatta, amint a lány dacosan dobant a lábával és dönt: csak azért is megfürdik. Ott megálltunk egy pillanatra, és arról elmélgedtünk, hogy milyen fontos erőt ad az “akarom”, a “csakazértis”. Kérdések alapján „végimentünk” a történeten: mi történt vele, amikor vízbe ugrott, ki sietett a segítségére, és honnan tudta Pista, hogy bajban van a lány. Megbeszéltük, hogy milyen fontos dolog figyelni a másik emberre, megsejteni, hogy mit akar. S hogyan mentette meg Pista, milyenek látták egymást a fiatalok, hogyan alakult az életük. Értelmeztük a kifejezést: „legényes napokon” járt el hozzá a fiú. Azután jöttek a kártyás képek. Megnéztük a térképen, hol van Cikola-sziget. A házi feladatok ismertetése következett: Annamária gyönyörű leírást írt a nappali tündértóról, megjelenítette a tündérrózsát, amint rásüt a szikrázó napfény. Bianka ugyanazt a tavat mutatta be éjjel, amikor sejtelmesen világította be e hold. A kemence szélén kuporgó, arcát kezébe rejtő, a világra kétségbeesetten néző Ágnes Rita elevenítette meg. Elemeztük testtartását, eljátszottuk, hogyan ül, és meg is szólaltattuk a világot feketében látó lányt. Petra és Zsófi a pletykázó asszonyok helyébe képzeltek magukat, akik látták az ablakból, hogyan fut a kertek alatt a lány a Tündértó felé. Megfigyeltük, hogy milyen érdekesek az emberek: sajnálják, féltik, rágalmazzák, kipletykálják a szerencsétlen lányt. Mert hát ilyen a világ. Nézőpont kérdése minden.

Barcsi a fulladozó Ágneszt játszotta el, amint segítségért kiabált. És jött Pista. A talajon, a realitás talaján térdepelve menti ki a lányt a vízből. Fantasztikusan mutatták be a gyerekek, hogyan csodálkoztak egymásra a fiatalok, és mit mondhattak egymásnak. Mély emberi dolgokba mentünk bele: mi történt, megfogant a titok? Valóban csúnya volt Ágnes? Milyen jó lenne, ha olyan igazságos lenne a világ, mint a mesében, ahol lakodalommal végződött a történet. Adél és Petra énekelni kezdte a *Rábaközi lakodalmast*, a második versszakot már együtt énekelte az osztály. Közben elkészültek az írásbeli feladatok. Dani felolvasta, hogyan gondolt vissza 10 év múlva egy pohár bor mellett arra, hogy milyen jó, hogy megmentette a lányt, mert takaros felesége lett.

Ágnes, azaz Zsófi is bevallotta... milyen jó, hogy megpróbált felállni a kemence mellől, és megfürdött a tó vízében, mert élete hú társát találta meg Pistában.

Nézem késő éjszaka a videót. A kívülről szemével figyelem önmagam, amint fogom a könyvet, és kiállok a gyerekek elé. Végigfut rajtam... mit fog ez itt csinálni, hogyan oldja fel a tragédiát, a tündérit, tud-e szintézist teremteni, s egyáltalán mi akar mondani. Meghatódva áll ez az Edit a gyerekek előtt. Túlságosan is benn van még a történetben. Csak nem magáról beszél a mese kapcsán? De... Magáról, s az életről beszél, a tipikus, elkerülhetetlen, sorsszerű dolgokról, s magáról az irodalomról. „*Ez a történet valami nagyon fontos és nagyon emberi dologról szól, tündérről és titokzatosról, arról, hogy mindannyian, felnőttek és gyerekek életünk egy-egy nehéz korszakában elégedetlenek vagyunk önmagunkkal és a világgal. A mese főszereplője is csúnyábbnak gondolja magát másoknál, vagy talán valóban csúnya is. Ez a tudat azonban sötétbe borítja számára az egész világot, minden reménytelen lesz.*

Keresi tehát a kapaszkodót, és ez a Tündér-tó. Csodálatos vize segít, hogy visszanyerje önmagába vetett hitét, nem pusztul el, megleli a boldogságot. Ki-ki kutatja a világban a boldogság titkát, keresi a maga tündértavát. Nehéz perceiben megmártózásra áhítozik valami csodatevő tóban, s ha nagyon akarja, és egy kicsit a szerencse is mellészegődik, megtalálja a fogódzót: a munkájában, egy virágos rétben, egy könyvben, de főleg a másik emberben. Hiába fűröszödik önmagadban, csak másban moshatod meg arcodat – írja József Attila. Kívánom mindenkinek, nézzen jól körül, keresse és találja meg a saját tündértavát, biztos ott csillog valahol a közelben!” Beremegett a hangod Edit... A te tündértavadra gondoltál? Te már észrevetted, megtaláltad? Vagy még csak a munkánál tartasz? Még csak azt látod? És nem veszed észre, nem vetted észre, hogy ott csillogott, ott volt egy tó...

Jó volt ez így Edit? Te összegezted, amit a gyerekek mondtak? Bölcs akartál lenni, tanító néni? Nem lett volna jobb, ha ezeket még egyszer ők mondják ki? Nem tudom, már mindegy.

Éjfél múlt 10 perccel, még pörög a videó, megy az óra, még serceg a toll. A tanár néni Eszterék csoportjához lép, ahol közben elkészült a tabló Csornáról: Vásárfia Csornáról. 12 képeslapot ragasztottak a gyerekek egy kék kartonra. A képek alatt felirat, „Aranyrojtos rábaközi kendő”, „A premontrei rendház”. Tekintetem a tabló jobb alsó sarkába fut, elmosolyodom. Szeretettel vendégeinknek: az 5/a. Megsimogatom Eszter szöke buksiját, aki már áll is fel, átadja a tablót Spátai Adriennek, a komáromi magyar gimnázium tanárának, aki a csoport vezetője. Megható pillanatok, büszke vagyok a gyerekeimre. Ők már megtanultak valami fontosat: tudnak szívből adni. Lósné, Márti, az osztályfőnök meghatódva néz a gyerekeire. Igen, ezek ők. Feláll az 5/a, hátrafordulnak, és elköszönnek a vendégektől. Kicsengetnek, vége az órának. Körém gyűlnek az ötödikeim.

– Edit néni, már megint olyan jó volt!

Edit néni áll a gyerekek gyűrűjében. Simogat, dicsér, megöleli Danit, aki oly szép gondolatokat írt már megint. Igazgató bácsi is megdicsérte a gyerekeket, elmarad az utolsó óra, hazamehetnek.

Lassan kiürül a 21-es terem. A vendégek kávézni mennek a könyvtárba. Lassan megyek le a lépcsőn, 12.45. Lehet, hogy most operálják a fiamat. Nézem az üzenetrögzítőt, hál’ Istennek nem jött üzenet! De jó mély alapevegőt venni!

Zsong a könyvtár.

– Fantasztikusan ügyes gyerekek, semmi izgalom, semmi lámpaláz. Így megszoktátok a bemutató órát? – kérdezi egy kolléga. Csodálkozva nézek rá... ez volt velük az első bemutató óram.

Akkor még egy puszit is kapsz – hajol felém István, egy régi ismerős kolléga.

Laci, az igazgató beszél a csoportnak iskolánk történetéről és arról a sokrétű tevékenységről, ami jellemzi az iskolát. Furulya szakkör, gitársuli, képzőművész szakkör. Igen, a Rita és a Klári. Sokat dolgoztunk együtt, rengeteg iskolai műsort csináltunk, zene, irodalom, képzőművészet, minden együtt volt.

Azután jött az én kálváriám: 17 év után elegendem lett, beadtam a válókeresetet, szabad akartam lenni, és a szabadságnak nagy ára van. Főleg egy kisvárosban. Elmaradtak a névnapok, a régi közös barátok. Jött a társas magány. Aztán a kórház, aztán a sok-sok munka. Nehéz három év volt, de megérte. Kezdek az lenni, aki vagyok. Kezdődik egy újabb óra, most a 6/a-ban. Szeretem ezt az okos, néha forradalmárlelkű osztályt. Aranyos gyerekek és igazi egyéniségek. Egy tekintetből megértjük egymást. Az örökös kérdés, a kíváncsiság, a tudni akarás jellemző rájuk. Rágyújtok egy cigire, kinyitom az erkélyajtót, odakünn szakad a hó. Jó itt az erkélyen. De vissza a melegre! Tekintetem a dolgozósarkom melletti ablaküvegre réved. Ez nem igaz! Szinte magamban beszélek. Örökény sorait olvasom, az ablakra ragasztott papírról. „Az iskolának az a feladata, hogy a kérdezést természetes és leküzdhetetlen szokássá tegye. Elmosolyodom az idézet láttán, nagyot nyújtózva ülök le az íróasztalhoz és folytatom az írást. Háromnegyed egy van. Mi is volt ma a 6/a-ban: Semmi különös nem csináltunk, óra volt, mint mindig, csak szerda helyett csütörtökön. A Klárral lett volna rajzóránk, de a 6. órát átadta. Rendes volt.

Köszönés, köszöntés, a vendégek bemutatása. Ennyiben tértünk el a mindennapoktól. Az elején volt egy „műrészlet”, az előadásaimban említetteket akartam a gyakorlatban is megmutatni. Ugyanis a hét első magyaróráján mindig beszámol valaki, a heti tévé-programokból ajánl az osztálynak. Műsorismertetés – így szoktuk meg. Tulajdonképpen azért csinálom évtizedek óta, hogy kialakítsak egy szokást a gyerekeimnél, hogy

ne legyenek mindenevő tévénezők, hanem tudatosan válogassanak a műsorok közül. Rita mondja az ajánlatait. És a gyerekek visszakérdeznak:

– A *Ki marad a végén?* című műsor mikor kezdődik – kíváncsiskodik Marci.

– Hány órákor lesz *Az iskola utca* – érdeklődik Bettina.

– Melyik adón és mikor megy a *Hej, hej, helyes beszéd?* – kérdezi Lilla.

– Az *Ősszkép* mikor kezdődik? – tudakolja Niki.

– Mikor megy a Spektrumon a *Tudomány felsőfokon?* – kérdezi Zsófi.

– A *Nagy Sándor nyomában* mikor lesz? – jelentkezik Kata.

És írják le a füzetbe, hogy mit érdemes megnézni.

Csend lesz. Arany János alakját idézzük: arra a kérdésre keressük a választ, hogy milyen ember volt. Magasra lendülnek a kezek. A gyermek Arany zseni, aki már hároméves korában olvas, első az osztályban, 14 évesen segédtanító, 18 évesen francia-latin-német költészetet olvas, jól énekel, jól gitározik, festőnek, szobrásznak, muzsikusnak készül.

Megállunk egy pillanatra, itt valamit tisztázni kell. Képességei irányával még nincs tisztában, de egy már biztos, a művészetek meghatározóak az életében. S jön a sorsdöntő álmom: anyját halva látta. S a tékozló fiú Máramaros szigetéről lelkiismeret-furdalások közepette hazatér Szalontára. A Kisfaludy Társaság tagja, majd igazgatója, nemzetőr, Nagykőrösön tanár. Marci majd kiesek a padból, úgy mondja. „*Tanítványai szerint különleges varázsa volt a szemének. Jóságot, gyöngédséget kifejező szeme volt. Szemét valami fátyolféle takarta. Ha kedves dolgot mondott, akkor villant fel egy pillanatra a belső tűz zsarátnoka s fénnel vont a bearcát. Befelé nézett, mint azok szoktak, akiknek gazdag, belső világuk van.*”

Marci szavai után mély csend lett a teremben. Éreztük, hogy valami nagyon fontosat mondott ez a különccnek tartott 170 cm-es fiú. Eltűnődünk Marci szavain, aki egy Arany-tanítvány vallomását idézte. A belső tűz zsarátnokáról, a befelé néző, gazdag belső világú Aranyról, a művésztől és az irodalom keletkezéséről gondolkodtunk hangosan néhány percig.

Izgalmas kérdésre kerestük a választ: hogyan kapcsolódik szülőföldünkhöz e költő gényusz. Ki hitte volna, hogy a gyerekek kedvenc, nyelvtörő szójátéka, mely Győr iparát idézi, Arany János gyűjtése. S már nyitottuk is ki a táblát és a modultankönyvet, és a helyesejtési ritmusgyakorlatra térve olvastuk: „*Gyere Gyuri Győrbe, Győri gyufa gyárba, gyufát gyűjtogatni.*”

Főhangsúly, mellékhangsúly, rövid szünet, hosszú szünet, jelölve a könyvben és a táblára felírt szövegen.

Gyorsasági és hangerőváltási gyakorlatok egy mondókan, amit szintén Arany gyűjtött. „*Meguntam gyönyörű Győrnek gyöngy várában laktomat, mert a Duna, Rába, Rábca rákja rákja lábamat.*”

Istenem! Akkor romlott el a szemem, mikor mikrofilmen a győri olvasóteremben olvastam az 1847-48-as újságokat. Micsoda munka volt az! És micsoda körülmények! Akkor váltam. Alig volt pénzem. Soha nem tanítottam pénzért, de most muszáj volt óradíjat kérnem. Délután 3-tól 7-ig magántanítványaim voltak. Amit kerestem, abból vettem kaját, és abból fedeztem az én szombatjaimat. Ezek a szombatok abból álltak, hogy mínusz 20 fokban mentem Győrbe, s egész nap ültem az olvasóteremben. Kutattam. Életem legkeservebb, ám mégis legszebb időszaka volt. Emberformáló, jellemformáló időszak. Megváltoztattam az életemet. A legnagyobb gond az volt, hogy nem volt pénzem, hogy kiváltsam a szemüvegem, mert nekem nem kellett a sima barna keret, én egy aranykeretes gyönyörű szemüvegre vágytam, ami fehér gyöngyökön lóg. Bejött egy lektorálás. Magassy tanár úr Százsorszép anyanyelv tankönyveit, munkafüzetét lektoráltam. Boldogan vettem meg a szemüveget, amire több mint egy hónapot vártam. De mégis meglelt.

Micsoda mámorító érzés volt, amikor a mikrofilmen megláttam: 1848. január 13. *Toldi estéje*. Szinte gyerekként ujjongtam. Az első győri magyar újság, a *Hazánk*, kereskedelmi és szépirodalmi lap. Micsoda fantasztikus dolog, hogy Kovács Pál főszerkesztő megjelentette a bemutató számban a *Toldi estéjét*. Szinte megrészegültem a kutatás mámorában. Szerda, péntek, szombat, olvasóterem. S jöttek a csodák. Petőfi, *A XIX. század költői, Magyar vagyok, Egy gondolat bánt engemet*. A nagy versek a megsárgult újságok lapjairól néztek rám. És az 1848. február 17-i számban az első oldalon ott volt az *Eldorádó*. Emlékszem, lekéstem minden buszt, a 22.40-es vonattal jöttem haza, úgy faltam az újságokat. Majdnem lefagyott a lábam, mire begyalogoltam a mínusz 25 fokban az állomásról. Vesemedence gyulladást kaptam. Aztán jöttek a „falak”. Az újság nem fénymásolható. Tankönyvet írok, ahhoz kellene. Nem lehet! Kutatási megbízásom nem volt. Mindenkit megmozgattam. Soha nem felejttem el, amikor két hét múlva jött egy telefon a megyei önkormányzattól. Azonnal menjek be a főtanácsos úrhoz. Helyből 1,20-at ugrottam, amikor átadta a *Hazánk* fénymásolt lapjait.

– A nagyobbik fiam ült melletted az olvasóteremben, és mesélte, hogy elkeseredtél, hogy nem tudod a gyerekeknek betenni a könyvedbe az újságot. Ekkora pusztit még nem kapott a főtanácsos úr a hivatali szobában, mint tőlem. Így kerültek be az újságok a könyvekbe. Mindennek története van.

Nem bírtam megállni, hogy az *Eldorádó* című verset ne tanítsam bemutató órán. Az öt legjobb gyerek velem dolgozott, a többiek önállóan a *Fülemilével* foglalkoztak.

Nagy kalandnak ígérkezett az *Eldorádó* elemzése. A cím kohéziós ereje, a bőség mesebeli országát, a valamire eszményien, szinte paradicsomian alkalmas helyet ígéri.

– Valóban paradicsomi állapotok uralkodnak ebben az országban? Kik a lakói? Mivel foglalkoznak? Hogyan élnek? Ezekre az izgalmas kérdésekre kerestük a választ. Döbbenet válaszoltak a gyerekek. A bőség országában boldogok lehetnének a lakók, de!... Hát igen, a szájhősök elherdálták mindent, légvárat építettek, a nép árnyékban a legyet csapja, bort ihatik s még fizetnek is érte, hogy igyon. Mindent más csinál helyette.

Mikor megkérdeztem a gyerekeket, hogy szívesen élnének-e ebben az országban, s indokolják meg a véleményüket, egy sem akadt, aki odaköltözött volna. Arany, a szavak mestere, az ironia, a gúny eszközével bátor dolgokat mondott ki. Milyen nagy szükségünk lenne újabb Aranyokra! A szavaknak mestereire, akik gondolkodni tanítanának bennünket. Mert hát mi is a nyelvművészet? Azt hinnénk, hogy az a mester, aki jól felcífrázva adja elő gondolatait. Pedig mennyire nem igaz. Illyés Gyulát idéztem, és három szót írtam fel a táblára. Egyszerűen, érthetően, világosan. Eszembe jut az Én Mesterem. Mintha villanyárammal ütöttek volna az Arany előadásán, olyan elevenen hasít belém most is. Mit ér az olyan tanár, az olyan tanító, aki nem ír. Írj egyszerűen, érthetően és világosan! S mintha belső parancsá vált volna minden szava, akkor kezdtem el írni életem naplóját. Teremtettem egy szép világot, mert a mindennapokban csak üvöltöni, ordítani tudtam volna, és ebben a világban, ebben a teremtett világban csak én uralkodhattam. Én, csakis én. Mit is uraltam én? A szépséget? A káoszt? Ma már tudom, hogy akkor valamiféle irodalom született, napló, szociográfia, regény, esszé sorozata, jalkiáltások sorozata az élet poklából, amit oly nehéz volt elviselnem. Ebben segített nekem az írás. Több ezer oldalt írtam ki magamból, szanaszéjjel vannak. Felelőtlenség, össze kellene szedni – tudom. Arany Jánosról, a nyelv művészeről, Bettina tartott kiselőadást. De milyen! Okosabb ez a szerencsétlen sorsú kislány, mit én. A könyvem e témában íródott 15 sora csak alap volt neki. Mindent beleadott, amiről eddig beszélgettünk: „*Dala, mint a puszták harangja, oly egyszerű, oly tiszta*”. Lantját mesterkezekkel pengeti, a természet tanítványa.

Szinte megállt a lélegzetem.

– Bettina, tudtam, hogy okos és ügyes vagy, olvastam a verseidet is, de most...

Tiszteletre méltó ez a gyerek.

Következett a csoportok beszámolója. Micsoda klassz jellemzést írt Anna és Zsófi arról az embertípusról, akiről Arany így beszélt: „*Ha per, úgymond, hadd legyen per*”. Meg is szólaltatták ezt az embert.

Istvánék szótárastak, a rég elfelejtett szavak alapján szócikket írtak (porta, juss, kend, tallér, prókátor). Közben Gergő rajza is elkészült. Foglalkozni kellene ezzel a sráccal. Még a kézmozdulatoknak is üzenete van a rajzon. Nyitott tenyér, ökölbe szorított kéz: ki hogyan figyel a madarakat.

Marciék csoportja imádja a kommunikációs játékokat. Bemutatták, hogyan akarta Péter és Pál elintézni az igazságszolgáltatást. Dölt a nevetéstől az osztály és a vendégtanárok kara.

Lillák is jól gondolkodtak, megmagyarázták a példa szó jelentését, s arra keresték a választ, hogy miért nevezi Arany Péter és Pál történetét példának, mire tanít példájukkal. Ezt követően bizonyítás, érvelés, cáfolás következett, hogy ők felvállalnák-e a „fülemüle fütty ügyét”. Lilla, aki egyébként ügyvéd szeretne lenni, le is írta gondolatait „Ha én ügyvéd lennék” címmel. Sok felnőtt tanulhatna abból, amit ez a 6. osztályos kislány írt. S még hogy mennyire való ez a mai fiatalság.

Elmélkedtünk Arany ironikus sorain „*milyen szép dolog, hogy már ma nem történik ilyen lárma*”. Valóban nem pörölnék ma semmisségen az emberek? Vagy mégis? Felemelően igaz és szép gondolattal jöttek a gyerekek. Ahelyett, hogy gyönyörködtek volna a madárdalban, pereskedtek a szomszédok. Pedig milyen szép dolgokról énekelt a fülemüle! A harmóniáról. Lilla sorai meghatározóak voltak. Arany János a kicsinyesség, a hiábavaló, haszontalan dolgok ellen emel szót. Ma is erre tanít.

Tán soha nem tanítottam ilyen velőtrázóan ezt a verset. Vagy mégis? Csak én nem emlékszem? Arany János nemzete tanítója akart lenni, arra tanított, hogy tanuljunk meg gyönyörködni, élvezni az életet, az élet apró örömeit, ne legyünk hirtelen haragúak, bosszúállóak. S ahhoz, hogy ilyenek legyünk – a tanítás lényege – meg kell változtatni a magyar jellemet, hogy okosan tudjon élni.

Istenem, most, ahogy leírtam ezeket a sorokat, most döbbenem rá, hallottam én ezt valahol? Vagy az én gondolataim és a gyerekek gondolatai martak így belém? Elvégeztem két főiskolát, és 40 évesen, egy előadás kapcsán tudatosult bennem Arany költészetének üzenete. Ekkor kezdtem igazán gondolkodni a világról és az irodalomról. Az Én Mesterem tanított meg mindenre. Szinte úgy érzem öntudatlanul tettem addig a dolgom, a tudatosságot tőle tanultam. Nagy ára volt. S micsoda alázattal tanított. „Nem én találtam ki, olvastam Németh G. Bélától”. Szinte beleszédülök. Nem, ez nem lehet igaz. Lemegyek a nappaliba, és íme, ott a könyv: *Az el nem ért bizonyosság* Németh G. Bélától. Igen, tudom már, Érsekújváron vettem, amikor a határon túli magyarok gyerekeit tanítottam egy nyári táborban és kirándulni voltunk.

– Valami csodálatos volt ez az óra! Hogyan készítetted ezt elő?

– Sehogy. Előtte Aranyról olvastunk, gyűjtöttünk, beszélgettünk, s közben gondolkodtunk. Mint máskor.

– Aranyosak a gyerekeid – szól egy kolléganő. Mikor mondtam nekik, hogy nagyon ügyesek voltak, egy hosszú hajú és csőrös kislány rám csodálkozott, és megrázta magát.

– Köszönjük, de nem volt ebben semmi extra, máskor is így szoktuk, sőt, volt amikor jobb volt. (Hát van ezeknek a gyerekeknek önbizalmuk.)

Ezt követően rövid ismertetőt tartottam *A múzsák tánca* taneszköz-csomagról. Egy bőröndnyi kézirat, amely a soproni, csornai, kapuvári műhelyben készült. Ennek külön regénybe illő története van. Egy kálvária, mely megírásra vár. Milyen jó lenne, ha eljutna a gyerekekhez, s tanulhatnának belőle. Három éve harcolok ezért az anyagért. Lehet, hogy ez a kincs az íróasztalfióknak készült? Mi, gyakorló tanárok írtuk. Nincs mögöttünk sem nagy elmélet, sem intézmény. Én meg egy szál magam vagyok. Eddig tartottam a többiekben is a lelket, hogy majd csak sikerül kiadni. Rengeteg energiám ráment és 20 ezer forintosak a mobil telefonszámláim. Lobbizni kellene megtanulni. Ja, igen, ezt egy kisvárosi magyartanár még nem tudja.

Nelli hozott a könyveimből, pillanatok alatt elfogyott. Violkának megígértem, hogy készítek ajánlást taneszközökről, amelyeket szívesen ajánlok a határon túli kollégáknak. Az *Anyanyelvi nevelés az iskolák 5-12. évfolyama számára*. Épít a régi hagyományokra, Takáts Etel évtizedes magyartanári tapasztalataira, és ezt ötvözi a korszerű új ismeretekkel és módszertani ötletekkel. Helyesírási tudáspróba, tanmenet-javaslatok. Másoltattam belépési nyilatkozatot a kollégáknak az Egyetemes Magyar Pedagógus Egyesületbe is. Aztán az 1999-es, 2000-es tankönyvismertetőből adtam át egy csokorra valót, hadd válogassanak szabadon igényeiknek és ízléseiknek megfelelően. Átadtam a Módszertani Közleményekben megjelent írásomból egy-egy példányt a kollégáknak, hogy kicsit részletesebben is megismerkedjenek azzal, hogy mit tartalmaz a taneszköz-csomag.

Jó volt az ebéd. Húsleves, rántott hús, krumpli, uborka, üdítő, kávé.

Az igazgatóm tétován ácsorog. Délelőtt szólt, hogy nem tud átjönni ebédelni, mert sportverseny van, ott a helye.

– Gyere át Laci, tiszteljél meg bennünket.

– Editke értsd meg, nekem az is fontos.

Megértettem. Hogyne értettem volna meg, ő az igazgató és testnevelő tanár. Aztán mégis leült egy pohár borra, és beszélgetni kezd a szlovák kollégákkal. Láthatóan jól érzi magát. Hiszen neki is jó kapcsolatai vannak az énekkaron, a sportkörön keresztül a határon túliakkal, és családi gyökerei is vannak.

Ebéd közben nagy beszélgetések indultak. Terítéken a szlovák és a magyar közoktatás és az EU. Felidéztek az elmúlt évtizedeket. A mai napig nem tudom ki telefonált, kinek a megbízásából, amikor 4 évvel ezelőtt egy téli késő este fél 11-kor megcsörrent a telefon.

– Csillagné, Gecsei Editet keresem.

– Tessék, én vagyok.

– Ne jöjjön ki holnap előadást tartani, mert várják.

– Micsoda? – dadogtam a telefonba.

– Igen, Ady versek tanításáról fog beszélni...

– Kicsoda ön?

– Egy jóakarója.

Még azt is tudta, hogy milyen márkájú és milyen színű autóval megyek, és csak úgy köpte a rendszámot.

Megszédült velem a világ. Alig aludtam azon az éjszakán. De kimentem. Tartottam az előadást, amikor bejött egy rendkívül jól öltözött csinos férfi. Leült az első sorba. Figyelt, és szinte itta minden szavamat. Hirtelen észrevettem, hogy kinyitotta a diplomatáskáját, és valamit matatott. Bekapcsolta a diktafont. Ma is csodálom a bátorágomat és a lélekjelenlétemet, mert odamentem, és bájosan mosolyogva így szóltam hozzá:

– Kedves kolléga, megtisztel, hogy meg akarja örökíteni a hangomat és az előadásomat, de nem kért tőlem rá engedélyt. Szíveskedjen ideadni a szalagot. Döbrent csönd lett. Intett a szemével, megértettem. Majd szünetben. Hamarosan szünet lett. Meghívott egy kávéra és beszélgettünk.

– Nézze, maga túlságosan szép, fiatal és ráadásul még okos is. Itt a kazettája.

Mit mondjak, fura egy kaland volt.

Ők is sokat mesélnek. Régi idők, régi intézmények, számomra ismert emberek kerülnek szóba. Olyanok, akik sokat tettek a határon túli magyarok képzéséért.

Szó esik a kisebbségi irodalom minden gondjáról, írókról, költőkről, a hűség és a kaland hőseiről. Nobel Iván és Erdélyi Erzsébet könyveiről.

Újabb találkozások tervei szövődnek. Gyors telefonszám és címcseré. lassan mindenki hazaindul. Én is mennék, várnak a betegeim. Már csak ketten maradtunk, az igazgatóm és én.

– Maradj még, beszélgessünk.

– Mennem kell Laci, vár a kórház.

– Na, üljél le – noszogat.

Bekapcsolom a diktafont.

– Minden rendben – mondja Apukám. Maradj még, ha akarsz, kapcsolódj ki egy kicsit, a betegek jó vannak, nagyon is jól.

– Ez mit jelent?

– Mondom, maradj ott nyugodtan, Anyukád, Balázs jól van.

Nagyot sóhajtok: mit jelent a “jól van”?

Visszaülök. Sokáig beszélgettünk. Már régen kellett volna. Jól megvoltunk mi. Hosszú évek együttes munkái, tuskói kerülnek felszínre. Gyarló emberek vagyunk, csak ezt nehéz bevallani. Milyen jó lenne, ha nem legyőzni, hanem megérteni akarnánk a másikat. Későn érő típusok vagyunk?!

Másként is el lehetett volna sok mindent intézni. Meg aztán országosan sincs itt rendezve semmi. Kié a szaktanácsadó? Az iskoláé? A megyéé? Nyolc éve háromszor jelentkeztem egyetemre, az iskolából nem engedtek, mert általános iskolában nincs szükség egyetemi végzettségre, sem az ELTÉ-re, sem az Országos Rabbiképző művelődéstörténeti szakra. Nem tudtam a jogaimat, hogyha felvesznek, kötelező elengedi vizsgázni. Így aztán most szeptembertől saját költségemen járok Sopronba közoktatás-vezetői szakra. Félévente 44 000 forint. Értem én az intézetet is: 12 éve évente egy-egy évre szól a megbízatásom... Hiába, ezt csak szenvedélybetegek csinálják, a megszállottak. En vállaltam.

– 50 felé; most döbbsentem rá, hogy rosszul neveltek. Mindenkinek feleljek meg.

Elmosolyodom.

– Van néhány év előnyöm, én erre 43 évesen jöttem rá. Felvállalás van és nem mindenkinek megfelelés. Szakad a hó, csúsznak a Csinki kerekei. Téli gumira most nem kerül, kell szénre, kórházra a pénz. Becsöngetek. A kisfiam, Balázs nyit ajtót. Sírva ölelem magamhoz.

– De jó, hogy itthon vagy!

És mesél... a kórházi élményekről. Eljegelték a gyulladást, csak holnap jöhetett volna haza, de estefelé a papa bement, és érdeklődött a főorvos úrtól.

– Jól van a fiú, reggel hazamehet. De... kocsival van? Vigye el a fiatalembert. Holnap délelőtt meg jöjjön be a zárójelentésért.

Apukám izgatottan kérdezi:

– Hogy sikerült? Milyenek voltak a gyerekek?

És mesélni kezdek... Kibontom az ajándékot, amit a kollégáktól kaptam. Egy gyönyörű könyv és két csodálatos toll. Egy képeslap, mellette boríték. Felnyitom a borítékot. Tarka virágok, pipacs, margaréta, katicabogár a lapon. Hangosan olvasom a szöveget:

*Kedves Editke! „Akinek a szíve tele van szeretettel, mindig van valami ajándékoznivalója.” (Szent Ágoston)
Köszönjük, hogy mindenkör az átél, őszinte pedagógiai tapasztalataiddal ajándékoztál meg minket – hallgatódait – a továbbképzések során. Szeretettel és tisztelettel gondolunk Rád! További sikeres munkát, jó egészséget kívánunk.”*

Apukám sír, megpuszil, megsimogat. Nem tud szólni. Nem is kell ide a beszéd.

Kifújom magam, megiszok két pohár vizet pezsgőtablettával.

Kivasalok három hálóinget, beleteszem a táskába, és indulok be Anyukámhoz a kórházba. Felhívom Évikét – bölcs barátnőmet – Évike, a mai napomat meg kelleni írnom. Éjjel megcsinálom, le tudod gépelni?

– Mikorra kell Editkém? Holnapra? – Most éppen máson dolgozom, de hozd, ha elkészültél. Puszi.

– Hajnalodik. Fázom a fürdőköpenyben, melegítőbe bújok. Rágyújtok. Nézem az elegáns tokban a szürke bársonyon lapuló tollakat. Az egyik ceruza, a másik toll. Kecses, finom a formájuk. Különleges s színük, bordós, barnás. Ezzel kellett volna megírni a mai napot. Helyette a kapuvári Pátzay Pál iskola kék-fehér tollával írom.

Varga Jóska igazgató barátomtól kaptam, amikor a műhelyben elkészült *A múzsák tánca* taneszköz-csomag második része, egy újabb bőrvond kézirat. Leteszem a tollat. Elfáradtam. A Nemzeti Tankönyvkiadó 1999/2000-re szóló tanári zsebkönyve lassan betelik. Ennyi minden történt velem egyetlen nap?

Sokáig forgolódom az ágyban. Besüt a holdvilág. Zsong a fejem. Egy régi kedvenc dalom hallom:

"A szavak furcsa teremtmények, ezt jól tudja minden gyerek, kicsúsznak a szájon és fegyelmetlenek. Hiába bízunk rájuk nagyon fontos üzenetet, elrejtik az igazságot és mást jelentenek. Félve kimondott fél szavakból van aki ért, és van aki nem, de elmondani nagyon nehéz mit nem ért meg senki sem."

Szinte dúdolom a refrént:

„Csak nézz rám, egy szót sem szólj, én így is megértelek. Ha van valami, ami nem hazudik az leginkább a szemed...”

Aztán képek jönnek, kórházi képek az intenzívről. Monitor, rajta EKG, vérnyomás, pulzus, oxigénszázalék...

Lila köpenyben anyus.

Nem tudja mit beszél – súgja a nővér.

– Adjatok még egy kis tejet! Ügyvéd, vagy tanítónő akartam lenni... Írd meg nekik Editke! Írd meg!

Nem beszél félre, csak én értem mit beszél.

– Megírom anyukám, mindent megírok: – és forog velem az egész világ...

